590.7492
-R98

Ellation.

G. R. Boehmer: bibl. script. hist. nat. P. II. Vol. I. (Lipsiae. 1786. 8.) p. 34. (citantur recens.)

J. R. Cobres deliciae Cobresianae etc. (1782. 8.) p. 118. nr. 8.

AMSTELÆDAMI apud JOANNEM WOLTERS. 1710.

Amsterdam, Holland

FREDERICI RUISCHII,

Anatom: & Botanices Profeſſoris; nec non Academiæ Cæſareæ Naturæ curioſorum Collegæ,

THESAURUS ANIMALIUM PRIMUS.

Cum Figuris Æneis.

HET EERSTE

CABINET DER DIEREN,

VAN

FREDERICK RUYSCH,

Profeſſor vande Anatomie, en Kruyd-kunde, als mede Lid van de Keyſerlyke Academie der natuur ontdekkeren.

MET KOPERE PLATEN.

AMSTELÆDAMI,
Apud JOANNEM WOLTERS, 1710.

590.7492
R98
601
R98
15339

Sereniſſ. & Potentiſſ. Principi

AC DOMINO

D°. JOHANNI GUILIELMO,

COMITI PALATINO RHENI,

S. R. I.

ARCHIDAPIFERO ET PRINCIPI ELECTORI, UTRIUSQUE BAVARIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ ET MONTIUM DUCI, COMITI IN VELDENZ, SPONHEIM, MARCHIÆ, RAVENSPERG ET MOERS, D°. IN RAVENSTEIN.

&c. &c. &c.

Sereniſſ. & Potentiſſ. Vir,

BRevibus ut ſe expediat, qui Regibus & Magnatibus non vult eſſe moleſtus, prudenter ſemper fuit monitum. Idem mihi in hoc, ad SERENISS. CELSITUDINEM TUAM, cui inter moleſtos, aureſque non parum perturbantes Belli hujus ſtrepitus aliud certe eſt quod agat, alloquio propoſitum eſt, memori illius Auſonii:

NATIONAL MUSEUM
153395
Ruysch, F.:

Nemo ſilens placuit, multi brevitate loquendi.

Videor mihi jam videre *Summos*, *Medios*, *Infimos*, ad occurrendum CELSITUDINI VESTRÆ, deque recurrente Anniverſario Nativitatis Veſtræ die gratulandum, & oſculandas Manus .ſedulò ſe atque ſtudioſe præparantes, apparantes, conformantesque.

Ego verò, cui propius accedere, & ſacras Manus cooſculari, deque tam diuturna, fœlici & pacifica Gubernatione oretenus congratulari, communique lætitiâ congaudere, cum aliis datum, conceſſumve non eſt, è longinquo quaſi hoc Libello votivo & gratulatorio porrecto, mentetenus omnia fauſta, proſpera, fœliciaque CELSITUDINI VESTRÆ ex intimi cordis mei penetrali à *Deo Regum Rege*, *&* *Domino Dominantium* comprecor; voveo, opto: Ut CELSITUDO VESTRA GENEROSISSIMA Neſtoreos in annos Fœlix, Fortis, Florens, vivat, valeat, vigeat.

Conclavia mea quina, quæ innumera fere continent repoſitoria repleta corpuſculis

tum

tum Embryonum, tum Animalculorum, Piſcium, Inſectorum, Herbarum, & Stirpium exoticarum, nec non Mineralium, aliarumque rerum, tam limpidiſſimo liquori innatantium, quam balſamatione exſiccatarum, aut nemini, aut S. CELSITUDINI VESTRÆ inſcribi debebant.

Hoc ſingularium namque Corporum, Corpuſculorumque examen & oculare ſcrutinium S. TUAM CELSITUDINEM ante aliquot annos, inſigni, quod memini, voluptate domi meæ perfudit, & longe ſupra opiparas epulas, aliaque irritamenta oblectavit.

Hâc ratione permotus hanc qualemcumque à me concinnatam rerum iſtarum ſuaviſſimarum meditationem CELSITUDINIS VESTRÆ judicio humiliter offerre volui, utque eam ſuo benigno vultu, ſuaque Serenâ & Clemente Fronte ſuſcipere haud dedignetur, ſubjectiſſimo affectu rogo.

Cujus voti ſi me compotem S. V. CELSITUDO reddiderit, calcar mihi impoſterum adji-

adjiciet accelerandi cæteros ingenii mei fructus & theſauros, modo vitæ uſuram mihi indulſerit Omnipotens.

Quem toto pectore oro, ut S. V. CELSITUDINEM cum tota ſua SERENISSIMA DOMO diutiſſime incolumem ſervet, ſuaqûe benedictione coronet, ac Heroicarum tuarum Virtutum Laudem ſempiternâ Gloriâ florentem cumulare adaugeat, ut ſub Tuo Præſidio feliciſſimo juſtitia Chriſtiana, Litterarumque ſtudia perpetuo floreant, Territoria tua ſerta tecta maneant, & Pietate, omniumque Virtutum ſplendore cœteris præluceant. Subſcribor interim

Sereniſſ. veſtræ Celſitudinis

Obſequentiſſimus.

FREDERICUS RUYSCHIUS

LECTORI BENEVOLO SALUTEM.

EN Theſaurum Animalium primum, quem peculiari methodo ita concinnavi, ut quantum in me eſt, non ſolum animum illorum oblectarem, quos juvat perluſtrare Dei ter Optimi Max: opera exotica, circa Piſces, Quadrupedes, Aviculas, Inſectaque; Verum ut etiam animum eorum explerem, qui conchyliis & ſtudio Botanico ſunt dediti. Eum in finem phialæ, objecta varia continentes, non ſolum ſubere, veſica, & ſerico villoſo rubro ſunt obturatæ, verum eædem etiam inſerviunt pro pedamentis, ſupra quæ poſiti ſunt aut faſciculi florum rariorum, colorem naturalem ſatis bene conſervantium, aut rupes exiles, confectæ ex conchyliis Indicis rarioribus purificatis, ramulis marinis, ex iisdem oris, interpoſitis, quos inter quoque poſiti ſunt piſciculi rariſſimi Indici, balſamo indurati, ex utraque India advecti.

GOEDWILLIGE LEZER.

HIer ziet gy de Beſchryving van het eerſte myner Cabinetten der Diertjens, op een byzondere wyze te zamen geſtelt, om daar door (ſoo veel in my is) niet alleen de begeerte te voldoen der geener, dewelke liefde hebben om de wonder werken van God Almagtig te beſchouwen, niet alleen ontrent vreemde en uytlandſche Viſſchen, Zeegewaſſen, Viervoetige Dieren, Vogeltjens en Bloedelooſe dierkens; maar ook eenigſints ontrent de Hoorntjens, Schulpen en vreemde gewaſſen.

Hierom is 't, dat de vleſſen, waar in deſe diertjens bewaart werden, niet alleen met kork en blaas geſloten, maar ook met rood fluweel bedekt zynde, voor voetjens dienen, waar op geſet zyn, of een bouquetie van raare bloemen, die haare couleur redelyk wel hebben behouden, of dezelve zyn verciert met ſchoongemaakte Indiaenſche Hoorntjes, en Schulpjens, rots-wyſe by een gevoegt, tuſſchen dewelke ook gevonden werden Zee-tackjens, uyt dezelve geweſten: tuſſchen deſe vindmen hier en daar ook zeer raare Indiaanſche Viskens, dewelke gebalſemt en hard gedroogt zynde daar in zitten.

Noli interim L. B. mirari, aut vitio vertere, quod piſciculi reperiantur inter ramulos marinos; viventes enim per ejuſmodi ramulos, in fundo maris creſcentes, natare in confeſſo eſt, quum præſertim anguſtia loci me ſæpe cogat, plurima objecta ſimul, & quidem in ſpatio exiguo oculis ſubjicere.

Sic quoque obturamenta faſciculos florum rariorum continentia, non ſolum herbis, floribus & ſeminibus rarioribus ſunt ornata, verum etiam inter illa reperiuntur inſecta varia ſicca, quia viventia quoque alimentum ex iſtis quæritant.

Præterea non omnibus arridet aſpectus Animalium, qui tamen delectantur floribus: Alii ſunt Conchyliorum amantes, qui interim averſantur Inſecta, ita ut hoc pacto horum, aut illorum ſaltem oculi oblectentur.

Noli quoque exiſtimare L. B. mihi animum eſſe ſucceſſive, omnes & ſingulos Theſauros Animalium (quorum ille, quem nunc in publicum profero, unus ex minimis eſt) & ſimul ſex majores, & plurimos

Wilt gy ondertuſſchen waarde Lezer, dit niet qualyk opvatten, dat hier Viskens tuſſchen de Zeetacken zyn geplaatſt, want dat zy levendigh zynde, door de zelve, uyt de grond van de zee groeyende geduurig ſwemmen, is een yder wel bekend: zoo dat dit myn doen niet t'enemaal is te verwerpen, maar nog wel yets goets daar in ſteekt, want hier door zoo komen ons in een kleene ſpatie veele voorwerpen te voorſchyn, waar door ik ook veele plaatze uytwin, om het goed te zetten.

Alzoo iſt mede gelegen met de bekleetzels, waar op de boucquetjes ſtaan, want tuſſen deſe zamenſtel van raare Kruydjens, Bloemkens en Zaaden, vindmen ook eenige bloedeloose vlinderkens, en andere diertjens, welke by leven zynde, haar voedzel uyt dezelve weeten te halen.

Daarenboven behaagt een yder niet het gezigt der Dieren, die egter liefhebbers van de bloemen zyn, andere wederom hebben meer liefde voor de Hoorntjes en Schulpen, zoo dat door dit doen een yder zyn plaiſier kan krygen in 't zien.

Denkt ondertuſſchen niet W. L. dat myn meningh is alle myne Cabinetten der Dieren ſucceſſivelyk d'een na d'ander (waar van dit een van de kleenſte is) te beſchryven en te gelyk de 6 overige groote en ſeer veele kleene Cabinetten, het lighaam van den menſch, en deſſelfs

rimos minores, corpuſcula humana, eorumque partes continentes, deſcribere, nam illud maximam mihi crearet moleſtiam, neque humeri mei ſimiles eſſent ferendo; nam in quindecim Theſauris, quos habeo animalculis repletos, continentur nunc ultra 1582 phialæ; Hiſce adde ſcatulas, Papilionibus, Locuſtis, Scarabæis, Quadrupedibus minoribus, Inſectis marinis (præſertim ex utraque India allatis) repletas, quæ ſunt N°. 1020, præter illa, reperiuntur etiam phialæ ſiccæ, & in iis Aviculæ rariores ſiccæ, præſertim ex Indiis transmiſſæ 180, hæ inter pedum digitos continent ramusculos plantarum rariorum; quarum plantarum quintum conclave Herbarios Vivos XXXIX continet, maxima parte Herbis exoticis & minima indigenis, refertos: exceptis illis quæ in chartis a me conſervantur.

In re Anatomica conſervantur in liquore ultra 1300 objecta.

Ne dicam de Theſauro quodam majore, in quo abſcondita ſunt Animalia quadrupeda majora balſamata. Nec de Rupibus plurimis, quibus aut impoſiti, aut adnati ſunt Rami mari-

ſelfs deelen betreffende, uit te geven, aangezien my zulkx te moejelyk zoude vallen want daar zyn 15 Cabinetten alleen met gediertens, en daar in meer als 1582 vleſſen; voeght hier by de dooſen met Vlinders, Sprinkhanen, Schalbyters, kleen viervoetigh gedierte, Zee gewaſſen meeſt uyt Ooſt en Weſt-Indie, en zyn deſe over de 1020: Behalven deze, zo werden der nogh 180 droge vleſſen gevonden, waar in rare vogels bewaart worden; en zyn deze meeſt uyt Ooſt, en Weſt-Indie gekomen: en hebben deſe rare takxkens tuſſchen hare pootjens, en van zoodanige Takjens is het vyfde vertrek voorzien met XXXIX kruyd-boeken, (*Herbaria Viva*) meeſt vervult met gewaſſen uyt vreemde Landen, en minſt van die van onze land-aart: behalven nogh die dewelke los tuſſchen papieren leggen.

De vleſſen, rakende de Anatomie, zyn ruym 1300 in getale.

Om nu nogh niet te ſpreeken van een groot Cabinet, waar in de groote viervoetige gebalſemde Dieren bewaart worden;

Als mede van veelvoudige Rotzen, waar op gezet, ook op gewaſſen zyn, ſeer veelerhande Coralen,

marini, Corallia numeroſiſſima. &c. &c.

Hiſce adde Theſaurum minorem, in quo continentur affectus varii ex hominibus collecti, & tam bene balſamati & conſervati colore naturali, ut videantur modo è corpore deſumpti. Inter quos eſt Inteſtinorum ſusceptio, Plexus choroideus in hydatides mutatus, & repertus a me in homine, qui mente captus è vita exceſſit. Lien grandinibus, ut vulgò loquimur, refertus. Calculus è veſicula fellea per anum ejectus. Portio pulmonis phthiſici exulcerata: Portio Hepatis in Hydatides converſa. Fractura oſſis femoris in collo oſſis, ubi notandum, collum plane deficere, aut in nihilum fuiſſe redactum, ubi natura ligamenta fortiſſima ſubſtituit. Placenta uterina in Hydatides mutata. Hæc & cætera in liquore videri poſſunt, ne quis de veritate dubitet.

De Conchyliis & Petrefactis non multum dicam, cum duos tantum habeam Theſauros, ejuſmodi rebus refertos, & in ordinem diſpoſitos. Reliqua, quantumvis numeroſiſſima, nondum in Theſauris ſunt repoſita.

Ita-

ralen, Zee takken, en andere zaken meer.

Voeght hier oock nogh by een kleen Cabinet, met de gebreken of ongemakken der menſchen opgevult, dewelke zoo wel, en natuurlyk met haare couleur gebalſemt en geconſerveert zyn, datze als vers uyt het lighaam ſchynen gekomen te zyn. Onder deze vintmen het inſchieten van het eene gedeelte des darms in 't ander. De aderighe vleghtinghe in water blaaskens verandert, waar van die menſch ontzinnig was geſturven. De milt met hagelgelykende geſwellekens vervult; een ſteentje uyt de gal-blaas, door de ſtoelgang geloſt. Een ſtuk van een verſwore longh, van een die de teeringh hadt. Een ſtuk van de lever, in waterblaſen verandert. Een ſtuk van 't dy-been, 't welk in den hals van 't been gebrooken zynde, bevonden word ſonder eenig overblyfſel van den hals: alwaar de natuur in plaats van den hals, veele ſeer ſterke banden voortgebraght heeft. De moeder-koek in water-blaaskens ontaart. En werden deze en andere zaken in de voght bewaart, ten eynde niemand aan de waarheyt en zoude twyfelen.

Van de Hoorntjens, Schulpen, en in een ſteen verandert goed, en zal ick niet veel zeggen, alzoo daar maar 2. Cabinetten van hebbe opgevult en in ordre geleght, de reſt in groot getale zynde werden nog buyten de Cabinetten gevonden.

Hie-

Itaque ſatius fore exiſtimavi, poſt hujus Theſauri editionem, me denuo conferre ad ulteriorem humanorum reliquorum descriptionem, quod opus libenter ante obitum abſolverem, ſi Deus Ter Opt: Max. mihi ulteriorem vitam concedere dignetur.

Hiſce omnibus ita perpenſis, mirandum non eſt, neminem hactenus omnia perluſtraſſe, quæ in quinque noſtris continentur conclavibus, tam majoribus, quam minoribus, nam pauci tertium intrarunt, multò minus quartum, aut quintum viderunt, propter temporis penuriam, vel quod ſaturati fuerint, antequam ad cætera conclavia ſeſe contulerunt; Propoſui itaque nonnullis, ſi velint omnia videre, & ſingulis Hebdomadibus bis me convenire, me illud non excuſaturum; conſiderando illud (ratione diſpendii temporis) tanquam communem viſitationem aut conſultationem medicam. Olim, cum nondum gauderem tanta copia rerum Anatomicarum illud auſpicatus ſum cum curioſiſſimis quibuſdam Medicinæ ſtudioſis Germanicis ſolummodo circa res Anatomicas, credentibus hoc poſſe

Hierom dan, zoo iſt, dat ik oordeele beſt te zyn, (na het uyt geven van dit Cabinet) my wederom te begeven tot het verder beſchryven der reſterende Cabinetten, s'menſchen lighaam rakende, 't welk ik gaarne voor myn dood zoude wille volbrengen, zo God Almagtig my zoo lang 't leven geliefde te vergunnen.

Alle deze zaken overwogen zynde, zoo is 't niet te verwonderen, dat niemand, tot nu toe, alles heeft bezien, 't welk in myn 5 Camers, zoo groote als kleene verſamelt is, want wynighe zyn gekomen tot de 3, en veel min tot de vierde en vyfde, zoo om de kortheyd des tyds, als wegens dat zy verſadigt zynde, haar niet verders hebben begeven. Ik heb zommighe voorgeſlagen, dat indien ſy alles wilde zien, ik haar gelegentheyd zal geven, om tweemaal des weekx te komen, en dat op een zeker bequaam uyr, voor my, zulkx conſidererende als een gemeene medicynſche conſulatie of viſite.

Zulkx heb ik voormaals (wanneer myne verſamelingh nogh zoo groot niet en was, ontrent s'menſchen lighaam) met eenige byſondere curieuſe ſtudenten in de Medicynen ondernomen, menende 't zelve binnen drie maanden wel te konnen verrigt werden, edogh

hoe

poſſe perfici intra tres menſes, ſed quantumvis ſingulis diebus per horam, & quod ſæpius excurrebat, me convenerint, ne quidem abſolvebamus duo conclavia: nam illud non perfunctorie peragebatur, aſt ſingula objecta, uti decet, perſpeculabamur.

hoewel wy alle daghen een uyr, en menigmaal langer, beezigh waaren, zoo konden wy nogh de twede kamer niet verhandelen, het is wel waar, dat wy daar niet haaſtig over heen liepen want yder voorwerp wierd naukeurig, gelyk zulkx behoort, bezien.

Tota quidem civitas Amſtelodamenſis momento fere ex altiore loco videri poteſt, non autem ſingula domicilia, multo minus quod in iis continetur; ſic quoque, qui rite omnia, quæ intra quadraginta ſex annos collegi, conſpicere vellet, illud brevi temporis ſpatio abſolvere non poſſet.

Men kan van een hooge plaats de geheele ſtad van Amſterdam, wel by na in een ogenblik zien, maar niet yder huys, veel min 't geen in elk huys onthouden werd: alzoo mede is 't gelegen met deſe myn 47 Jarighe Collectie, die men in geen korte tyd kan bezien.

Interim ut L. Benevolus hanc primi Theſauri animalium deſcriptionem æqui bonique conſulere velit, ex animo opto, malevolis autem meliorem mentem apprecor.

Ondertuſſchen wenſch ik Waardighe Lezer, dat gy deze myne beſchryving van 't eerſte Cabinet der Dieren met een gunſtig oog wilde aanzien, en wie zulkx zoude willen beknibbelen, wenſch ik beter zinnen.

IN CELEBERRIMI VIRI

FREDERICI RUYSCHII,

Anatomiæ & Botanices Profeſſoris, nec non Academiæ Curioſorum Collegæ, &c. &c.

GAZOPHYLACIUM

UNIVERSALE.

QVi Microcosmi reſerans penetralia dudum
Ruyſchius *& felix externa & ſumma pererrans,*
Intima detexit, Medicosque reduxit in uſus,
Democriti quod non Atomi, aut Commenta Renati
Vorticibus præſtant, nunc Theſaurarius *audit*
Gazarum innumerûm, queîs larga opulentia Cræſi
Cedit, Atapalipæ, divi Salomonis & aurum;
Et Lapis Aurifaber projectâ eſt vilior ulvâ:
Illi quippe domi quantus cumulatur acervus
Rarorum omnigenûm noſtro Cœloque ſoloque!
Congeſtum hic videas, diſpoſtumque ordine juſto,
Charus Phæbo Eös & roſcidus Heſperus, Auſter
Torridus, & Boreas gelidis quæ ſuppetit oris:
Nullum etenim Terræ ſpatium, ſub ſidere quonam,
Aut Zonâ, haud utilis moles, nunquamque beata
Fructibus, aut homini nullum adportata tributum.

 Cau-

Caucaſus & Rhodope, præruptusque Hæmus & Alpes,
Horrendô æternisnivibus ſub vertice tecti,
Æthna & Veſuvius, fluida inter ſulphura, flammas,
Et cineres, tophosque ſcabros, vegetantia ſervant
Germina, viviparumque excludunt largiter ova.
Hic, velut è Phariis gens omnis ſubdita Cancro
Detegitur ſpeculis, latè terrâque marique,
Cui volupe & licitum eſt, toto circumſpicit Orbe
Quæ fovet in gremio dives Berecynthia, ſeu quæ
Suſcitat immenſus profundo è gurgite abyſſi
Oceanus, placidis rapidisque in fluctibus amnes
Quæ gignunt, liquida & volitat ſuper aëra, quidquid
Pulchrum in exiguo ſpatio natura recondit:
Ut Microcoſmon ſtatuas hic jure ſecundum.
Quis Balænarum tam immania corpora tantis
Condiat expenſis? nam vix tot Balſama Memphis
Sudaret, lachrymæ Nabatheo in cortice dudum
Deficerent. quem monſtra juvat ſpectare, recedat.
Numinis atque artis miracula maxima fulgent
In minimis. ſi quos rugientem horrire Leonem,
Tigridis aut Urſi truculentorum ora cruenta
Delectent, caveant ne ſit damnoſa cupido:
Nam tuto & penitus rarò cicurare licebit:
Quin dens carnivorus, lacerandoque unguis aduncus
Proſiliant, quum dura fames, furiæve ſalaces
Reddunt indomitos verbis, flagriſque Magiſtri
Securis animis hic puſio paſcit ocellos,
Decrepitusque ſenex, mollisque pavore puella.
Dipſas, nec Coluber, nec Bufo, Vipera & Aſpis,
Formoſo licet adſpectu, maculisque ſtriisque,
Auro atque argento, fulvisque coloribus extent,
Decipient nullum incautum, aut formidine Lethi
Terrebunt, quanquam ſublatis undique criſtis,
Et Linguis bifidis, terribilique oris hiatu,
Proſiliant, oculique micent; alisque Dracones
Expanſis, curvæ & virulentus acumine caudæ,

Scor-

DSI

Scorpius immineant, Salamandra eſt orba veneno.
Indica, quam grandis, non fundit Aranea telum
Mortiferum, aut diram Peruana Lacerta ſalivam.
En! tibi marmoreo tam pulchram vellere Ranam,
Atque Arabum inſcriptam formis, ſub ſidere natam
Auſtrali, Anguillam! meliusque hæc ſigna relatam,
Quam flos, exſurgens Hyacinthi è ſanguine, nomen
Exprimat Ajacis. volitantes cernere piſces
Vulgatum; at feles, quibus eſt ab Veſpere *triſtis*
Minëides titulus, nigris venarier alis,
Quis credat! niſi nos Venatrix ipſa doceret;
Quiſnam Animal dorſo fœtus excludere! quiſnam
Jam natos catulos Glires in viſcera matris
Ire, redire! oculis fidus niſi teſtis adeſſet.
Humanam prolem Veneri libaſſe ſecundò
Sexubus ambobus plura experimenta negabunt;
Hocce frequens brutis clarè genitalia produnt.
Angues bicipites Calabrorum habitare vireta
Mentitum Cajum noſtri dixere per ævα,
Quos tamen hic ſpectes geminis cervicibus aptè
Diſtinctos, capitum juſtâ conſtante figurâ.
Exquiſita illinc trahat ſua quemque voluptas.
En! Conchæ, Cochleæ, Conchylia, Buccina, ab oris
Indorum utrorumque, aut quæ Chinenſium arenis
Seu in Erythreï ſplendeſcunt littore Ponti,
Et vada Barbarico tradunt Getulica Mauro;
Vel quæ Tyrrhenum, Siculum, Ægeumque procellis
Eructat pelagus, ſcopulisque hæſere Britannis,
Ecce! immaturus fulgens in viſcere matris
Unio! quam nitidis diſtincta Corallia ramis!
Æquore & in ſalſo cum fructu & ſemine ſtirpes!
Cui nihil in cenſu Thetyos pretioſa ſupellex,
Horreat, exhalent tetram exta humana Mephitin,
Ecce! Semirameos noſter quos Dædalus hortos
Condidit exiguis in rupibus! ecce! corollas
Sertaque, tam vario concinnoque ordine plexus

Sicuti

Sicuti Hamadryades formoſo tempora Adoni
Dicitur innexas ; remanente vigore colorum
Floribus annoſis, læte & viridantibus herbis ;
Miſerit huc liceat Ganges & Nilus, Hydaſpes,
Aut Araris. Batavis omnis fert omnia Tellus.
His ſuperirreptant quæcunque animalcula ſciſſis
Volvuntur membris ; ſummos habitantia montes
Præruptos ſcopulos, rigidoque cacumine Rupes,
Valles umbroſas, ſpumâ & ſtagnante paludes ;
Quæ, Metamorphoſi mirandâ, è vermibus orta,
In volucrum formas abeunt, et repere nuper
Terricolæ aſſueti pinnis nunc aëra vibrant ;
At redit in patrum mutata propago figuras ;
Calcat humum, donec, poſitis exinde viciſſim
Exuviis, ſuppreſſum animal è carcere amictu
Splendidiore volat, quam Majeſtate ſuperba
Aſſyriæ Reges ſolium aſcendiſſe refertur.
ô Non ſcrutandum, ô nullâ effabile linguâ
Prodigium! haud ullis imitanda potentia dextris.
Ille Opifex unus: ſeu quis præſtantior alter
Archetypis! qui tot, tam ſpreta animalcula ſolus
Pollice divino fingens, ſuper omne ferarum
Et pecudum quam grande decus, rutilante colorum
Fulgore, ad variè radiantia lumina, pinxit:
Imo adeo: ut gemmis queiscunque, nec ulla Metallis
Gloria ſplendoris, quâ non inſecta niteſcunt.
Adſpice Mordellas alis crepitante ſuſurro
Auras ſulcantes! ſtrepitu Muſcasque canoras
Cantharides toto rutilantes corpore Iberas,
Et Batavûm pueris oblectamenta volatu
Innocuos Scarabæos & paſtas rore Cicadas,
Bruchum inter ſegetes, agiles per prata Locuſtas:
Nonne virent ſimiles Beryllo, Anchite, Smaragdo!
Vidimus, ut vero pedibus fulgere Amethyſto
Canthariden, dorſo Sapphirum induta micantem.
Fulgore Anthracino & flammas imitante Pyropo,

Vel

Vel carnem Sardo, ſeu ſuave rubente hyacintho
Hæc, oculos Onychen ſimulantes illa volutat.
Caſſide Rhinoceros caput obvelatus ahenâ.
Aurea ſquamatim lorica in pectore nigri
Bucerati. Alpino clauduntur crura vaginis
Auratis. Cocco ſaturos quot America mittit!
At Scarabæorum genus innumerabile quisnam
Expliceat calamo, quas non pinxiſſet Apelles,
Neſtoreïs artem compleſſet bis licet annis.
Denique ſunt quædam tanto haud ſplendore coruſca.
Externâ & facie nobis ſordere videntur;
Ut Tineæ & Blattæ, Pulices, Culicesque moleſti,
Putidus & Cimex & Centipedes Scolopendræ,
Quæ ſtolidè maleſuada cohors, auſuque nefando
Imperfecta vocat; ſed & his tu propius adſta,
Gens inimica Deo; cerne abjectiſſima rerum,
Cerne Metallorum fæces, calces & aduſtas,
Tubera & Boletos, Bryon, et quæcunque putatis,
Naturam damno Arboribus, ſatisque creaſſe,
Quisquilias quinimo fracidas, atque inde renatos
Cum fungis Vermes, & in his fateare neceſſum eſt,
Humanorum operum vel præſtantiſſima tantum
Inferiora, Adamas quantum ſteriliſſimâ arenâ,
Nobilior, quantum cæno pretioſius Aurum.
Dicite Philoſophi quisnam ordo Particularum,
Lumine quo in tenebris Solis radiante navarchis
Cornea per pelagus caput eſt laterna Locuſtæ?
Penſilis & Lychnis per noctem Lampyris altam.
Judæos ſatiaſſe famem vix creditur ulli
Acridibus; magnique illas Pythonis ad inſtar,
Jugera tot ſegetum, pomæria, paſcua, ſilvas
Depopulaſſe olim, Naſonica fabula multis:
En! tamen hic hoſtes ingenti ex agmine captos.
Tradimus Heſperiis & Eöis gentibus Aurum,
Argentum & Gemmas & Aromata, dummodo diram
Non feret hanc peſtem benedicta Batavica tellus.

*** *Papæ!*

Papæ! quanta acies, quot millia Papilionum!
Qui, genere & formâ varii, diſcrimine quanto,
Quisque ſuæ ſtirpis ſpeciem, faciemque reſervat;
Qualiter humano vixdum de ſtemmate fratres.
Caudæ, Alæ, Furcæ, Scutumque, Antenna, Proboſcis,
Cornua, ſunt eadem, quin eodem tincta colore.
Dilutum intenſius non obruit, ille viciſſim
Cedit: purpurei de ſanguine Adonidis orti
Vel ſpirante animâ Narciſſi, ſeu Hyacinthi,
Vulnere aut Plutonis flores, fulgens Amaranthus,
Nullum inter ſeſe diſturbant ordine lumen;
Et Roſa cum Violis tam dulce rubentibus, alba
Lilia virgineum, nigra per Vaccinia, amittunt
Nil decoris. Calthæ, Crocus & Chryſanthemis, Iris
Et Cyanus, quidquid campus producit apricus
Floridum, in excultis ubicunque aut naſcitur hortis,
Succis quam nitidis exornant Papilionum
Tegmina! quam variè depicti verſicolores!
Bellidem ut videas perpulchram, ſeu Anemonem.
Illius en! chlamydem limbis, vittisque nitentem
Auratis. Tunicam ſuccingit fimbriâ & alter
Argento. Hoc alis guttatim hærere Phalænæ
Dixeris, & princeps nullâ ſub veſte ſuperbit,
Quin tegetem affirmes veteri centone reſartam.
Omnigenis formæ veſtis luſtrate tabernam;
Sive Theatralem Trabeam, Pallamve dolentis
Expetis, aut Cycladem, Stolam, Sagulamve, Togamve.
Gallia veſtitus cui Dictatura videtur
Perpetua, ambiguum mutando Protëa vincens,
Forſitan hinc artis fabricam, normasque reſumpſit.
Artibus his magicis Europa ut Simia geſtit.
Da veniam pueris. ſervi pro ſtigmate limbis
Fiant Erucæ. Diffuſis illa puellis
Deſidiâ & luxu. fiant inſecta, Chimæræ.
Rugoſam at Clytiam, confectam ætate Sibyllam
(Sollicitura procos juvenes ut anicula Thaïs)

Reti-

Reticulo ornato vittis, viridique corallâ,
Et Chlamyde & Strophio ſuccinctam videris albo,
Ride. Verſalico turrito ſi Caliendro
Calviciem aut Cirris texit, miſerere Catullæ:
Luſtra miſella decem numerans vult Puppa videri;
Nubere ne impediat Lex Pappia dura juvenco.
Ride. Forma viros neglecta decebit; *at ecce! ut*
Ille Chremes vincit Mimos edentulus omneis!
Quam bene conveniens tibi pænula Cercopitheci
Stulte Midas! ô quam bellulus is Menedemus!
Ille, comâ canum fulvâ abſcondente capillum,
Syntheſin indutus, digito crepitante Choraules,
Annos decrepitos præſumpſit fallere amicæ.
Deſine tam mulier Gallo indulgere Batave.
Exomiden primam ſartore Lutetia Regis
(Scilicet) inſtructam dedit huic ſoli Ardelioni,
Et Thraſo plumatus magis hac, quam fortibus armis,
Conſpicuus, reliquos naſo ſubſannat adunco.
Dave, ecquid pudeat Latum ſuccingere Clavum!
Nec niſi Sequanico pictus textore placebat;
Ut quaſi Patricium te Sponſum Galla ſalutet.
Ciſtiger hinc annos vix tres profectus ad Indos
Irus, tam tenui mercede & tam cito Cræſus!
Quid Domini ...... Lapidi forte hæc narrabimus. eſto.
Deſipiant. Hæreat nunquam ſanabile amictum
Mutandi aſſiduò Cacoëthes: dummodo nobis
Inſanos inter non inſanire licebit,
Ellebori quos vix curabunt jugera mille.
Hæc Lymphata Lues non cedit Gallica, quamvis
Tentet Atlantiades validis argenteus alis.
Hæc Polypis & Afris noſtratum. Papiliones
Cælitus inſtructo & ſtabili gaudete decore.
Sed quenquam obſtupeat, nos nudos naſcier, illos,
Viſcere in Materno latitantes, veſte ſuperbâ
Induperatorem ſummum cinxiſſe; quod ipſam
Chryſalidem aurato in cunis velamine volvit,

Ut primogenitam natorum ad ſceptra paterna.
Deſine mirari, aut verbo temerare profano
Numinis arbitrium in promptu eſt cauſa. Monarcha
Omnipotens Bruta hæc penitus peritura ſigillis
Auguſtorum operum, Majeſtatisque verendæ
Exornans, vitam vix uni deſtinat anno.
Menſtrua non deſunt, nec & hebdomadalia, Muſca
Auroræ exortu nata, & ſub Sole ſupremo
Fœmina juncta Mari, fœcundaque veſpere mater,
Lucifer exſtinctam rediens cum patre tuetur;
At te immortali divinorumque capace
Mente beat, tutò ut dominari in cætera poſſes,
Fatisque exactis mundo meliore fruaris.
Hactenus ad noſtrum producta animalcula votum
Ite; ſepulchrales caveas repetite, domosque.
Ite una Veſpæ, non irritare Crabrones.
Bombylides, Grilli, Ricini, ſævique Tabani
Quid mihi vobiſcum eſt! Cerebrum, mentemque Camænis
Obfuſcat noſtris volitans tam denſa caterva;
Haud aliter quam ſi fumoſus ineſſet Jäcchus.
Diffugere nubes gravidæ temulentia mentis,
Nectare tam vario, placidâ diſcuſſa quiete.
Occiduo Titane animas haurire recentes
Quid vetat herbarum! quin nos venerabilis Horti
Cuſtos eximii portis invitat apertis.
Pergamus tutò: nam Te, Caſtiſſima virgo,
Hic nulla obſcæni terrebunt ſpectra Priapi.
At, procul hinc, mea Muſa infit, diſcedere cautum,
Mox procul hinc! quænam portenta hæc! ſub jove clauſo
Heſperidum Auratis Malis Nemus & Cinyræi
Floriferum pueri ſaltum tam ſuave virentem;
Quæ nunquam pluviis, ferace aut rore madeſcunt;
Nullus humi fluvius fibras ſublactat arentes,
Nilus & exſpatians pingui non nutrit ariſtas
Glebâ; nec lætis radiis arridet Apollo,
Cynthiave, ereptum ſibi deflens Endymiona,

No-

Nocturnis Lachrymis plantis non ſtillat anhelis;
Nec mulcent tepido Zephyri ſpiramine flores.
Sidera ſecretî non mittunt munera amoris.
An nova progenies Cælo, vel Colchide miſſa,
Carmine Medeæ! quid enim non Carmina poſſunt!
Nil minus. ô abſit! peramæna hæc ſilvula nulli
Sagæ, ſed Ruyſchi *referenda eſt gloria dextræ.*
Cui, quanquam Ææo Cælo deducere Lunam
Cantu ridiculum, privare aut vitibus uvas;
Grande nefas Magicâ tam triſti accingier arte;
Ille tamen valuit, quod nunquam Colchica, Vates
Pelignus liceat primam reparaſſe juventam
Finxerit Æſoni: nullo tamen illa veneno,
Diris Theſſaliæ, Ponti ſeu Phaſidis herbis,
Quantum intonuerit, quotiesque recoxerit, ævis
Eripere atque atavum ſero proferre nepoti.
Ruyſchius *hoc. ſpectant annoſa cadavera patrum*
Nati natorum; ſed non horrenda rigore
Membrorum, aut faciem velata Bitumine nigro,
Pyramidi ut quondam credebat corpora Memphis.
Flexibiles videas artus, teneroſque lacertos.
Dormire exanimes hic dixeris ore decoro:
Viſcera quin etiam Ventris, Cor, Pulmo, Cerebrum
Mollia, ut & denſâ durâque ſub oſſe medullæ:
Ac, niſi congenitum ſcires ceſſiſſe calorem,
Vivere reverâ jures poſt funera corpus.
Talia qui potis eſt, condire animantia norit
Lubrica, neſciret vacua & vegetantia ſuccis!
Ad nova Theſauri *viridis præconia Muſæ.*
Quam comis hic Cuſtos! nec quiſquam in limine latrat
Cerberus. Huc hortos verſus; per paſcua & arva
Illuc; in ſilvam, vepretes, dumetaque ducit
Hæc via. Terrarum quidquid complectitur Orbis
Viſitur: ut Regum priſci ſapientior ævi,
Hyſſopo ab tenero pervaſti ad culmina Cedri
Edoctus Libani, tamen hic addiſcere mille

 Haud

Haud dubiè poſſet : nequenim tulit illius ætas,
Aut humus, in Batavûm terris, SeptemqueTrionum,
Quæ, mediis nivibus læto ridentia flore,
Ut propria exſurgunt ſibi credita munera Cæli ;
Nec magis Orbe novo quæ, tot poſt ſecula, vidit
Subjecta Auſtrali magnus Veſputius Aſtro.
Vah! iterum atque iterum, quænam hæc opulentia! quotquot
Et genere aut patriâ geminis diſtantia Mundi
Cardinibus, longo quantum huc transvecta labore!
En! nemus Æmonium, læta & Theumeſſia Tempe,
Floribus Hybla, Thymo fragrans ActæusHymettus,
Judicio & Paridis fatali inſignior Ida!
Hic Ver perpetuum, nec & Æſtas torrida adurit,
Autumnus variâ ſtatione haud noxius uvis ;
Bruma nec in flores, Segetes, aut gramina ſævit.
Spectatum extremos quid opus curratur ad Indos ;
Dum ſeſe hic offert dives Malabaricus Hortus.
In claſſes diſtincta ſuos quæcunque leguntur,
Arborum & Herbarum doctis diſcrimina ſignis.
Eho! jam ſatis eſt : nova ne vertigo recreſcat,
Quondam Inſectorum veluti ſtipante catervâ :
Qualiter heſterno venas inflante Falerno
Silenus titubat, rediens ad pocula manè.
Vos igitur ſilvæ, viridaria grata valete.
Nos, mea Calliope, Platani Cretenſis in umbrâ,
Quam nunquam infeſtat ferali carmine Bubo,
Siſtamus....... Teſta hæc quidnam carioſa meretur
Tollas? ô, inquit, non noti nulla cupido.
Inveterata ſiet Japeto magis & Chaös ipſo :
Diſplicet antiquæ tibi dum veritatis imago!
Ales equus, Perſeus, cirri Phorcynidis, Atlas
In montem verſus, puerilis fabula dudum ;
Si Metamorphoſis veſtigia vera placebunt,
Huc ades ; in lapides, priſcâ remanente figurâ,
Invenies Cochleas quascunque, Corallia, Echinos,
Cancros & Pagros, Strombites, Oſtrea, quidquid

Te-

Teſtaceum in ponto nutritur. Piſcibus, ecce!
Nec ſquamæ, pinnæ, nec & integra viſcera deſunt.
Arboreos truncos, frutices, cum frondibus ipſis
Et flore indubiâ ſpecie cognoveris. unde,
Quæritur? his ſaxis, quibus evelluntur, an illis
Sit natale ſolum? vel ut in Matrice recepta
Sic creſcant mutata ſimul, vegetantia vivo ut
Semine? ſeu potius, quod jam fruticantia glebâ
Circumfuſa manent, genuinis ut modo fundis
Ejecit Pelagus? quum, denſis imbribus auctum,
Exſpatians fines & montes deſuper omneis,
Fluctibus undarum validis, velut ariete crebro,
Præcipiti implerit per ſtrata cacumina lapſu
Valles, oppreſſis queiſcunque latentibus illic,
Sulphureo quæ halitu, fluido Nitrique vapore
Electo, in lapides veros abiiſſe videntur.
Petræfacta Polis geminis, quam diſſita zonis,
Climate, Zodiaci quantum ſtatione remota,
Hic ſpectare licet, ſimili circumdata glebâ
Concretâ, ſcopulis hiſce in cumbentibus altis.
Oſtrea, millenis ſtadiis ab littore mille,
In mediis ſilvis, profundisque eruta cryptis,
Iudicis Æterni decreto totius Orbis
Diluvio extincti quiſnam hæc monumenta negabit!
Ergone inexhauſtum nunquam ſatiabitur æſtrum
Theſauros *aliis cumulandi! Matris avulſa*
Magnæ viſceribus, genitivisque abdita venis,
Æs, Aurum, Argentum, Stannum & quæcunque Metalla,
Cernite & affines Mineras, Criſtalla, Salina,
Sulphurea & Calces & quæ fuliginis inſtar,
Concreta è furnis ſurſum Centralibus halant,
Torrenti haud ſolum Zonâ, ſed quattuor oris
Nata, ſub uſtrinâ & tali conflata, recocta.
Mulciberi in Liparâ, ſeu Lemno, ride Barathrum
Fumos eructans, flammas Phlegethonta & Avernum.
Nos inteſtinum, cum fomite & ignibus aptâ

Ma-

Materie, aſſerimus ſpatium quod diſſecat Orbem
Solſtitiis geminis; curſu quo tendit Apollo
Zodiacum annali, nocturna diurnaque adæquans
Signa horis, monſtrat Solis, Lunæque labores;
Ambobusque Polis nixus Magneticus Axis
Transverſim penetrat, præſtatque immobile punctum
Telluris Mariumque Globo. Sol infimus hic eſt;
Qui, velut Æthereus, validè candentibus illinc
Trajiciens radiis excluſas aëre maſſas
Cœleſti, internis venas aperire coëgit
Spiritibus, qui, dum luctante Bitumine flammas
Concipiunt, ſilices, ima & ſuprema Metalla
Fundunt, horriſono reboante fragore per antra,
Cum Terræ & Pelagi tremebundis motibus, usque
Perrupti montes, ſilvas, undasque in apricum
Proſiliant, ſparſis longè latèque favillis:
Frigore ſulphureus vapor ut ſub nube coactus
Tandem, contortis in acumen ignibus ardens.
Cuſpide fulmineâ per aërea vincula vibrat,
Conflatum æs, cuſum & Chalibem, cautesque reſolvens:
Solis enim radios non huc penetrare docebunt
Flammigero in nivibus denſis Arctoä camino
Hecla & in Ægeis ſublati fluctibus ignes.
Diviſo Imperio Vulcanus Centricus urit
Cum Phœbo; huic ſubſunt Vegeta & Viventia, at illi
Regna fodinarum, lapidoſaque viſcera Terræ.
Quæras, unde illis, quæ tot per ſecula flagrant,
Eſca voraginibus? primò monſtraveris, unde
Soli ab Principio Rerum noctesque diesque
Conſpicuè ardenti, quem, tot torrentia tela
Fundentem, vacuâ ſpectavit nemo Pharetrâ,
Tollitur in cœlum reparandus fomes amiſſum?
Dixerat. interea medius ſeſe abdidit undis
Titan. nos celeri transgreſſi limina paſſu,
En! nova vicinâ redeunt ſpectacula nocte,
Quæ revocare gradus, aciemque intendere cogunt.

Quam

Quam formoſarum Volucrum cingente Coronâ
Porticus hæc ſplendet! poſtremum forte Valete
Dicturæ heſperiâ aviculæ vigilatis in umbrâ.
Quid petimus! ſilet omnis Avis, Pecudesque quieſcunt;
Et pavida & pugnax dudum fugitiva ferarum
Turba per anfractus latebroſa cubilia quærit.
Occidit omne jubar Terrarum in margine Solis.
Ortygia, in nubibus venatu laſſa recumbens,
Pindum Calliopen, me ſuadet adire Penates.
Amphitheatralis totâ me nocte volucrum
Circulus inſomnem ſomni per gaudia duxit
Auroræ rediturae. eja! properemus, ut udis
Gutturulis hilares primi modulaminis Hymnos,
DIs ſacros, noſtræ excipiant quoque ſanctius aures.
Nulla loquax, patuli largo quanquam oris hiatu!
Omnes vos igitur tacitis veniſtis Amyclis!
Forma negat. Libycis, geminorum Pſittaci ab oris
Indorum grandes & vos Pygmæïa proles,
χαῖρε *dulce tuum ſtrictis num faucibus hæſit!*
ô Picæ, Ganges, ſeu vos Braſilia miſit,
Garrula lingua tacet, quâ quondam vincere cantu,
Auſis magnanimis, Muſas potuiſſe fefellit!
Vos noſtras Ceraſos populatæ & Piſa, Ribesque,
Solvite tandem aliquid. ſubito ſi humana cerebro
Vox molli exciderint, vagitum edocta tenelli
Projecti Alcidis pueri, matrisque ululatum,
Salvatrix amborum; hædis agnisque balatu
Æmula, captivis mox omnis dempta loquela!
Nullane buccineo clangore Argiva ſalutet!
Forſitan hic glandes deſunt, abſurdaque paſtu,
Diliciæ vobis, atque hinc Malacia reſurgit,
Quâ ſi corripitur prægnans muliercula veſtrum
Nomen & omen habet. ô Tu gratiſſima ſemper
DIs, hominique Merops, volucris Trinacria ſeu Cres,
ô Salve in Batavis ſanctæ pietatis imago,
Quâ, vixdum pennis auſi ſe credere ventis,

In nidis pulli dant pabula læta parenti.
Quid ni Zinziſulas! tuus ut Terrâque Marique
(In Cælo ſeptem mæſtiſſima Pleiadas inter
Dum patre extincto Lachrymarum defluis imbre)
Hic amor emineat, qualem Ciconia nunquam
Glottorat annoſæ referens ſolamina matri.
Qui latus huic claudit roſtro pedibusque palumbus
Turtur, ſi gemeret, cineres & pluma referret,
Nunc ut acu pictus. Tædas viduusne ſecundas
Obtulit? ô nunquam; ſed dives America pennis
Cinxit tam variis. Hic caſtus amore prioris
Luget in æternum. Viridi non fronde quieſcit,
Fonte nec è nitido potat, conſortis amicæ
Ne faciem vidiſſe putet. mœrore tacebit.
Clamoſe, ut tacitus non paſci poſſis, adeſto.
Tune ſiles noſtræ magis omnibus æmule linguæ!
Cujus Ave Cæſar victor *tot millia nummûm*
Conſtitit, an penitus facundia, Corve, faceſſit!
Quis victum exhibeat, niſi tu mereare loquendo!
Auguriis hic nullus honos. Nec caſtra Leones
Tu Batavos inter, velut olim ſigna ſequeris
Auſonidum, comes ipſe Aquilis. Relegaberis, unde
Veniſti infamis ſcelerata ad Buſta, Crucesque.
Omne nimis vitium. te delatore Coronis
Prægnans transfixa eſt & tu nigredine pœnas
Proditionis habes. Melius nunc moriger eſto.
Fare aliquid ſaltem. Quare hic crocitare vereris!
Forte & Hyperboreus pennas tibi reddat Apollo
Albas, quum niveos montes Aquilonis oberras.
Qualiter hic Progne, Philomela atque ipſa Coronis,
Et Lepus, & Lupus, Vulpes, Urſusque videntur.
Aſteria, an quatiens tibi lingula, Caſta Coturnix,
Stringitur! inceſti Jovis hic te fulmina terrent!
Hic (ſi DIs placeat) magnus, divinus adulter
Sat faciles ubicunque videt; potiturque cupitis.
Quid mirum! in terris queis ſanguis Regius omni

Fædâ

Fœdâ labe caret; Thalamum violaſſe jugalem,
Grande nefas populo, ſeverâ & morte piandum,
Principibus licitum; quidni quoque furta Deorum!
Quid, laſcive ales, Veneris Paſſercule plauſtro
Auriga, haud pipas! clamoſam ſin tibi forte
Abſtulerit vocem nimium repetita libido.
Tu quoque ſuavitonum cantum Philomela relinquis!
Nullus te ſequitur Tereus minitante bipenne.
Ithys, Ithys ſtridens, Upupæ ſub tegmine plumæ,
Daulidis omne nemus, latebras & luſtra vagando,
Pervolat & trepidus propriâ quem dente voravit,
Quærit Ithyn miſerum, inventumque ad Phaſidis undas,
Non novit, nimium pretioſâ veſte latentem.
Qualiter imbriferam Saturnia amiciit Irin;
Deciduos oculos Argi texente Minervâ.
Tuque adeo horrendum crudelis mater, Hirundo
Celtica, quis vetuit triſtes ſtridere querelas!
Trux nimis, ô vindex ſtupri truculenta ſororis,
Progne, Biſtonides hæc tecta ſubire Tyrannus!
Ille fugax Montes & ſilvas nocte pererrat,
Quo ſua fata jubent; nec te cognoverit uſquam,
Pectoris in plumis liceat Laniena parentis
Nota, minutalis pueri de carne cruenti:
Manſit enim Geticis Luctus tua pallula in auris,
Albente & Strophio Scyticus te veſtiit Arctos
Vere novo toties noſtrum modulata per hortum
Quin pergas Ciris? patris vindicta Haliæti,
Puniceum quod amor te tollere, Scylla, capillum
Cogerit, hinc longum; nec & hoſpita tecta ſubibit.
Proh! quantum obſtringunt vepetres nos Daulidis inter
Has Naticidas! miſerandæ ſortis Aëdon
Hic Itylum, inſano per Te livore peremptum,
Quæris? ſeu dulces eſcas per acuta & amara
Carduus apponens gemitus in pectore claudit?
At ſimul inſontes fraternâ in cædē ſorores
Zethiadas miror, tanto clamore moleſtas

Olim, ut & Samios ſua pinguia prata, Laresque;
Linquere compulerint, mutas. ſint Jaſyges ipſæ,
Illarum ad Rhombum faciunt quid jurgia Civis!
Quid bella ..... tandem Tragici tradenda Theatri
Scæna hæc Melpomeni mæſtæ. nos fronte ſerenâ
Calliope & cantu volucres adeamus & ecce!
Pſittaculus noſtras; ſed & hic taciturnus ut omnes,
Seu conjuratus. quid Phænicure moraris,
Humanum perdocte melos, cantare Deorum
Hymnos! Aurati titulum mereare perennem,
Soli quo noſtri te dignavere Penates.
Quid capite averſo ſtas Phænicoptere nobis!
Nemo tibi linguam ſecturus Apicius hic eſt.
Quare humi inventrix Serræ, Tornique, Rotæque?
Dædaleo livore ſemel de Palladis arce]
Projectam nos te, Perdrix, non poſcimus ultra
Nec coquus hic Anglus qui te conſumere *gaudet:*
Spectatum venimus plumis quia pulchrior Indis.
Aſt hic Onocratelos, inquit mea Muſa, tacendo
Non nocet. Arcadicæ volucrem quis voce rudentem
Audiat, huc quamvis Lunari ex Orbe veniſſit.
Ille bipes Aſinus tamen hic conſiſtere dignus:
Humanâ ut bipedes porcos ſub pelle latentes
Stringat inexpleti per juſta opprobria ventris.
Strenue bellator, Cancri furioſior æſtu,
Certò victor ades, fulget tua criſta rubore
Coccineo & criſpæ volitant in pectore jubæ.
Arrigitur pennis pictis tua cauda ſuperba:
Ut Romanus eques, cingens ſua tempora lauro,
Vexilla atque Aquilas in Cœlum efferre ſolebat,
Inter Iö Pæan, Iö Pæan vicimus; at te
Num raucedo vetat lætum cantare Triumphum!
Quorſum ingens ſtrepitus, quo, te vigilante, ferorum
Gallorum inſidiæ Tarpeïâ ab Arce repulſæ,
Anſer! ſeu nimiâ farctus pinguedine torpes!
Publico ut è cenſu prompſiſſit pabula Aruſpex,

Aut

Aut lacte & mulſo nutriſſet Cotta guloſus.
Credimus excubias nullis, quâ gente, Moloſſis.
Pervigiles ſervant Capitolia noſtra Leones,
Et Brenni & Senonum furiæ, fraudesque hodiernæ
Deſtructæ, domitæque jacent virtute Batavâ.
Auro nos, Anſer, tibi nulla Idola paramus;
Annua Romulidûm faſta aut Holocauſta libantur;
Lecticâ extenſum non defert pompa feretro;
Nec canis innocuus funeſtâ ex arbore pendet.
Hæc nos ridemus puerilia, ſacra, profana:
At te, pro meritis, juſto celebramus honore;
Poſtquam Pergamei cariſſima vellera capri
Et Nili abſtulerunt linaria ſcruta Papyrum;
Fraxinus & Tilia & Fagus nec Populus alba,
Cerâ teſſerulis oblitis ullius uſus;
Ære, Auro, Argento, nec plumbo lamina ſervit;
Pro Graphio & acubus nobis tua penna ſtiloque;
Hæc ſtudiis facilis, fulcit tua pluma grabatum
Mollibus in ſtratis laſſata ut membra quieſcant.
Te veniente die, Te decedente canemus.
Indice Pontificis ſocio ſimulante galero
Phæniceo, Coccothrauſtes, trabeâque ſuperbis!
Ut modulos Gangis Philomelæ efferre recuſes!
Quis novus ille hoſpes tumidus rutilante coronâ,
Qui caput Auguſtum medius vix exerit? unde?
Dic puer. ille refert, volucrum Dominator Olympi
Auſtralis. rectè: quæcunque potentia Reges
Extulit indomitos, ſuppreſſis legibus, ornant
Accipitrem; ſublime genus; præſtantia formæ;
Gloria pugnarum; ſævi truculentia roſtri;
Alæ terribiles cædendo, unguesque rapaces
Attamen ut pulcher, quam Majeſtate decorus!
Credibile eſt, inquit mea Muſa, hunc Juppiter olim
Talem vidiſſet, puerum rapturus inermem
Idalium, miſer hic Aquilæ formidine nigræ
Nunquam ploraſſet miſcendus pocula divis.
Denique vos omnes longinquis advenæ ab Oris,

Quarum vox Batavas nunquam pervenit ad aures,
Anguicomo Clypeo, diræ aut per pocula Circes,
Omnimodo expanſis ſed non crepitantibus alis,
Immotæ hic, ſtatis veluti ſimulachra Theatri!
Ætheris Eoï ſplendens Rex maxime & omnes
Subditi, ob eximiam formamque decusque colorum,
Quem Paradiſiacum Noſtri dixere; profanæ
Ternatæ Idolum; Falco qui in culmine pullos
Cinnameo excludis rapidos; tu mitior ales,
Merſa mari Alcyone, ſuper ipſum & tendere nidos
Aſſucta & quotquot criſtallina clauſtra recondunt,
Dicite ...... ſed jamjam repetit ſua lumina viſus:
Ut modo velatus per nigra crepuſcula noctis
Aurorâ redeunte. idem, qui lubrica edacis
Temporis eripuit, cariei & faucibus, idem
Ruyſchius *hic Volucrum demortua corpora ſiſtit*
Ut viva; haud aliter quam ſi Catalepticus actus
Artubus in rigidis dextrè proferre videtur.
At Tu vix æquans digitum, Tu pumula, pulchra
Auſtralis Regina chori volitantis & omni
Lumine verſicolor vario, Auro atque Ære coruſca,
Antipodum quæ paſta favo poſt funera vivis,
Forſitan excideres oblita, ingloria noſtris
Carminibus! Textor, ſi quisquam ſtamine Arachni
Æmulus, hanc pingas & eris mihi Pallade major.
Macte animo, virtute, novis tua byſſina fila
Inficias ſuccis Cocco nec Murice parcas
Sidoneo; Albionum Crocus & ſit vilior algâ;
Sit Muhamediacæ Praſinum venerabile ſtirpi.
Attica Cæruleum mittat pretioſius auro,
Illud & Argentum, radiis Solaribus auctum,
Mulciber extendat; Lacheſis ſubtilia volvat
In fila; hinc panoplos texendo ſtrenuus adſis;
Perfectamque operam, pro gummi, lumine claro
Phoſphorus oblineat; tum, te ipſo judice certans,
In cunctis victum pleno teſtaberis ore;

Et

Et ſi aciem ſataget dextris armare ſpecillis,
Tela tibi nuper tenuiſſima, tamque venuſta,
Scabritie & ſtipulis Canabinum dixeris aptè
Peniculum, textum turbatis ordine tricis,
At cave ne fraudes Prygionum adjunxeris arti;
Ipſam dum Volucrem ſtamina inter Byſſina texunt.
Cedo. fac potius, propriô & jugulaberis enſe.
Sic etenim in throno Regina Ouriſſia *fulgens*
Emicat, Arctophylax velut inter Sidera Cœli:
Imo adeo ut rutilans Anthrax, Aurumque politum,
Hanc juxta, ad Solis radiantia lumina, ſplendens
Hoc jubar in nebulæ ſuffuſum adſpexeris umbrâ.
Formoſa ô ſoboles (multò majora canemus)
Immotis membris licet, æternumqne tacendo,
Vos tamen immenſæ muto celebrabitis ore
Majeſtatis Opus, non ullâ imitabile dextrâ;
Nec caſu ambiguo, ſed certis legibus orta
Divini Artificis juſſu primordia Rerum,
Ordine perpetuo & ſancti moderamine ſceptri
Pergere, & inſculptus veſtris Adamante Character
Pectoribus clarus, nullo & delebilis ævo,
Eſt Deus in nobis. *Graculos Tu Philoſophaſtros,*
Cecropii & noſtri duros ſecli Theodoros
Plus validis vibras, Ouriſſia *mortua, telis,*
Quam quæ magnificâ finxit ſub imagine veri
Ingenium fallax hominum vel mille probabunt
Argumenta vagis, dubiisque immerſa tenebris;
Quidve Cathedrales præſumunt Gymnoſophiſtæ,
Per Labyrintheos ſtolidè comprendere Gyros,
Quem Terrarum Orbis, Cœli convexa, nec omne
Hærens temporibus ſpatium, numeriſque locisque,
Non capiunt: ſolus perfectè qui ſibi notus.
Hæc Divis: Priamo noſtro quin demus honores!
Qui tot Myriades animantum & fertilis alvi
Terrarum fructus, congeſtos undique, in æva
Condiit & noſtris oculorum haud deneget omnes

Lectis

Lectis deliciis; ſed quis, quis talia fando
Ut vera accipiet! grandævo hæc cuncta ferente.
Nulla illi unquam nil agendo elabitur hora;
Seu Aſclepiadis Leges, Artemque periclis,
Vulnera & externos vitiati corporis artus,
Tyrones curare docet cautèque citoque;
Herbarum aut varias formas, vireſque reſolvit
Ut Macer in Batavis; Lucinæ abſente favore
Matri reddit opem, proli lucemque negatam;
Seu perſcrutatur non ſiccâ morte peremptos;
Corporis humani Iudex cui fabrica tecta
Ne inſontem damnet, vel ſolvat crimine cædis
Forte reum; Medici quis ſedula munia neſcit!
Ipſaque quinetiam quæ ſupputat Otia, multis
Magnæ molis opus, cui vix è millibus unus
Sufficit, ut præſtet rebus mentemque manusque:
Ergo tot ſtudiis laſſum tot adire labores
Unum poſſe virum peregrinus ſi neget hoſpes,
Eja! adſit, viſusque fidem, ſuper omne quod aures
Excipiunt, conſtare dabit. quiſnam æſtimet æquò
(Si rarum carum eſt) hanc Gazam dixeris, euge!
Tu ſolvendo impar, propria ut poſſeſſio cedat,
Sorte tuâ gaude, quâ perluſtrare licebit
Plurimâ, quam ſeptem Veteris Miracula mundi,
Æſtu viſendi, attonitos traxere per undas,
Montes & ſilvas & mille pericula vitæ.

Aan den Wytvermaarden en Geleerden

HEERE

FREDRIK RUYSCH,

Hoogleeraar der Ontleed en Kruydkunde, &c. &c.

Wanneer zyn Ed: zyn eerſte Cabinet der Dieren vol wonderen der Nature, uit alle geweſten van de Weerelt by een vergadert, in het ligt bragt.

OMNIA PERVADIT.

KAn d'onvermoeide Geeſt van *Ruyſch*, in 't ſtil beſchouwen
Der kleine Weerelt, zig nog niet te vreede houwen?
Kan dan de wakkre ziel des *Mans* zig niet verzaan,
In 't pronkſtuk van Gods hant naukeurig agt te ſlaan!
Valt haar een Weerelt veel te klein, te naauw van paalen,
Om in haar wonderkring 't weetgierig brein t'onthaalen?
Moet ook het groot gebouw des Weerelts 't voorwerp zyn
Van haare bezigheen? moet zy daar Ambrozyn,
En Nectar ſuygen uit de bloemen en gewaſſen,
Die 't vrugtbare Aartryk draagt, of Nereus ſilte plaſſen?
Wel aan! wy volgen u met ongelyke ſchreen,
En ſtappen uit den Menſch door lugt en water heen:
Langs Ooſt en Weſterkim, door 't Zuiden en het Noorden;
Om al die wonderen die ooit uw oog bekoorden
Niet ſlegts maar ſtukswys, niet ter loops, maar in 't geheel
t' Aanſchouwen met vermaak in konſtig Tafereel.
Zo wort die dierb're ſchat van *Vorſten*, *Prinzen*, *Grooten*
Voorheen alleen geſien, nu voor elk een ontſlooten.
Ik zet dit *Cabinet* nu op myn Kamer neer:
'k Bezie op myn gemak den eenen fles, nu weer
Den and'ren die om ſtryt Gods groote daan vertellen.
Ay zie hoe alles leeft! Natuur en Konſt verzellen
Elkander op het ſchoonſt. 't Zy datmen 't ooge ſlaat
Op Vog'len in de lugt, of 't geene op Aarde gaat,
Op Kruypende gedierte; of 't geen de Zee haar paden
Doorwandelt; wat een kragt van kleuren, wat ſieraaden
Ontdekken zig alom. Het *Bloedeloos Gediert*
Hoe raar gekorven, hoe gehayrt, verguld, geſiert.

***** Wat

Wat wonderlyk geſtel van *Viſſchen*; welke *Torren*,
Die met een groot gedruis voor 't oog en d'ooren ſnorren:
Salmanders, *Slangetjes* en *Spinnen*, *Hagedis*
Kikvorſchen raar geſtreept, met wat er zeltzaams is
In 't wyde *Amerika*, of *Afrika* gevonden.
Al wond'ren van Gods hant, die ſpraakeloos verkonden
d'Alwyze Mogentheit en Grootheit van den Heer.
Of ſlaan wy ons gezigt op *Kruyden*, *Bloemen* neer,
Op *Land* en *Zee-gewas*; op *Schelpen* en *Coralen*;
Op *Rotsjes*, *Horentjes*, en wie kan 't al verhalen?
Wie ſlegts vertellen? wie vermelden naar waardy?
Hier toont zig *Flora* in haar hoogſte heerſchappy,
Verſiert en opgeſchikt met kranſſen en Feſtonnen,
Boeketjes fris van geur, die 't oog vermaken konnen,
En ſtreelen door haar pragt. Let op die *Crocodil*,
Dat menſch verſlindent dier, hy gaapt, als of hy wil
Dat ſtukje Lever met een vaart na binnen ſleepen,
En toont ons in het klein zyn Grootvaars aardt en kneepen;
By dit vernielent beeſt paſt ook een doodlyk kruyt;
't Sieraat van deze Fles vertoont ons de *Cikuyt*,
Datuur, en *d'Aconyt*, die niet onaardig ſweemen
Naar onze *Sellery*, maar 't dierbaar leven nemen
Van haren Eeter, door haar ſnoot vergift en kragt.
Wie ſtaat hier niet verbaaſt, op al die wond'ren, pragt,
Sieragie, heerlykheit? wie niet als opgetogen?
Daar zo Natuur en Konſt braveeren voor zyn oogen.
Kom Godtverzaker! die met zo veel kragt en liſt
Het ingeſchape ligt verduiſtert, die betwiſt
Het Godlyk aanzyn van een Schepper aller dingen,
Hoor hier de Viſſchen, hoor de Vog'len vrolyk zingen
d'Alwyze Maakers lof; leer hier uit Rots en Steen,
Uit Wormen, Rupſen, en uit zo veel Wonderheen
Als 't *Cabinet* van *Ruyſch* bevat, de Godtheit kennen.
Houw op Verdoolde ziel! houw op in 't ſpoorloos rennen
Naar 't endeloos verderf! blyft voor deez' kas wat ſtaan;
Elk diertje, zelfs hoe klein, wyſt u zyn Maker aan.
Het leert u opzien naar zyn oorſpronk, naar dat Weezen,
Wiens Groote Godtheit in zyn maakzel is te leezen.
En zo deez' held're glans uw duiſter oog beſtraalt,
Ruyſch ziet zyn vlyt en konſt van *Vyftig* jaar betaalt.

HERMANNUS SCHYN.

ALGEMEENE SCHATKAMER

VAN DEN HEERE

FREDERIK RUYSCH,

Profeſſor van de Anatomie , en Kruid-kunde,
als mede Lid van de Keizerlyke Academie
der Natuur ontdekkeren.

UIT HET LATYN

VAN DEN HEERE

LAMBERTUS BIDLOO.

Colleg. Med. Amſt. Inſpect. membr.

RUYSCH die wel eer ontſloot het groote Kabinet
Van 't proefſtuk der Natuur, zo konſtryk opgezet,
Als nooit Deſcartes, of Democritus kon toonen,
Sluit nu als Thezaurier een ſchat, waar by de Kroonen
Van Crœſus, Salomon, en Keizer van Peru
Niet haalen, en de ſteen die goud zou maaken u
Moet ſchynen te gering; wat tintelend gewemel,
Van wond'ren afgeſtraaldt, ſpeeld hier aan onzen Hemel,
En gronden ongewoon! Apollo ryk van glans,
Al wat gy 't Ooſte ſchenkt, toondt my de hand des Mans,
Die van alom ontfangt: want 't is ons al ten beſten;
't Zy de aarde brand van 't Zuide, of werd bedauwdt van 't Weſten,
Of daar men Boreas afgryſch'lyk Buld'ren hoord,
Welke aarde, al ſchynt ze onnut, brengdt ons geen offer voort!
Het Traciſche gebergt, de Hemelhooge toppen
Van de Alpes, die met ſneeuw het ſpoor der zonne ſtoppen,

De brandende Ætna, die met ſchrikkelyk geluit
Braakt Swavel, gloeijendt puin, en vlam van ond'ren uit,
Behouden echter 't zaad van graanen, kruid, en dieren.
  De Pharos kan myn oog geen ruimer teugel vieren,
Schoon die al 't land ziet, dat de Kreeft met prikk'len ſteekt,
Als hier, daar ik beſchouw al wat de Waereld kweekt,
En Berecinthia in haare ſchoot kan ſtooven;
'k Zie in dit eng vertrek wat de Oceaan na booven
Uit de afgrond opwerpt, ja, al wat natuur vertoondt;
En hoe hier andermaal een *kleene Waereld* woondt:
  Gods wond'ren blinken meeſt op 't grootſte in 't allerkleenſte;
De Konſt, die 't fynſte werkt, ſtraalt uit op 't ongemeenſte.
Bewaar den Walvis vry door balzem, maar zie toe!
Want Memphis, en de ſchors van Nabaioth wierd moê
Van ſweeten, en haar vloed van traanen zou verdroogen.
Gy, die der dieren Vorſt den Leeuw ziet onder de oogen,
En voor den muyl niet ſchrikt van Tiger, Wolf, of Beer,
Schoon tam gemaakt door konſt en ſlaagen van hun Heer,
Denk, dat de hongersnood, of prikkel tot beſpringen,
Hen in een oogwenk noopt om zich het juk te ontwringen,
Daar hun gevreesde klaauw u 't vleeſch van 't lichaam ſcheurdt,
En gy uw ingebeeld vermaak te laat betreurdt.
  Kom jongetje hoe teêr, kom zusje zonder ſchroomen,
Laat oude beſtevaâr van vreeze ontlaſt vry koomen;
Schoon dat de Dipſas, Pad, en Adder zich vertoondt,
Heer Ruysch ſtaat voor u in, dat hier de vreede woondt,
Daar de Aſpis legt geruſt naaſt Coluber te pronken,
Wat ſpreidt elk hoofd voor hoofd een glans en gloor van vonken!
Waar tuſſchen 't zilver blinkt met ſtreepen voor ons oog
En verwen ſchoonder zelf, als Iris regenboog.
Hier weet de Scorpioen van kwetzen noch bederven,
En 't Indiaanſch vergif der ſpinnen doed niet ſterven;
Het ſlym van Hagedis, of Salamander, noch
Het doodelyk fenyn van eenig Draakeſpogh,
Schoon hy zyn kam opſteekt, en die verſpreidt zyn vleug'len,
Brand niet, men weet hier raad hun woede te beteug'len.

Hoe

Hoe blinkt het Marmer van dien Kickvorſch reeds van ver!
En deze paling, ryk van uit de Zuiderſter
Beſprengdt met lett'ren, die ik liever heb te noemen
't Verguldt Arabiſch ſchrift, als Ajax ſchoone bloemen.
'k Zag wel gevlerkte viſch, maar nooit als nu een kat
Gevleugeldt! Meneus krooſt, werd gy van hem gevat,
So fel als ſnel vervolgdt, u ſtaat meer ramp te vreezen,
Als, eer gy waardt hervormdt, het noodlot u deed leezen.
Ay zie dat Rotje, reeds gebooren, wederom
Zyns moeders lyf ingaan en uit, ſtaâg wellekom!
ô Plinius, die om uw ſlang zo zyt beledigt,
Voor ongelooffelyk, hier werdt uw eer verdedigt,
Zie daar 't tweehoofdig beeſt, by ons door ongenâ
Van weêr en wind gebragt uit 't vet Calabria.
Wie trekt my daar! hoe nu! zyn Nereus ruime plaſſen
My boven 't hoofd, ik zie een ſchat van Zee-gewaſſen,
Als op zyn diepen grond droog ſtaande, vreemd geval!
Uit beide de Indiën kinkhoornen zonder tal,
En Schulpen, en Koraal elk in hun ord're pronken,
Sieraad, 't welk meer dan goud den Moorman kan ontfonken;
Met yver uitgezocht aan 't Erytreeſche ſtrand,
De Americaanſche kuſt, in het Chineeſche zand,
Of aan een Britſche klip door Æolus verbolgen
Geſmeeten, en al wat de Trinacreeſche golven
Verwoed uitbraaken; gy zyt ook hier, ô Juweel!
ô Paerel ryk van glans, maar noch in 't diepſte deel
Van uwe moeder, die u draagdt, zo vaſt geklonken;
Hoe wil een ſchoone maagd met uwe wasdom pronken!
Niet vreemd, dat Venus keurde een ſchulp van paerlemoer,
Waar op zy over zee na 't hof van Paphos voer.
Al lang genoeg beſchouwdt vrouw Thetis huis-ſieraaden;
Nu 'k vinde een liever grond in tuinen met hun paden,
Zo ſchoon, als nimmer bragt Semiramis in 't licht,
Door onzen Dædalus zo keurelyk geſticht
Op kleene Bergjens, daar de tuiltjens, en de kransjens,
In ord're geſchakeert verſpreijen ſachte glansjens,

Zo pronkte Adonis in den arm zyns Minnares
Op 't groen verſierdt door konſt der Hamadryades:
Maar Nimphen wilt gy wel dat hulzel te bewaaren
Onſterffelyk, o neen! dit weet men door gevaaren
't Zy van de Ganges, Nyl, Hydaspes, Araris
Gezonden, eeuwen lang te houden even fris.
Elk Waerelds deel vereerdt den Batavier zyn wonder!
'T Gedierte, dat hier kruipt dan boven, dan weer onder
Op Klipjens, of dat in Valleijen, of Moeras
Beſchaduwdt werd, ziet zyn hervorming; want noch pas
Den grond bekruipende, en uit wormpjens voortgekoomen,
Kan de geſwindheidt hem van niemand zyn benoomen;
Dit onderdrukte dier, zyn kerker nu ontvlucht
Van vliezen, waar in het zo angſtig heeft gezucht,
Vliegdt op zo vol van glans, zo heerlyk, als nooit Koning
Van Babilonie bekleedt wierd op zyn krooning.
ô Ondoorgrond'lyk werk! ô onnavolgb're macht!
Waar is een wedergâ, naaſt Hem, zo hoog geacht,
Wiens vinger op een wenk van Goddelyk vermoogen,
Dit zo veracht'lyk dier gevormdt, en opgetoogen
Veel ſchoonder als al 't vee, dat op de waereld leeft,
Met duiſend verwen vol van licht beſchilderdt heeft.
Waar is 'er Glory in geſteentens, of metaalen?
Daar niet de Spaanſche vlieg, en Torren mede praalen!
De Torren, tyd verdryf voor kind'ren; zie daar by
Den Kreekel, die zich voed met dauw, zyn lekkerny;
Den raſſchen Springhaan, en den Bruchus in het Kooren;
Brengt wel de Anchites, of Smaragdus ons te vooren,
Dat heerlyk blinkend groen! zie and'ren weer met gloed,
En vlammen van Robyn, of met zacht-bloozend bloed
Eens Hyacints beſprengdt; hoe ſwieren dien zyn oogen,
Als ſtond een Onix ſteen te flonk'ren in die boogen!
Een Kop're helm dekt u den kop, Rhinocerus,
't Goud-ſchobbig harnas paſt u, ô Buceratus
Zo ſwart gelyk de nacht. al had ik duizend tongen,
Dit groot geſlacht wierd na den eiſch niet opgezongen,

Noch

Noch ooit van my genoemdt. Apelles, zou uw hand,
Al had gy Neſtors tyd tweemaal tot onderſtand,
Dit talleloofe heir der Torren kunnen tek'nen!
Zou uw natuurkunde ook , ô Wysgeer, wel berek'nen,
Hoe dat by nacht op zee, gelyk een Ster, het licht
In het lantaarne-hoofd eens Springhaans in 't gezicht
Der Stuurlui blinkt? en hoe de Lampyris in 't donker
Een kaars verſtrekken kan door 't ſweevende geflonker?
't Schyndt ongelooff'lyk, dat een hongerige Jood
Springhaanen heeft gekookt, en ſmulde als Feeſtgenood;
En de oude waarheid kan ons in geen twyff'ling leiden
Hoe door hen Legerswyz', Bogaarden, Akkers, weiden,
Als door een Pithon, zyn van vrucht en ooft ontbloodt;
Zie nu een vyand uit dat heir gedoemdt ter doodt:
Mag Neêrland vry zyn van die ſchrikkelyke peſten,
Het laat u al uw Goud en Steenen, Ooſt, en Weſten.
  Zie hoe veel duizenden Kapellen elk zyn ſtam
Oprecht bewaaren, daar zyn oorſpronk eerſt uit kwam!
Hoe zeer verſchillende in geſlachten, vorm, en wezen;
In 't menſch'lyk aangezicht zeer zelden dus te leezen.
Zy zyn gelyk van verw, ſtaart, vleugelen en ſnuit,
En knypers, hoornen: hy, die ſchittert, dooft niet uit
't Zacht purperſchynend bloed van Venus waardſte Minnaar,
Noch ſtervende Narciſſ', en roemdt zig nooit verwinnaar
Op kleuren, die de wond van Pluto heeft geſticht:
De brallende Amaranth ſtaat geen Viool in 't licht:
Vrees niet gy Leliën, en Maagdelyke Roozen,
Dat de Vaccinia, hoe ſwart, uw wit en bloozen
Verdooven zal; vrees niet gy blaauwe Kooren bloem,
Saffraan, Chryſanthemis, of Iris voor uw roem.
  Maar hoe! zie ik een ſchat van beesjens, of van kleêren!
Ruim waardig om een Prins of Koning te vereeren;
Ja, zo zyn rok hem ſtrekt 't voorwerp van hovaardy,
Hy denke, dat zyn geld ſlechts in een kraamery
Van vodden is beſteedt, niet waardig te gelyken
By 't huikje daar die vlieg als bruid in zit te pryken,

Met

Met kanten als van Goud, en kleuren onder een
Gelyk de Madelief gemengdt; hoe ongemeen
Staat hem die rok, waar aan de zilv're franjens hangen!
Zo 't my geoorlooft was de paerelen te ontfangen
Van die Phalena, 'k nam...... maar hoe! 't is zilvernat
By dropp'len neêrgeſtort, dat haar geſtalte omvat.
Hoe veelerlei gewaad! Rouwmantels, Roquelooren,
Ryspeijen, Tabbaarden, die 't Schouwburg brengdt te vooren,
Een Krygsmans pak, hier is van alles; ja gewis
Heeft Vrankryk, die, zo 't ſchyndt, de wet gegeven is,
Om als een Proteus door verſierde wiſzelvormen
Van nieuwe modens 't lyf te prangen, te beſtormen,
En ons doedt ſchynen een Chamelæons geſlacht,
Haar ſnyers-konſt uit deeze winkel voortgebracht.
Door deze tovergrins grimaſt geheel Europe
Als een Aapin. Dit zy 't verlangen, en de hoope
Der kinderen. laat vry een dertel meisje gaan
In vogels vederen; zie een lakei ook aan
Voor eenen bonten Rups met zyn livrei te draagen,
En lach 'er om, hoe een Sybille kan behaagen,
Of Clitia zo grof berimpeldt een boeket
Van bloemtjens, datze aan haar veroude boezem zet,
Om als een Thaïs, toenze een besje was, te pronken
In Vryers oogen met haar krachtelooze lonken.
Die zotte keurigheid voegd aan geen Man, ô neen!
Maar zie dien Chremes, Chremes zonder tanden treên
Op 't ſpoor der Harlekins met zyn mooi aaperokje!
En Menedemus als een zoontje met zyn ſtokje,
En degentje op zyn zy eens pronken! wel! hoe ſchoon
Staat hy bewolbaaldt van een blonde pruik ten toon,
Daar 't gryze hoofd in ſchuildt; hoe luchtig zietmen ſling'ren
't Dans-kleedje om 't ſtramme lyf, hoe knipt hy op zyn ving'ren,
Hoe hippeldt hy langs ſtraat! meendt gy ſtokoude, dat
Uw vuur op 't yskriſtal van jonge juff'ren vat?
ô Neen, gewis haar ſneeuw zou t'eenemaal uitdooven
Dat kleene kooltje, daar uw waan uit komt te booven.

Dit

Dit kleed, de nieuwſte ſnof geſprooten uit een droom
Van Vrankryks ſnyer, is aan hem zo wellekoom
Dat hy den brenger, die 't niet langs de weg liet kyken
Beloofde, als Don Quichot aan Sanche, Koninkryken.
Ai zie me met zyn pluim den Hopman Roemer aan
Meer ruchtbaar door geſwets, als dappere Oorlogsdaân.
Maar waar toe dit verhaal, wy zeggen 't licht den dooven;
't Zy zo, wel aan, dat die Melaatsheid van het Hooven,
Die ongeneeslyk is haar blyv', 't mag wel zyn,
Als ons maar niet beſmet die ruidigheidt en pyn,
Een ziekte, die door één, noch tien, noch duizend ponden
Van Kwik, zich ooit zal zien gezuiverdt van haar wonden.
Onnoz'le Vlindertjens, zyt gy hier de oorzaak van!
Is uwe roem zo groot, die dus behaagen kan!
Wat mogen wy gantſch arm, als naakt gebooren, pronken!
Daar de Almacht u een Lot zo heerlyk heeft geſchonken,
Dat zelf uw popje, pas in zyne wieg gelegt,
Geen goude luijer tot een dekkleed is ontzegt,
Als was het de eerſt'ling, waardt om 's Vaders ſtaf te draagen.
Hou op verwond'ring, hoe! niet hooger dus te klaagen!
Noch met verydele gedachten 't wys beleidt
Te kwetzen in de wil der hoogſte Majeſteidt;
Die eeuwige Monarch ſchonk u veel grooter voordeel,
Een ſterveloozе ziel, en geeſt, verſtandt, en oordeel;
Op dat gy zoud gebiên al 't ondermaanſch, en 't licht
Uws levens uitgedoofdt, genieten het geſticht
Eens Waerelds, in cement van eeuwigheidt geklonken;
Erken dit, en misgun die diertjens niet te pronken
Voor weinig tyds, met een vergank'lyk ſchoon geacht
Als 't merk, en zegelen van de allerhoogſte Macht.
Vaar wel dan Beesjens, die zo ſierlyk u vertoonen
Op ons verzoek, ga weer in uwe huisjens woonen,
Vertrek ook wreede Honds-en Koe-vlieg, 'k ben 't geſnor
Al moê van Hommelen, en Wespe, of Hoorne-Tor:
Myn Sangſter, ſchemer blind door 't flikk'ren van uw lampen,
Staat, of haar Bacchus had benevelt met zyn dampen.

******

Apollo

Apollo duikt in 't Weſt, waar ben ik! 'k voel het zap,
Dat flus myn herzenen bedwelmdt had, met een ſtap
Verdweenen teffens met de nevels door een wazem
Van friſche kruiden, die ik inhaal met myn azem.
Wel aan myn Zangnimph tree vry in, 't is met verlof
Des Tuinheers, dat wy ons in zyn Heſperiſch hof,
Of in't Idaliſch boſch van Myrrha's zoon vermaaken;
Neen zegt zy, wacht u wel 't gevaarlyk nieuws te ſmaaken,
Dat zich op dezen grond vertoont, 't is tovery,
Ver, ver van hier is vry het veiligſte, gaan wy;
Hoe vriend'lyk loof te zien, gebloemte, en groene kruiden,
Hier door geen dauw benat, noch door een windje uit zuiden
Verkwikt, en nooit gegroet door Phœbus van om hoog,
Noch die Diana 's nagts met haar bekreetene oog,
Als 't die minzieke miſt Endimion te ſpreeken,
Bevochtigt, wien geen ſter afzend een heim'lyk teken
En invloed van haar liefde en gunſt, noch door de vloed
Van de opgeſwolle Nyl met vette klai gevoedt.
Hoe! nieuwe Schepz'len hier te zien! door welke vonden
Zyn ze uit den Hemel, of uit Colchis toe gezonden?
Gewis door toverzangen van Medea! (wat vermag
De kracht van zangen niet!) neen Nimphje draag ontzag
Dien Man toe, wiens vernuft dit boſch wiſt op te richten;
Maar voor een beuzel houd verzierde toverdichten;
En voor dulheid acht te denken, dat de maan
Door kunſten van een kol kan op of nedergaan,
En bloem, en vrucht daar door verliezen 't verder groeijen:
Maar kom Medea, kom Meeſtreſze in 't toverloeijen,
Die de vergiftigſte der kruiden hebt geſtookt,
Toen op uw Minnaars beê gryze Ezon wierd gekookt,
Kon u Teſſaliën, of Pontus, of de velden
Van Phaſis dat fenyn wel leveren, of melden
Die kruiden, waar door gy waard machtig, neem ook vry
Al uw bezweeringen, waar voor ik gruw, daar by,
Dien Ezon voor 't bederf der jaaren te verſchoonen,
En den nakomeling in laater Eeuw vertoonen?

Dit

Dit doet de Eerwaarde Ruysch, zyn hand neemt hier een kind,
En leid het, daar 't het lyk zyns overgrootvaêrs vind,
Door Jode-lym niet ſtyf, noch hard beſmeerdt, gevonden,
Als na een grafnaald wierd 't Egiptiſch lyk gezonden;
Maar zo beweegelyk van ſpieren, en van Leên
Als zacht van ingewand, ja merg in 't harde been,
Dat gy, onkundig dat de warmte was geweeken,
Zoud zeggen, deze ſlaapt, maar zal haaſt weder ſpreeken;
Vergeeſſch tracht ook de tyd uw ſchoone Roozemond
Te ſchenden, jeugdig Lyk, daar u de balzem-vond
Van Ruysch weet voor zyn klaauw, die 't al verſlind, te ſpaaren,
En nevens u 't gebloemte, en ſlibb'rig vee bewaaren
En kruiden zo, dat elk zyn friſcheidt nooit verloor.
  Tree in dan Zangeres daar opent hy 't Treſoor
Van nieuw gebloemte, en groen zo lieff'lyk opgereezen;
'k Zie aan een held're ſtraal, die wegdryft van uw wezen
De donk're kommerbui, dat u de vrees begeeft.
Hier blaft geen Cerberus; wat is de Heer beleeft.
Die weg leid na den Tuin, en die na de Akkers, Weijen,
Daar vind gy 't Kreupelboſch, en woud, gints Gallereijen;
Wat zien we al inlandſch kruid! gewis zou Zalomon,
Daar vroeger eeuw zich in beſpiegelde als een Zon
Van Wysheidt, wiens verſtand in kruiden vanden Ceder
Des Libanons uitblonk tot aan den Hyſop neder,
Noch duizend zien, die hy aan 't ſnoer zyns weetluſt bond,
Gegroeidt in 't noorderdeel der aarde, en onzen grond.
Ook had die ſchrand're Vorſt geen kennis van de Kruiden,
Die door Veſputius getekendt zyn in 't zuiden;
Hoe groot getal van groen vertoont zich, in geſlacht
Verſcheiden, herwaarts aan door Zee, en Land gebragt,
Met lyfsgevaar gezocht door beide 's Waerelds aſſen.
Zie hier 't Æmoniſch woud, en daar de Tym gewaſſen
Op den Hymettus, zie 't Theumeſſich Tempe roemt
Zo veel op haar geboomte, als Hybla op 't gebloemt':
Hier bloeit de Lente ſteeds, zit neder in de Lommer,
Daar nooit de Zon u ſteekt, de bloem ſtaat zonder kommer

 Op

Op haare ſteel, niet eens voor Winterweêr beducht,
Geen Hagel, Ys, nog Sneeuw kan ſchaaden ooft of vrucht,
De felle Boreas gedreeven langs de ſtroomen
Schend nimmer Graan of Gras, of Bloeizel van de Boomen.
'k Trek niet met Lyfsgevaar na 't Indiaanſche ſtrand,
Nu hier de hoven zyn des Malabaars beplandt
Met vruchten, Kruid, en Bloem, zo kenn'lyk aan elks weezen
Dat zelf..... maar 't is genoeg, 't herdenken doet my vreezen
Voor een bedwelmte, die 'k flus by de Vlinders had.
Vaar wel dan Bogaarden, en Kruid, en Bloem, en Blad;
'k Bleef als Silenus, voor de nacht met wyn beſchonken,
En 's morgens weer hervat, ook wel geduurig dronken.
Calliope, dat ons die Platenus verſtrekk'
Door zyne dichte ſchaàuw, een luchtig ruſt vertrek,
Waar op de nachtuil nooit verheft zyn lykgezangen;
Maar luſt het u dien ſchulp, zo zeer verwormdt, te ontfangen?
Foei dat uw hand...... wel hoe! is 't onbekendt voortaan,
Zegt ze, onbemindt voor u! zie dezen ouder aan
Als Japhet, of het is de Chaos, merk een klaarheid
Uit 't duiſter, of vlucht gy voor 't oog der oude waarheid?
Meduſa's kronkelpruik, Perſeus gevleugeldt Paardt,
En Atlas in een berg hervormdt, of Steengevaart
Zyn zoete ſprookjens voor de kind'ren in de hoeken
Der warme winterhaard doorziende Naſo's boeken;
Maar wildge een voetſtap zien van vormverwiſzeling,
Die ſteenſchulp toont het u, die 't eerſt zyn groei ontfing
In 't herte van de Zee, en daar in opgetoogen;
Gelyk die Oeſter, Kreeft, en Krabben voor uw oogen
By meenichte gelegt, daar elk zyn eigen ſtandt
Behoud; zie Viſſchen met hun Schobbe, en ingewand
En ſtronken van een boom daar by, 'k kan u ook noemen
Die Heeſters, kennelyk aan hunne blaân, en bloemen.
Gy vraagdt miſſchien van waar komt die verandering?
Is 't ſteen, die hen als in den moedergrond ontfing?
Of zyn ze 'er ingeſtort, en met de ſteenen, even
Als planten uit haar zaad gebragt tot grooter leeven?

Of

Of zyn ze in de eerſte groei uit zee op 't land geſmakt,
En daar in ſlibberklai omvát en neêrgezakt,
Toen 't ſtrenge vonnis van het heilig Alvermogen,
Ontſloot de grendelen van 's Hemels waaterboogen
Met Wolken-breuk op breuk al tevens, en alom
Stort-Regens gulpende op de onmeetelyke kom
Van de algemeene Zee, die booven peil, en kruinen
Der Klippen, Rotzen, en de torenshooge duinen
Geſwollen, en met ſlag op ſlag door een Orkaan,
Die haare gronden voert van ond'ren opwaardts aan
Geſweept, en voortgejaagt, met losgeborſte ſtroomen
Rammeit de Bergen, en de Hemelhooge boomen,
Die in dat ſchrikkelyk geloei van ſtorm op ſtorm
Geknakt neêrſtorten op dien vreemden zeegronds vorm,
Die, van zyn vocht gedroogdt door damp, en rook van Swavel,
En van zalpeter opgevloogen uit den navel
En 't middelpunt der Aarde, is dus hervormdt in ſteen;
Zie die herſcheppingen door beide Poolen heen,
En Hemelkringen, en Klimaaten omgewonden
Van 's Hemels ſterrenriem in 't binnenſte gevonden
Van Rotzen, zie met een die Schulpen op het land,
Of in een boſch, of een Spelonk gezocht van 't ſtrand
Veel duizend ſtadien. wie kan meer als berek'nen,
Dat die gevondenen, zo kennelyk, zyn tek'nen
En overblyfzels van de Zondvloed, die 't heel al
Eens overſtroomde met dien ſwaaren waterval.
Moet dan de onleſchb're luſt tot ſchatten noch al ſlaaven!
De groote moeder in haar ingewanden graaven,
En rukken aderen, en hert gelyk om ver
Zo lang, tot eind'lyk hun aanbiddelyke ſter
Van flonk'rend Goud, Geſteente, en Zilver, en Metallen
Verſchynt, en al wat is gezonken, of gevallen
In 't middelſtookhuis, en in deez' ſmiſſ' gekookt,
Opwazemende t'zaam, en als tot roet gerookt
Die ſtof, by 't ſtyl geſtraal der zonnebrandt gevonden,
Niet eenelyk, maar die uit alle Waerelds gronden.

****** 3 Men

Men lache om Mulcibers fornuis in Lemnos, of
Den Phlegethon, en den Avernus elk zo grof
Opwerrepende rook, en vuur, en vlam na boven;
Ik ſtel den gloeijenſten oorſpronkelyken oven,
Die aan 't beweegen door ontroerde driften ſmelt
Keiſteenen, en Metal vloeibaar door een geweldt
Zo ſcherp, en ſnel gelyk de Blixem, daar te branden,
Daar de geſternde riem omgord des Aardkloots randen,
Haar ſnyd in twe, en dus het middelpunt bekent,
Van beide de Aſſen, waar na toe de Zon afzendt
Gelyke ſtraalen uit des Aardryks ommekringen,
En van der Hemelen geſpannene ordeningen.
Dit onderaardſche vuur zo hevig in zyn gloedt
Schiet, als de Zon, alom zyn ſtraalen uit, en doet
De klompen, nooit van lucht omſcheenen, haaren azem
Ontſluiten in een drang, en vlucht van heete wazem,
Die ſtrydende met rook van Zulpher, en in brandt
Geraakt tot in hun diepſte, en binnenſte ingewand
Begeeren ruime plaats: daar kraaken de ſpelonken,
En ſteile rotſen met een donderkloot geklonken,
Die uit den Zeegrond door een ſterke waterval
Een berg al tuimelende af went'len in een dal,
Tot datze in 't einde, al die gevaartens doorgekroopen
Zo ſwoegend', zien gebaandt een weg in 't luchtig open.
Denk niet dat ooit de Zon daar hitte gaf of nam,
De Arktoiſche Hekla toont, hoe dat zy vuur en vlam
Dwars door een berg van ſneeuw ten ſchoorſteen uit moet braaken,
Gelyk de Ægeeſche Zee dus ſtormt met blinde kaaken;
Die onderaardſche ſmit, en Phœbus deelen 't ryk,
Elkaâr in oppermacht, en heerſchappy gelyk,
Deeze over al wat groeit, en 't leeven ooit bewaarde,
Hy over al 't Metal, en 't ſteengewas der aarde.
Vraag niet van waar die ſtof, gebrandt eeuw in eeuw uit
Met onophoub're gloed, in deze kolken ſpruit,
Of toon my eerſt van waar de Zon, zints de eerſte ſtraalen,
Zo zichtbaar voor elks oog neêrſchietend', kan herhaalen

Die

Die groote ſchâ van vuur, en pylen zo vol gloedt
Die zyne koker dag op dagen miſzen moet,
En nimmer ledig is, van waar hy kan bekoomen
Zeg ik, 't geen van 't begin tot nu hem is ontnoomen.
Zo ſprak Calliope. maar Titan is in Zee,
Al 't Pluimgedierte ſwygt, en 't ſtoute, en ſchichtig vee
Zoekt hunne ſtal; de Zon lang van de kim geweeken
Raad ons tot ruſt; de Maan heeft mede zich verſteeken
In donk're wolken, ga Calliope, 't werd nacht,
Daar Pindus u, en my myn huisgezin verwacht:
'k Meen morgen, eer 't geſpan van Phœbus ons kan branden,
My te verluſtigen in deezen Dier-waranden.
ô Droom van Schouwtoneel, en Kring van Pluimgediert'
Gy hebt al lang genoeg door mynen ſlaap geſwierdt,
En zachte ruſt geſtoordt, u groet ik met verlangen
ô Blyde morgenſtond, wel aan, laat ons ontfangen
Een vrolyk uchtend-lied der vogelen, den prys
Der Goden toegewyd op eene Bruiloſtswyz';
'k Verbeel my, hoe zy hert, en ooren zullen ſtreelen
Door een vermengdt Muzyk van duizend orgelkeelen.
Maar hoe! 'k hoor geen geluidt; gy, die my hier ontmoet
Zo ſchoon gevederdt Choor, gaapt gy, en ſmoort ge uw groet?
Zyt ge uit Amiklen, dat ſtilſwygendt land gekoomen?
Neen, uw gedaante heeft dien aart niet aangenoomen;
Gy groote Papegai, of dwergjens uit 't gebiedt
Van Africa, waarom zegt ge uw zoet welkom niet?
Gy Exter uit Braziel, of Ganges, die vermetel
Beſtond de Aonides te dryven uit haar zetel,
Waar is die trotze Zang, die om den eerkrans dong?
En Kwakkel, waar vertoeſt uw kwaterende tong?
Vreeſt kuiſche Aſteria den Blixem weër te tergen
Des geilen Jupiters, neen, hy zal u niet vergen,
Die eenen reeks gebruikt van Nimphen, (zo 't behaagdt
Den Goôn) in overſpel, daar elk haar roem op draagdt:
Waarom? wel 's Konings bloedt kan nooit op aarde ſmetten;
Te ſchenden 't huuwlyks bed werd hem niet door die wetten,
Die

Die 't ſlechte Volk ter doodt verdoemen, juiſt verboôn;
Zo 't dan een Prins geoorloft zy, veel meer den Goôn.
Swygt gy ook geile Moſch Diones wagentrekker?
Wel dapp're knecht van Mars, gy vroege morgen-wekker,
Dien 't Kreeftvuur zo verhit, dat gy na 't Kamp-perk dorſt,
Uw purperroode kam, 't gevederte op uw borſt
Vertoont u moediger, als een Romyn van 't ſtryden
Om 't hoofd gelauwerdt, en bejuicht aan alle zyden,
Zyn overwinnende ſtandaarden in 't geluit
Van IO Pæan heft om hoog met de Oorlogsbuit;
Waarom roept ge ook niet uit uw ſtrydb're zegekanſſen?
En gy, die door uw ſtem den aanſlag van de Franſchen,
Om te overromp'len 't ſlot van Rome hebt ontdekt
Wy vord'ren niet dat ons een Gans alarm verwekt;
't Bataaſſche Capitool zoekt u, noch ook Moloſſen
Tot wachters op haar burg, men ſlaapt, ſchoon de Oorlogstroſſen
Volleert in gruw'len door den Brennus van onze eeuw
Al naderen, geruſt op 't waaken van den Leeuw;
Geef ſlechts geluidt, maar neen, de Roomſche wichelaaren
Bezorgden u te vet met ſmeer van hunne Altaaren,
Of heeft u Kotta, die fyn-ſpyziger gemeſt
Met Schaape melk, en mee? uw beeltenis, geveſt
In Goud, blinkt niet by ons, wy draagen alle jaaren
In ſtatie u niet om met hulde of kerkgebaaren,
Daar een onnoz'le hond om hangt aan eenen boom;
ô Neen, men lach vry om dien kinderlyken droom,
By ons Godslaſterlyk, en vuile Heilig ſchennis;
Men eert u evenwel, zints onzer oud'ren kennis
In 't oude Linne blonk veel ſchoonder als 't papier
Des Nyls, of Pergament, en 't wit der populier
Benevens Linden, en de Boekeboom verlooren
Door dezen vond hun glans, nu brengt gy ons te vooren
Uw waarde pennen, die een wysheids leereling
Gebruikt voor griften ten gemak der oeffening,
Neêrleggende op uw dons zyn herzenen, en leeden
Te ruſte, door veel moeite en arbeidt afgeſtreeden;

Dus

Dus gaan we u 's morgens vroeg , en 's avondts bly te moet.
Gy Raven, nu zo ſwart, wiens *Cæſar zyt gegroet*
In uwe Zegepraal een ſchat heeft moogen gelden,
Kan die welſprekentheid op ons verzoek niet melden
Hoe gy die taal verloor, gy hield u nimmer ſtil
In 't eeten van uw ſpys, meent gy dat imant wil
U voetzel geeven, als gy 't niet verdient met ſpreeken,
Of ſteunt ge op vogelkreet, der Wichelaaren teken,
Of meent ge als metgezel den Nederlandſchen Leeuw,
Als ooit den Adelaar van Rome met geſchreeuw
Te volgen? neen, hier zyn noch wich'laary, noch droomen
Iets waardt, men ban u liefſt van waar gy zyt gekoomen
Na 't aaklig Veld, daar gy, van hongersnood benaauwdt,
Op galg, en rad ontbloodt van dieven-aazen, graauwt.
Te veel is kwaadt, dit blykt aan uw pikſwarte verwen,
Toen gy verklikker deed de Nimph Coronis ſterven;
Praat nu wat beeter, en wat minder, op dat gy
Van Phœbus in het Noord vergiff'nis kryge, en hy
Weervindende u in 't ſneeuw ook witte pluimen deele,
Als hy Coronis gaf, en Progne, en Philomele.
Gy Spreeuw, ô ſchelm alleen waard de allerhoogſte galg,
Die met ons Kers-en Peul-gewas vulde uwen balg,
Nu, laat uw ſtem voor 't minſt 't diefachtige geſtoolen
Vergoeden, of gaan thans uw herz'nen ſpoorloos doolen,
Dat gy 't nabootzen van het weggeworpe kind
Van Hercules, noch ook zyns Moeders kermen vind,
Waar door zy beide zyn behouden in het leeven;
Is 't nagebootſt geblaat van Lam, en Geit verdreeven
Uit uw geheugenis, waar 's uw bazuiners-kunſt
Van Grieke met veel ſmaak geleert, is nu die gunſt
Voor ons, nu gy geen Wei, of Akker vind, verdweenen?
Of is 't de Kerker, die uw tong ook ſluit met eenen.
Maar gy rechtwaardig by den Menſch en 't Godendom,
Die van myn vaderland begroet werd wellekom,
't Zy gy gezonden zyt van Coös, of van Creten,
ô Zuiver voorbeeld van een heilig plicht geweeten,

******* Kom

Kom braave Merops, roep vry uit zo ſterk althans,
Als gy plasregenen van 's Hemels ſterrentrans
Voorſpeld in 't zevental der Pleiades, wier klachten
By vlaagen neêrgeſtort uw vaders aſch verzachten,
Ik ſtreeve in Liefde-plicht den ojevaar voorby,
Die voed zyn Oud'ren ſlechts op 't levens ebgety,
Maar myne jong'ren doen ons moeite en arbeidt ſpaaren,
Zo dra de wiek maar kracht ontfangt van de eerſte Jaaren,
Hun ted're zorg, die nooit gedoogdt dat wy ons neſt
Verlaaten, zoekt, en brengt ons ſpys van Ooſte, en Weſt.
Patrys, wiens ſcherp vernuft den draibank heeft gevonden
Den zaag, en 't rad, waar op de Tichelaaren ronden
Hun klai tot potten, of de bitt're wrok en nyt
Van Dædalus u wierp uit 't ſlot van Pallas, wyt
Dat ongeluk ons niet, ook koomen we u niet kooken
Als britſche Kokken, die tot Conſumé u ſtooken,
Maar zien uw ſchoone pluim, in 't Ooſte u toegeſteldt,
Wel, nu gy zyt geruſt, laat hooren, wat ge ons meldt.
En gy, die hier zo trots komt met uw tabbaard praalen,
En roode muts gelyk de Roomſche Cardinaalen,
Verwaardigt ons voor 't minſt te zingen, hoe ge uw taal
In 't Ooſte hebt geleert van eenen Nachtegaal.
Deeze is een Torteldui, na 'k merk aan bek, en pooten,
Dan zonder korren, noch haar kleed is overgooten
Met aſch-koleur, maar op het heerlykſt geborduurt;
Zou andermaal wel een van verre, of uit de buurt
Haar Bruigom zyn? ô nooit, nooit zal die droeve huuwen,
Maar eenzaam treuren op een dorren boom, en ſchuuwen
Zints de eerſte Liefde een beek zo zuiver als kriſtal,
Daar zy eens dorſtig in dien klaaren waterval
Haar ega dacht te zien, dien zy nochtans moeſt myden;
Nu heeft America gevoelig in haar lyden
Dus ryk'lyk haar geſiert. wel Nachtegaal ſwygt gy
Benevens and'ren ſtil? geen Tereus volgt u, hy
Met hoppenpluim bekleedt heeft werks genoeg te zoeken
Zyn Itis, Itis dien hy roept door al de hoeken

In

In 't Boſch van Dauliën, en eind'lyk noch aan 't ſtrand
Van Phaſis vind, maar hem, dien hy met eigen tand
Had afgeknaagdt, niet kendt, te ſchoon gedoſt in ved'ren,
Niet anders, als of hy van Iris was met kled'ren
Voorzien, van Pallas zelf geweeven, daar 't gezicht
Van Argus in verſpreit een gloed van heerlyk licht.
Gy wreede Moeder, o gy ſwaluw uit het ooſten
Nu wit, al droegdt ge ook rouw, waar meê zou ik u trooſten,
Die zuſters wraak ten zoen zo gruwzaam als ontzindt
Voor wildtbraad uw gemaal opſchafte uw eigen kindt,
Nu Progne klaag vry uit, hoe zou u Tereus merken,
Na dat de Noorderbeer al 't ſwart van uwe vlerken
Met zyn beſneeuwde tong heeft zuiver afgelikt.
Is deeze Lewerik door wroeging zo verſtikt,
Dat zy van haar verraadt geen naberouw kan geeven,
Ontaarde Schilla, die uw Vaders Kroon, en leeven,
Door ſpoorelooze min verhit, aan Minos ſchonk.
Hoe raak ik eenmaal uit dees naare boſch-ſpelonk
Van Daulis! daar om beurt die kinder-moordſters ſpeelen
Haar bloedtrol toegepaſt aan wreede treurtoneelen.
Maar deeze Aëdon zy van ons te recht beklaagdt,
Zoekt ge uwen Itylus dien gy zelf hebt belaagdt
En omgebragt vervoerdt door wreede Jalouzye,
Vindge in den diſtel ſcherp van punt uw Artzenye
Door bitt're kruiden heen terwyl ge uw zuchten ſmoordt.
Gy krooſt van Zethus zo ontſchuldig in de moordt
Uws Broeders, waar 's uw ſchril geluidt, zo ſterk in 't zingen
Dat ge al de inwoonderen van Samos wiſt te dwingen
Hun Vad'ren Huis-goôn, erf en vette wei vaar wel
Te zeggen, wat gaat u het Ongerſch oorlog-ſpel
(Zyt vry Ongaaren) aan, wat gaan u ſtaatskrakeelen
Van.... maar 't werd tyd dat treur- en woedende oorlogs-deelen
Vol droevige uitkomſt zy voor u Melpomene
En bly gevogelte ons 't vermaak Calliope.
Gy, die op eed'ler toon verhefte hooge galmen
En zong den Schepper prys in Godgewyde Pſalmen

 Waar

Waar is nu, Vink, 't Muzyk, dat eer zo lieff'lyk klonk
Dat Holland by uw naam een Goude titel ſchonk.
Gy Rootbol draait ge dus uw hoofd van ons ter zyden?
Apicius komt niet om 't ſpraak-lidt uit te ſnyden.
Maar 't ſcheelt my niet of hy, die gints ſtaat met die kop
Zo dik, en zyn gemeſte, en ſpyſvergaârde krop
Geluidt geeft of wel niet, want wien toch zou het luſten
Met vogels bulken, als der eez'len zich te ontruſten?
My niet, al was hy ook gedaaldt zelf uit de Maan.
Maar zeg eens Jonge, waar voor zie 'k dien nieuw'ling aan
Met zynen veder kroon, en die geen meer vertooning
Geeft als zyn hoofd, wie is 't? het is een Vorſt, een Koning,
En Heerſcher van al 't wild, dat onder 't Zuiden ſweeft
Zegt hy, ja wel te recht! want deze Havik heeft
Al wat een Vorſt bezit die wetten kend noch reeden;
Sieraad van hoog geſlagt, in 't wezen heerlykheeden,
Roem van verwinningen, de vleug'len van elkaâr
Zo ſterk tot ſtrydensluſt wydt uitgebreidt, en daar
Den bek bloeddorſtig by; toen Jupiter deed rooven
Den trooiſchen jongen tot een ſchenker aan zyn hooven
Dat werk viel deezen, maar den Arend niet ten deel.
Gy vreemde vogelen, wier gallem-ryke keel
In Neêrlands vrye lucht zich nimmer heeft ontſlooten,
Gy alle, die, zo 't ſchynt van Circe zyt begooten,
Of die door Perſeus ſchild zo ſtokſtyf u verbeeldt,
Als of ge op een toneel uw rol voor ſtommen ſpeeldt.
En gy der vog'len roem, genoemdt om uwe kleuren
Een Paradyzer, wien de Tarnataners keuren
Tot hunne God; en gy o Valk, die uw gebroedt
Zo grypziek op den top van den Kaneelboom voedt;
En gy zachtzinniger Halcioné, met and'ren
In glaze kerkers opgeſlooten by malkand'ren
Meld ons .... maar hoe, 'k voel myn dus lang beſwalkt gezicht
Op helderen, als een, die 't opgeklomme licht
Des dageraads beſtraaldt, en tevens van zyn oogen
Het donkere gordyn der nacht vind weggeſchooven.

Die

Die zulk een menichte van dieren voor 't vergaan
Bevrydt heeft, deeze Ruysch doet ook die vog'len ſtaan
Als in een held'ren dag, nabootzende het leeven
Van een geraakten, die gevoeleloos gebleeven,
En onbeweegelyk zo in dien juiſten ſtand
Eer 't ongeluk hem trof, neem eens dat zyne hand
Fiool, of Cimbelſnaar beroerdt had, of beſtreeken,
Ziet ſtyf u in 't gezicht, en geeft geen taal of teeken.
Maar gy kleen beesje, haaſt van my voorby gegaan,
o Schoonſt Juweel van die, die hunne wieken ſlaan,
Gy Koninginnetje van 't zuider Choor der veug'len
Kan myne zangeres haar yver zo beteug'len,
Dat zy niet zingen zou, hoe ge in veelverwig licht
Der ſchoonſte kleuren ſtraalt, en blinkt in ons gezicht.
Uw lyfs-geſtalte is pas een vinger breet gemeeten,
Het ſwarte bekje ſluit een fyne tong geſpleeten
In twe, die yverig aaſt, of zuigt den diepen keeſt
Uit 't tederſte gebloemt', die ſpreijende zyn geeſt
Door al uw pluimtjens heen, vertoont de ſchoone verwen,
Wier friſcheên nooit op u, maar licht op velden ſterven;
Het opperſte aan uw hals, en kopje ſtraalt, en gloeidt
Als een Robyn, waar op de zon ſpeeldt onvermoeidt
En ſchittert door en door, het keeltje ſtaat beneden
In volle weêrlichts gloed, ſlaande onzer oogen leeden
Met onweerſtaanb're gloor, zo ziet men eenen glans
Van ſtraalen ſchieten uit des Hemels oppertrans
Op 't fyn Ongariſch goud ſchoon Spiegel-glad gevreeven,
De ſchoudertjes, en borſt als van Fluweel geweeven
Zyn ſwart; de wiekjens, met een lever-verw beſprengdt,
Waar tuſſchen 't zee-groen zich al dartelende mengt,
Vertoonen 't luchtig ſpel der golven door het daalen
En ryzen in een glans van Amethiſte ſtraalen.
Maar zou dat kleen geſtel zo hoog uitmuntende ooit
Door myne ſwakke hand na eiſch zyn opgetooit?
Ver, ver van daar; en wie zal zich toch onderwinden,
Als hy zich laat in 't perk der konſtenaaren vinden,

Dat

Dat hy durfdt dingen na den welverdienden krans
Die hem laurieren zal, indien hy al den glans,
Waar van dit vogeltje is omſcheenen, kan doen ſpeelen
In zyne tekenkonſt door verwen, en penſeelen.
Dat een tapiſzery-borduurder eens begin,
Geprikkeldt door een zucht tot roem- of geld-gewin,
Hy wapene zich vry met 't allerfynſte gaaren
Dat trotſt Arachne, hy moet Sidons muren ſpaaren
Noch ook Scharlaaken-roodt, dat de Engelſche ſaffraan
Hem ſlechter zy als wier, en 't Groen zo ſchoon, als 't aan
Den ſtam van Muhameth ontzach'lyk is en waardig,
Athene zend' hem blaauw, Vulcaan dryv' voor hem vaardig
En goud en zilver uit, verhoogdt door 't licht der zon
Zo fyn, als Lacheſis haar dunſte draatjens ſpon,
En laat hem 't werk, als 't nu voltooidt is, vry beſtryken
Met Phoſphorus, my dunkt, 'k zie hem al rugwaarts wyken',
Zo dra 't oorſpronk'lyk hem verſchynt zo luiſter-ryk,
En zo zyn twyf'ling neemt 't vergrootglas tot haar wyk,
Zal al zyn zuiver fyn in ſtoppelen verand'ren,
En wardraad tot een fyl getrokken in malkandren;
Maar dat zyn konſt ons niet bedriege in dezen ſtryd,
En weeve 't vogeltje zelf meede in zyn tapyt,
Toch 't mag wel zyn, het zal zoveel te meer verdooven
Zyn eigen werk, want zo ver, als de Noordſter booven
Al 't andere geſtarnt' des Hemels uitblinkt, ſpand
Myn Koninginnetje de kroon van yders hand.
  ô Beesje hooger op voerdt gy myn laage klanken,
Uw doode pluym leert ons den grooten Schepper danken,
En roemen 't Konſtryk werk der hoogſte Majeſteidt
Aan u verricht zo vol van onbegryp'lykheidt,
En hoe de Schepping, en beginzel in elks weezen,
By wiſz'lig toeval niet, maar wel is op gereezen,
En voortgaat door zyn wet, en ſchikking, ja het dons
Zo blinkende op uw borſt vertoont *God is in ons*
Zo onuitwiſchbaar klaar, als of 't met Goude vonken
Door 't ſpits van Diamant op u was vaſt geklonken.

Gy

Gy doode Ouriſſia treft wiſſer, als 't geſchreeuw
Des Griekſchen Theodoors, of wys geers van onze eeuw,
Die waant in 't Menſch'lyk ſwak vernuft op loſze gronden
't Begin der Schepzelen te hebben uit gevonden,
En dwaas, en roek'loos, ſtout ver boven 't naauwe perk
Van zyn verſtandt gevoerdt, beſtormt het Godlyk ſwerk
Om hem te omvatten, die van eindelooze breeten
Afhang'lyk van getal, noch plaats nooit is gemeeten,
Maar die zich zelf begrypt, en weet hoe, en waar door,
Dit 's God, verſtaat gy 't wel, verharde Theodoor.
Maar laat ons eindelyk Ruysch den ſchat-bewaarder roemen,
Die zo veel beesjens, zo veel vruchten, kruiden, bloemen,
En Zee-gewaſſen uit vier deelen van 't heel al
By een vergaârdt, een Konſt-Beminnaar toonen zal.
Dat nu een vreemd'ling zeg, ik hoorde dikmaal ſpreeken.
Van 't groot vernuft des Mans, aan vrienden vaak gebleeken,
't Zy hy de ontleed-konſt, of der kruiden-oeffening,
Of de geneezing wyſt een jongen leereling,
Of red een Kraamvrouw met haar vrucht byna aan 't ſtranden
Op de oever van de doodt, 't zy dat hem 't Recht in handen
Geeft eenen licht gekwetſt, of doodelyk gewondt,
Op dat zy 't vonnis vell' uit 's mans oprechte mondt,
Of 't zy zyn Artzeny kan rekken of bewaaren
Een Menſch'lyk ſwak geſtel, maar dat een Man van Jaaren
Zoo hoog, in zo veel bezicheeden afgeſloofdt,
Zo groot een ſchat van konſt zou toonen hoofdt voor hoofdt
Geloove ik niet; wel aan, ga daar, en gy zult merken
Dat meer 't gezicht. als 't oor, moet uw geloof verſterken:
Ja, 't geen gy dan bekendt een wonderſtuk vol pracht
Te zyn, is maar van Ruysch voor tydverdryf gebragt
Zo keurelyk in 't licht; hier zyn de wandelingen,
De uitſpanningen van hem, die zich niet laat ontwringen
Een uur, een oogenblik, of hy geeft geeſt, en hand
Daar aan, waar toe zich een uit duizend niet verpand.
Is zeldzaam nu te duur, wel, wie kan dit waardeeren!
Bedank terwyl uw lot, en wil den Meeſter eeren,

Die

Die u, ontbeerende 't geluk, dat gy betaalt
't Bezitten van dien ſchat, op een gezicht onthaalt
Van grooter nieuws, als die, met noodgevaar van 't leeven
Door eene brandende nieuwsgierigheid gedreeven,
En ryzende over Berg en Zee-en Land-gebiet,
De zeven wonderen des ouden Waerelds ziet.

L. COSTER.

******	Pag. 1	vaers	8	voor	haar blyv'	lees	haar by blyv'
———	Pag. 5	vaers	30	voor	hun	l.	haar
———	———	vaers	33	voor	deez' ſmiſs'	l.	deeze ſmiſs'

THESAURUS
PRIMUS

Animalium quadrupedum, volatilium, reptilium, ac piſcium, nec non Inſectorum, atque Conchyliorum, &c. partim liquori limpidiſſimo innatantium, partim balſamo induratorum, quæ ſervantur in Theſauro, ex ligno Olivario confecto.

ASSER I.

N°. I. RUpes exigua, ex variis Conchyliis Indicis exiguis purificatis, ac ramulis marinis confecta, quæ innititur pedamento ex ligno oleagino, è quo Theſaurus eſt fabricatus.

No. II. Phiala ſicca, & in ea, Avicula Ceylanica quadricolor, nitidiſſima, ſc: capite colloque colore miniato, alis & dorſo nigro, pectore & abdomine plumis albicantibus & cinereis prædita.

Not. 1. Avicula iſthæc balſamo ita à me præparata, ut in-

HET EERSTE
CABINET

Uyt Olyvenhoud toebereyd, waar in gevonden werden viervoetige, kruypende, vliegende, en bloedelooſe Dieren: Als mede viſſen, hoorntjes, Schulpen enz. ten deele hard gebalſemt en droogh, ten deele in een ſeer heldere voght geconſerveert.

De Eerſte PLANK.

N°. I. EEn kleen Rotsje uyt kleene ſchoongemaakte Indiaanſche Hoorntjens, Schulpen, en Zee-tackjens, ſtaande op een voetje van Olyvenhoud, waar uyt het Cabinet oock gemaakt is.

N°. II. Een droogh Vlesje, en daar in een ſeer curieus Ceylons vier-couleurigh Vogeltje; namentlyk meny-verwigh van hoofd en hals; ſwart van rugh en vlerken, wit en asverwigh van borſt en buyk.

Aanmerkt ten 1ſten. Dat dit Vogeltje van my door Balſamatie ſooda-

integra remanſerit, ne viſceribus quidem exemptis, ut adhuc viva eſſe videatur; præterea inſidet ramuſculo Cardui minimi *Proſp. Alpini*; cum autem dictus Carduus hic rariſſimus ſit, & capita habeat reticulæ modo à natura elaborata, gratiam conciliat viſui.

2°. Operculum, quo coöperta eſt phiala, ſericum eſt rubrum villoſum, quo omnes ferè phialæ ſequentes etiam ſunt tectæ.

3°. Dicto operculo, ceu pedamento, impoſitus eſt faſciculus herbarum, florum & fructuum rariorum exoticorum; cum autem illa colorem naturalem tam bene conſervarint, viſum illorum, qui re herbaria delectantur, alliciunt: his quoque inſident inſecta varia rariora, ſc: Papilio Turcicus, rariſſimus, colore ex albo, nigro & dilutè cæruleo-viridi, coloratus, cujus alæ inferiores ſeu poſteriores longiſſimæ, tenue ſtramen latitudine æquant; hoc modo aviculæ caudam repræſentant, & hinc à me denominatur Papilio Turcicus ver-

zoodanig is toebereid, datter niets is uyt, of afgenomen, maar geheel gebleven, waar door het nu zigh als levendig vertoont; daarenboven zit het op een tackje van de alderkleenſte Diſtel van *Prosper Alpinus*; en nadien deſe Diſtel zeer raar is, en der zelver hoofdjens van de natuur haar netwys vertoonen, zoo geeft zulks een aangenaam geſight.

Ten 2de het dekſel van 't Glas is bekleet met root Flueel, gelyk ook mede meeſt alle de volgende vleſſen.

Ten 3de Op het gezeyde deckſel is voetjens wyze, geſet een bundeltje, of boucquetje van raare gewaſſchen, bloemen, en zaaden, 't welk niet onaangenaam is om te zien, voor die geene, dewelke haar vermaak ſcheppen in de gewaſſen, te meer; alzoo zy haar natuurlyke couleur zo wel behouden hebben. Op deze gewaſſen zyn ook geſeten deſe volgende raare bloed-looze diertjens, namentlyk een Turkxſe Vlinder, off Capel, die zeer raar is, wit, ſwart, en ligt groenaghtigh-blauw van couleur, wiens onderſte off aghterſte Vlerken zeer lang, en maar een dunne ſtroo, breed zyn, verbeeldende alzoo de ſtaart van een Vogeltje; hierom is die van my geſtaarte ſtroo-breet-vlerkige

verſicolor, alis poſterioribus longiſſimus, ſtramineæ latitudinis.

ge en veel couleurighe Vlinder geheten.

2°. Capricornulus Afric. viridis nitens.

2de Een Africaanſche groen blinkende Steen-bokje.

3°. Curculio ex Capite bonæ Spei.

3de Een Caapſche calander.

4°. Cantharides, &c.

4de En Spaanſche Vliegen. &c.

4°. Inter dictas herbas & flores etiam reperiuntur

Ten 4de Werden onder de geſeyde Kruyden en bloemen gevonden, de

Amaranthus criſtatus rubicundiſſimo flore. *Cat. Hort. Reg. Par.*

Gekamde Amaranth met bloed-rood-verwige bloemen.

Gnaphalium latifol. Americ. *B. Pin.*

Americaanſch breet-bladige Gnaphalium.

Gramen tremulum majus & minus. *B. Pin.*

Groot en kleen drillend Gras.

Stæchas citrina. *Matth.*

Geele Stæchas.

Adianthum Americ. *Cornut.*

Americ. Venus-hayr.

Conyza Afric.

Africaanſche Conyza.

Milium ind: Orient. ſem. nigro majori, & nitente.

Groote ſwarte blinkende Ooſtindiſche Geerſt.

Thlaſpi fruticoſum Leucoii folio *B. Pin.*

Heeſter-agtighe Thlaspi met bladeren van Steenviolieren.

Quamoclit. *J B.* &c. Vid. Tab I. Anim. Fig. I.

Quamoclit. &c. Siet de eerſte Tafel. eerſte Fig.

N°. III. Phiala in liquore continens Piſcem, ex inſula Amboinenſi, qui à D°. Joh. Nieuhovio appellatur Piſcis Amboinenſis, & in ſuo itinerario Indiæ Orient. & Occidentalis, deſcriptus ac depictus

N°. III. Een vles waar in een Viſch onthouden werd, uyt Amboina, de welke van d'Hr. Joh. Nieuhoff. in zyn Zee en Land beſchryving genaamt werd *Amboinſche Viſch*, en aldaar ook beſchreven en afgebeelt ſtaat en van den Ed: Hr. Franciſcus Willugbey

 mede

pictus eſt; ut & à Nobiliſſimo Viro D. Franciſco Willugbeio in ſua Ichthyographia, S. Hiſtoria piſcium nomine *Percæ Amboinenſis*; enimverò, cum hic piſcis meus cum illorum Perca marina (quam etiam in alium Theſaurum reſervo) non plane conveniat, conſultum duxi, hujus figuram addere. Vide Theſ. Animal. I. Tab. II. Fig. 3.

Cum autem diſcrepantia reperiatur inter dictos Piſces, hic à me denominatur Perca Amboinenſis volans, pinnis longiſſimis,

Dictus Piſcis, ab Incolis Malaicè vocatur *Ikan Swangi*, & ab Europæis ibi degentibus, nominatur *Tovenaars Viſch*, eſtque coloris caſtanei ſaturatioris, lineis transverſis ſtramen latis, idque à capite ad caudam uſque, pinna dorſalis, ut & poſt branchiales ſunt longiſſimæ, quemadmodum in piſcibus volantibus, unde ſuſpicor hunc piſcem è genere piſcium Volatilium quoque eſſe, qui ad breve tempus aquas relinquentes, & ſuper eas volantes, piſces volantes nuncupantur:

Hinc forſan incolæ, qui illic loci admodum ſuperſtitioſi ſunt,

mede beſchreven en afgebeeld word, in zyn beſchryving der Viſſchen met de naam van *Amboinſche Baars*.

Edoch dewyl deſe myne Viſch niet geheel en al met de haare, (den welke ik ook in een ander Cabinet bewaare) overeenkomt zoo heeft het my goet gedaght deze alhier in 't eerſte Cabinet af te beelden. Ziet de tweede Plaat de derde Fig.

En om dat 'er onderſcheyt gevonden werd, tuſſchen die geſeyde Viſſchen, heb ik deſe genoemd vliegende Amboinſche Baars met zeer langhe vinnen.

Deze gezeyde Viſch word van de Inwoonders in 't Maleyts genaamd *Jkan Swangi* en van de Europianen die haar in dat Land onthouden Tovenaars Viſch, deſſelfs couleur is caſtanje verwigh met wat bruynder ſtroobreedighe overdwerſe ſtrepen, en dat van 't hoofd tot de ſtaart toe, de vinne van de rugh, als mede die van de zyde, zyn zeer lang: 't welk zy met de vliegende Viſſchen gemeen hebben; en hierom ben ik van gevoelen, dat deze Viſſen haar ook voor een korte tyt, al vliegende buyten het water kunnen onthouden:

Hiervan daan komt het ligte lyk, dat de Ingezetenen, dewel-

ſunt,hunc piſcem *Ikan Swangi*, id eſt, Belgico idiomate *Tovenaars Viſch* vocarunt, vel quia convulſiones & dira alia ſymptomata admiranda acquirunt illi,qui ab aculeis illorum(quibus præditi ſunt) punguntur, ut ex variis relationibus percepi.

Pinnæ laterales, infimæ, ut & illæ, quæ caudam conſtituunt, habent quadrangulares maculas albas; Quamvis autem dictæ pinnæ in hoc piſce, radios habeant diſcretos, tamen non eſt dubium, quin in ſtatu naturali, ſibi invicem ſint connatæ ope membranulæ tenuiſſimæ, qua in meo quoque objecto non plane ſunt deſtitutæ, enimverò quoniam adeo tenuis eſt dicta membranula, facillime, antequam ad nos pervenerunt ab illa deſtituuntur, & ſic radiorum pinnæ à ſe invicem recedunt, id quod Clariſſimus Willugbey quoque ſuſpicatur circa vulgarem Percam Amboinenſem.

Notandum prætere ſuper dictum operculum orificii hujus Phialæ reperiri faſciculum ramuſculorum marinorum, Sc. Lithophyti, Abrotani marini; & inter ramulos illos

welke zeer ſuperſtitieus zyn, deſe viſchen *Ikan Swangi*, of *Tovenaars-viſchen* hebben genoemt, of ook wel daarom, dat die geene, dewelke van de ſcherpe doornen (waar mede zy voorſien zyn) geſtooken werden, zeer ſwaare en wonderbare trekkinge der Zenuwen, en andere toevallen meer krygen,gelyk ik uit verſcheide relatien vernomen hebbe.

Deſſelfs op ſy ſtaande Vinnen, als mede de onderſte, en die de ſtaart maken, hebben vierkante witte vlacken; en hoewel de pennen van de vinnen in dit voorwerp, wat verre van den andere ſtaan, zoo iſſer niet aan te twyfelen, of dezelve worden door een zeer dun vliesken (waar van de myne ook niet ten eenemaal is berooft) in haar natuurlyke ſtaat by een gehouden; edogh dewyl het geſeyde vlieske zeer dun is, zoo werden de vinnen daar van zeer ligt berooft, eer dat de viſch tot ons wert overgebragt, 't geen de Hr. Willugbey ook meent te geſchieden in de ordinariſche AmboinſcheBaars.

Daarenboven ſtaat aan te merken, dat op het geſeyde deckſel van de mond van de Vles gevonden werd, een t'zamenſtel van Zee-gewasjens, Zee-verſteende Heeſter, en Zee-averoone, en tuſſchen deſelve, een plat rond

Ame-

illos reperiri Piſciculum Americanum, planum, rotundum, balſamo induratum, magnitudine fere thaleri imperialis, habentem circa caudam maculam, rotundam, magnitudine ciceris, nigri coloris, quam ambit circulus albicans: & quoniam dictus piſciculus maximam habet analogiam cum piſce, quem D. Joh. Nieuhovius in ſuo Itinerario denominavit *Clipvis*, ſeu *Soldaten Viſch*, idem nomen quoque retinebimus.

Americaanſch Viske, door balſamatie hard gemaakt, 't welk ontrent een Rykxdaalder groot is, hebbende ontrent de ſtaart een ronde ſwarte vlek, met een witte omtrek van een cicers grote; en om dat deſe viſch niet veel verſchilt met die, dewelke de Hr. Joh. Nieuhoff *Klip* of *Soldaten viſch* heeft geheeten, zoo zullen wy dezelve benaming behouden.

N°. IV. Phiala in liquore continens Locuſtam Africanam, maculoſam, cucullatam, cujus pedes poſteriores ſpinas habent acutas, dorſum verò & cauda obtuſas; eaque inſidet Opuntiæ Americ: ſpinoſæ minori.

N°. IV. Een groote Africaanſche gevlakte en gekapte Sprinkhaan, in een vles met voght, deſſelfs aghterſte pooten hebben ſcherpe doornen, maar de rugh en ſtaart zyn voorſien met ſtompe doornen, dezelve is gezeten op een tak van de kleene Americaanſe gedoornde Vygh.

N°. V. Veſpertilio Indicus naſo, clitoridi ſimili, inſtructus.

N°. V. Een Indiaanſche Vleermuys, wiens neus voorſien is met zoodanigh een verheventheyd dewelk een *Clytoris* verbeeld.

N°. VI. Phiala ſicca, in qua continetur nidulus exiguus, Americ: ovulis, ciceris magnitudine, inſtructus, quibus, veluti incubat avicula Indiæ Occid. mellivora, ita dicta, propterea quod etiam volans alimentum melleum ex floribus

N°. VI. Een droge vles in ſig onthoudende een ſeer kleen Americaans neſtje met eyertjens, en waar op ſit, in ſchyn van te broeyen, een Americ: Honing-ſuygertje, alzo geheten, om dat dit gevogelte al vliegende de Honing weten te krygen uyt de bloemen tot haar voetzel, de inlanders

bus haurire valeat, & ab Indigenis quoque Ouruſſia nuncupatur.

Nidulus ſitus eſt inter ramum Ericæ arboreſcentis Afric: floribus albis locupletiſſimis; huic ramo inſidet quoque alia Ouruſſia.

Super operculum Phialæ, ſerico villoſo rubro tectum, poſitus eſt faſciculus herbarum, ut & florum, & inter alia, etiam varia inſecta, nec non Squammæ fructus Scolymocephali Afric: quarum extremitates, ſericum villoſum æmulantes, colore nigro ſunt præditæ, ut &

Ramuli Tamariſci gallici.

Erica Myricæ fol.

Erica Afric.

Tanacetum Afr: Floribus decuplo minoribus. D. Pr. *C. Commelini.*

Adianthum Americ. *Corn.*

Gramen tremulum minus. *C. B. P.*

Millefolium Afric. flore luteo. ut & Ramuli

Fruticis cinerei Afric. *Breyn.*

Centinodii floribus argenteis.

Pim-

ders noemenſe ook Colubrietiens.

Dit neſtje is geplaaſt op een tak van de Afric: boomaghtighe Hey, met zeer ryk gelaade witte bloemen, en zit op deze tack ook nogh een tweede Honingſuygertje.

Op het dekſel van de Vles, met root Flueel bekleet zynde, is geplaaſt een t'ſaemenſtel van Kruyden, Bloemen, en tuſſchen die oock verſcheyde bloedeloofe diertjens. Onder de Kruyden werden gevonden de Schubben van de Afric: Scolymocephalos, welkers uyterſte ſigh als ſwart fluweel op doet.

Als mede tackjens van de Franſche Tamaris-boom.

Hey met bladeren van de Tamaris-boom.

Afric. Hey.

Reynvaar van Afric: met tienmaal kleender bloemtjens als onſe gemeene van de Hr. Prof: C. Commelin beſchreven.

Americaans Venus hayr.

Kleen bevent Gras.

Afric: Duyſentblad met geele bloemen als mede takjens van

Het grauwe Afric: Heeſterke van de Hr. Breyne.

Verkens Gras met ſilver witte bloemen.

Ge-

Pimpinellæ ſpinoſæ fructibus onuſtæ.

Plantæ Afr. innominatæ & nondum deſcriptæ, glandiformi fructu.

Chryſanthemi fl. luteo, cujus petala in exſiccatione aſſolent ſe contrahere, in hiſce ita ſunt diſpoſita, ut flores adhucdum vivere videantur, ne colore quidem excepto.

Inter inſecta reperiuntur exiguæ Cantharides & Papiliunculus cæruleus ocellis plurimis ſubtus eleganter aſperſus, D. Pettiveri, rerum curioſarum per ſcrutatoris indefeſſi, à me vero denominatur Argus cæruleus minimus.

N°. VII. Aranea ex capite bonæ ſpei tricolor, ventre ampliſſimo crenato.

Notandum, Thorax & caput caſtanei coloris, pedes eodem colore perfuſi ſunt, nec non maculis ſubnigris quadrangularibus, dorſum autem nivei coloris lineis transverſis nigricantibus gaudet, Venter margine crenatus ac eleganter eſt variegatus in-

Gedoornde Pimpinell met haar vrugten.

Een onbekent en onbeſchreve Afric: gewas met aakerwyſe vrugten.

Chryſanthemum met geele bloemen, wiens bloembladeren in 't droogen gewoon zyn om te krullen en te krimpen, in deſe zynſe eghter nog zodanig geſtelt als of de bloemen nog ſtonden te waſſen met haar volle couleure.

Onder de Inſecta, of bloedeloſe Diertjens, die op deſe gewaſſen zitten, vindmen kleene Spaanſche Vliegen, mede een kleen blauw Cappelletje met veele ooghjens aan de onderſte zyde der Vlerkjens, van den neerſtigen en onvermoeyde onderſoeker veler curieusheden de Hr. Pettiver afgebeelt met de naam van kleen blau Vlindertje, van ondere met zeer veele kleene ooghjens voorſien, ick noeme het allerkleenſte blauwe Argus.

N°. VII. Een Caapſche zeer dik buykige, en aan de zyde geſchaarde drie couleurige Spinnekop.

Aanmerkt dat deſſelfs borſt en Hoofd zyn caſtanie couleurigh, de pooten zyn mede wel de ſelvige couleur, maar ook met vierkante vlecken die bruynder zyn: de rugh is wit met ſwartagtighe overdwerſe ſtreepen, de buyk aan de ſeyde geſchaart en ſchoon gemarmert, waar door ſy niet onaangenaam is om geſien te werden

inſtar marmoris, id quod viſum allicit, imò & illorum, qui alias abhorrent ab Araneorum adſpectu.

N°. VIII. Jaculatrix Indiæ occident: exilis, à capillo dependens, hæc ore aperto in hiare videtur fœtui Gliris ſylveſt: Americ:bulgam gerentis in imo ventre, pro fœtuum introitu,ut & exitu :in illa bulga reperiuntur Mammæ & Papillæ, quas ſugendo arripiunt fœtus.

Not. Dictam Jaculatricem optimæ eſſe notæ, ojuſque geſticulationem ita per artem eſſe formatam, ut eam tanquam vivam, & naturaliter prædæ inhiantem, repræſentet.

N°. IX. Serpens Americ. bicolor ramulo Jaſmini Afric. Ilicis folio, flor. albis *C. Commel.* interpoſitus eſt, & fœtui incogniti quadrupedis Animalculi ſylveſtris Americani exiguo & albiſſimo, inhians.

N°. X. Scorpius Afric: niger magnitudine Cancrum germanicum fluviatilem ma-

 jo-

den zelfs van die, dewelke anders een afkeer hebben van diergelyk geſpuys van ſpinnekoppen.

N°. VIII. Een kleen Weſt-Indiſch ſchiet ſlangetje een Rottevangertje genaamt, 't zelve aan een hayrtje hangende heeft de bek opgeſpert verbeeldende te willen aandoen een zeer kleen en wit jongske van een Americ:bosrot, welke Rotten een ſak hebben aan 't onderſte haarer buyk tot uyt en ingank haarer jonghskens, en worden in deſe ſack gevonden de borſten en tepels deſer dieren, waar aan de jonge komen te ſuygen.

En ſtaat te letten, dat dit ſlangetje uytermaten mooy zynde, zigh als zeer levendigh op doet, en met natuurlyke geſten ſyn voornemen ſchynt te willen volbrengen.

N° IX.Een tweecouleurig Americ: ſlangetje zittende tuſſchen een tackje van de Afric: Jasmyn met bladeren van de ſteeck Palm en witte bloemen van de Hr. Profeſſ: C. Commelin beſchreven, het zelve ſchynt jacht te willen maken op een zeer kleen wit en onvoldraage vrughtje van een onbekend viervoetig Americaanſch gedierte.

N°. X. Een Afric: ſwarte Scorpioen wel zoo groot als een Hoogduytſche groote rivier

 Kreeft,

jorem æquans, in liquore limpidiſſimo conſervatus, ſuper phialæ operculum reperitur faſciculus plantarum, florum & fructuum; inter quæ repeκiuntur, præter prædicta, Abſynthium Seriphium marinum.

Frutex cinereus Afric. *Breyn.*

Alſine rara non deſcripta.

Laurus Afric. Querci folio. *C. Comm.*

Filago Indiæ Orient. *Nobis.*

Baccæ cinamomi tam perfectæ, quam imperfectæ.

Achmellæ capitulum ſeminibus onuſtum.

Abrus. &c.

Hisce inſident ſequentia inſecta. Cochinella rubra noſtras, multis maculis nigris notata.

Curculio. *Pettiv.*

Erucæ albæ, maculis nigris quadrangularibus præditæ, mihi, Ribeſii helluones; quoniam Ribeſii nigri folia devorare aſſolent; dictæ Erucæ tam nitide præparatæ, ut adhuc vivere videantur, ne geſticulatione reptatrice quidem neglecta.

N.

Kreeft, leggende in een heldere voght, op deſſelfs dekzel en bekleetzel word gevonden een t'zamenſtel van Planten, bloemen en zaaden, onder alle deſe vindmen nevens meermaals genoemde een zoort van Zee alſem.

Africaanſche asverwighe Heeſter.

Raare, en noch onbeſchreve, Muur.

Afric. Laurier met Eyke booms bladeren van d'Hr. Prof. C. Commelin beſchreven.

Ooſt-Indiſche Filago van my alſoo geheten.

Volmaakte en onvolmaakte vruchten van de Caneel-boom.

De Koppjes, en zaaden, van 't Ooſt-Ind. gewas Achmella.

Abrus. &c.

Tuſſchen en op deſe ſaken vindmen ook deſe volgende bloedelooſe dierkens als de roode Conchenillje van deſe lande, met veele ſwarte vlekjens.

Curculio van D. Pettiever.

Witte Rupſen met ſwarte vlecken, die haar op de ſwarte aalbezie boom onthouden, en van my, wegens haar vernielen en opeten, Aalbezien vernielders, geheeten zyn: deze geſeyde Rupſen zyn zoo aardigh toeberyd, dat ſy nogh ſchynen te leeven, haar kruypende manier van doen zelfs in agtingh genomen zynde.

N.

N°. XI. Serpens exiguus Afric: nitens lineis albis & nigris ſecundum longitudinem ductis, cum autem per herbas Africanas ſerpere ſoleant, addidi ramum Ficoidis Afric: fol. triquetro minori.

Supra infimam herbæ partem reperitur quoque Bufo parvus cinereus, maculoſus, cujus dorſum lineâ albâ notatur: hic ore aperto & diſtento Serpentem arripere videtur.

In operculi faſtigio reperitur compages, ſeu faſciculus florum & ſeminum, inter quæ ſeſe videnda quoque exhibent, ſem: aniſi ſtellati, ut & inſecta, inter quæ Scarabæus minor nitens.

N°. XII. Serpens exiguus Ind: ore detinens Piſciculum parvum coloris argentei, ex iisdem oris.

N°. XIII. Eruca Afric: craſſa & rara, capite & anterioribus pedicellis coloris fuſci, corpore nigro, dorſo tuberculis breviſſimis & craſſiuſculis, ceu, ſpinulis, prædito; quorum tuberculorum duo in utroque latere aureo colore ſplendent, quaſi ſpecula exigua; pone caput vero duo proceſſus ſpinoſi bifidi quoque viſui

N°. XI. Een Afric: blinkend ſlangetje met witte en ſwarte ſtreepen, die na de lenghte loopen, en nadien dezelve, tuſſchen de Afric: gewaſſen kruypen, zoo had ik dezelve geſet tuſſchen de Afric. Ficoides met kleene driekantighe bladeren.

Op het onderſte van 't kruyd doet zig ook op een as-grau-gevlakt kleen paddeke met een langhe witte ſtreep op 't lyf, 't zelve ſchynd met een opgeſperde bek het ſlangetje te willen aandoen.

Op 't dekzel of bekleetzel doet zigh op een t'zamenſtel van bloemtjens en zaaden, waar onder ook gevonden word het geſtarnde Anys-zaad; en onder de Inſecta een kleen blinkende ſchalbyter.

N°. XII. Een kleen Indiaanſch ſlangetje, houdende in deſſelfs bek een ſilver couleurigh viske uyt de zelve landſtreek.

N°. XIII. Een ongemeene dicke en raare Rups met een caſtanie couleurig hoofd en voorſte pooten, ſwart van lyf, op de rugh met harde en dickke heuveltjens bezet, welkers uyterſte als doornachtigh haar vertonen; onder deſe heuveltjens zynder twee aan yder zyde, met gout geele blinkende ſpiegeltjens voorſien, en by het hoofd zietmen ook twee geſpouwe doornaghti-

 ghe

viſui ſeſe offerunt: huic inſecto adſtat ramulus Afric: floribus onuſtis.

Supra operculum viſuntur inter alios flores, Millefolium Afric: flore luteo, Thlaſpi Halimi folio, fl. albo. &c.

N°. XIV. Phiala ſicca, in qua conſervatur Turdus Indicus verſicolor.

Operculum phialæ ornatum eſt faſciculo floſculorum, & fructuum, inter quæ fructus Arizari anguſto folio.

Mundubi Piſonis.

Squamma ſericea, villoſa nigra Scolymocephali Afric:

Glandes Turcicæ cupulis ſpinoſis, ſeu aſperis.

Flores Reginæ prati.

Fructus Euonymi Virginiani latifol.

Rhus Afric:

Corruda Afric:

Oryza Indica.

Muſcus clavatus. *Dod.*

Ferri Equini ſiliqua.

Trichomanes.

Centinodia florib: argenteis.

Tanacetum Afric: odoratum.

ge uytſteekzels; by deſe rups ſtaat een Afric: gewasje vol bloemen.

Op het dekſel of bekleetſel werden onder andere bloemen gevonden Africaanſche Duyſentblad met geele bloemen, Thlaspi met bladeren van Zee-porceleyn, met witte bloemen &c.

N°. XIV. Een droogh glas, en daar in een veel-couleurighe Indiaanſche Lyſter.

Op deſſelfs bekleetzel vindt men een boucquetje bloemkens, vrughten en zaaden, onder dewelke gevoegt zyn, de vrugten van de Calfs-voet met ſmalle bladeren.

Piſtachies onder de Aarde.

De Schubbens van de Afric: Scolymocephalos, welkers uyt eynde een ſwart fluweelighe en pluym-wyſe ruygte is.

Turxſche Eykels, welkers kelken ſcherp zyn.

Bloemen van de Koninginne van 't veld.

Vrughten van de breedbladige Papenhout uit Virginie.

Afric: Smack.

Afric: Stekelagtige Aſpergies.

Ooſtindiſche Ryſt.

Beere-clauw van Dodonæus.

Peulen van 't Paarde-yſers kruyd.

Trichomanes.

Verkens gras met ſilver-verwige bloemen.

Riekende Afric: Rynvaar.

Afric:

Juniperus Afric: &c.

Nº. XV. Ceraſtes Ceylanicus cinereus, & maculoſus, ſupra ocellos, veluti duo cornicula geſtans: in eadem phiala innatare videtur Piſciculus Afric: cinereus barbatus, quatuor lineis albis longitudinalibus præditus, eſtque de genere Bagre *Marcgr:*

Pone dictas phialas repeɾiuntur varia balſamo indurata, & ita præparata, ut ſtatum naturalem & vitam haud amiſiſſe videantur.

Nº. XVI. Lacerta Americ:, hæc ore ſuo detinet prædam ſuam, nempe Crabonem Afric: rubrum, maculis nigris notatum.

Nº. XVII. Spinoſa Lacerta Africana corpore ſquammoſo, aſpero, & cauda ſpinoſa.

Nº. XVIII. Echinomelocactos Americ: Spinis brevioribus; cum autem è rupibus emergere ſoleant, rupi impoſui, ſuper quam quoque reperiuntur rami Litophyti Africani.

Nº. XIX. Echinus marinus Turcicus cum ſuis longiſſimis nigris pinnis.

Nº. XX. Thlaſpi, Roſa de Hie-

Afric: Jenever. &c.

N. XV. Een Ceylonſch asgrauwe en witte ſlang, *Ceraſtes* geheten, welke kleene uytpuylentheden als hoorntjes boven de oogjens heeft; in 't zelve vleske ſchynt een kleen as-grau Afric. Viske te ſwemme, hebbende vier na de lengte lopende witte ſtreepen over 't lyf, en is een zoort van Bagre van *Marcgr.*

Achter alle deze Vleſſen laten haar vinden eenige zaaken; dewelke hart gebalſemt zyn, en zoo toebereyt, als of die nogh in haar natuurlyke en levendighe ſtaat waren.

Nº. XVI. Een Americaanſche Haagdis, welke in haar beck heeft een roode Afric: Torr, met ſwarte ſtippen.

Nº. XVII. Een Africaanſche Haagdis, wiens ligchaam met ruwe ſchubbens, en deſſelfs ſtaart vol dorens beſet is.

Nº. XVIII. Een Americ: Meloen-diſtel met korte doornen dezelve is geplaaſt op een rotzje, nademaal ſy gewoon zyn uyt rotze voort te komen, en nevens dit gewas vindmen ook verſcheide Zee boomtjens.

Nº. XIX. Een Turkſe Zeeappel, met zeer lange ſwarte pennen.

Nº. XX. Een roos van Hie-

richo,

Hiericho dictum, *Moriſ.* ſeu Roſa Hierichontina vulgò. *C. B.*

richo, alzo geheten van *C: Bauh.* en yan *Moriſon*, voor een ſoort van Thlaspi gehouden werd.

ASSER II.

N°. XXI. SErpens exiguus Americanus albus, eleganter maculis nigris notatus; hic capite ſurſum erecto, Piſciculum Africanum argenteum planum & rotundum, lineis quatuor latis, nigris, notatum, videtur captare.

Phialæ operculum ditatum faſciculo plantarum, quas inter, præter præcedentes, quoque reperiuntur Ramuſculi, ſc: Muſci arborei exotici, qui excreverat ex arbore, ad ſex circiter ulnarum longitudinem.

Equiſeti Afric: floſculis luteis.

Campanulæ Valerianoidis, &c.

N°. XXII. Serpens Americ: exiguus, albus, lineis undulatis tranſverſalibus, caſtanei coloris, præditus, eſtque è genere eorum, qui male dicuntur, & perperam habentur pro bicipitibus, nam uno tantum præditi ſunt capite.

N°. XXIII.

De II. PLANCK.

N°. XXI. EEen wit en fray Americaans Slangetje met ſwarte vlacken, 't zelve heeft zyn koppje opwaarts geſtelt, als wilde het een kleen plat rond-aghtigh Afr: Viſken, met vier bruyne overdwers loopende brede ſtrepen, opſnappen.

Op het bekleetzel van de mont van de Vles werd gevonden een t'zamenſtel van gewaſſen, waar onder, nevens de bovengemelde gevonden werden, de tackjes van een vreemde Boom-mos, dewelke ontrent ſes ellen lang van de boom afhing.

Africaanſe Peerde ſtaart, of Heermoes, met geele bloemkens.

Valeriaans-wyſe clockjens. &c.

N°. XXII. Een kleen Americaans Slangetje, aan de kanten met op en nederwaarts gaande caſtanje bruyne dwerſe ſtrepen voorſien; en is van dat ſoort, dat qualyk geſegt en gehouden werd voor twee-hoofdige Slangen, want ſy maar met een hoofd voorſien zyn.

N°. XXIII

N°. XXIII. Phiala duos continens Piſciculos Afric:, rariſſimos, quorum inferior Piſcis Afric, lobatus à me dicitur, quia lobum planum, pro piſciculi magnitudine, ſatis magnum, inter caput & abdomen dependentem habet; hic piſciculus ex caſtaneo & albo colore variegatus, nulliſque ſquammis præditus, attactu ſubaſper.

Superior verò Piſciculus ob gutturis extenſionem Gutturoſus à me dictus, exiguis ſquammis ſuperbiens, coloris argentei; cum autem à capillo dependeat, pinnaſque habeat expanſas, liquori innatare videtur, modò non nihil moveatur phiala, in qua continetur.

Africa quoque produxit hunc piſcem.

N°. XXIV. Rana Americ: colore marmoreo eleganter colorata, & in liquore conſervata.

N°. XXV. Eruca Americ: maxima, piloſiſſima, ſuntque pili longiſſimi, colore, ex nigro & albo variegati, ac denſe ſtipati, ceu in cane aquatico, itaque, ne nomine quo adhuc deſtituta eſt, diutius careat, à me vocabitur Canis aquaticus.

Not.

N°. XXIII. Een glas met twee zeer raare Afric. Viſkens, waar van ik de onderſte gelobde Afric: vis geheten heb, om datſe onder de kop en buyk een platte lobbe, of afhangzel heeft, dewelke na proportie van de vis vry groot is, deſe vis is van couleur caſtanie bruyn en grauw gemarmerd, oock ſonder ſchubbens, maar in 't aantaſte rouw en ſoor.

De bovenſte heb ik groot-keelige vis geheten, en dat van wegens des keels byzondere uytgeſtrektheyd: dezelve heeft klene ſilveryerwighe ſchubbekens, en dewyl het aan een hayrtje in dit vlesje met heldere voght hangt, met uytgeſtrekte vinnen, zoo ſchynt het waarlyk in de voght te leven, wanneermen de vles wat komt te beweegen.

Van Africa is dezelve af-komſtigh.

N°. XXIV. Een zeer aardige gemarmerde Americ. Kikvors in een glas met vogt.

N°. XXV. Een zeer groote Americaanſche Rups, met zeer lange wit en ſwarte hayren, die ook dight by een gevoegt zyn, gelyk in de Waterhonden: weshalven wy dezelve nu nog nameloos zynde, de Waterhond zullen noemen.

Aan-

Notandum præterea quod ramo arboris Nucis Moſchatæ inſidet, & tali quidem geſticulatione, quaſi folia devoraret.

Aanmerkt daarenboven, dat deze Rups gezeten is op een tak van de Note Muſchaat.boom, en wel in die geſten, als of ſy de bladeren opat.

N°. XXVI. Piſcis Afric. planus, albus, octo, novemve lineis tranſverſis nigris gaudens, eſtque è genere eorum, qui in præcedenti *Clip-viſch* denominatus eſt.

N°. XXVI. Een wit plat Africaanſch Viske, met acht of negen overdwers loopende ſtreepen, en is de ſelfde van dat zoort 't welk voorheen de naame gegeven is van Clip-viſch.

In fundo phialæ reperitur quoque Serpens exiguus Americ: albus,eleganter maculis nigris notatus.

Op de grond van de vles doet zigh ook op een cleen wit en ſwart Americaanſch gevlakt Slangetie.

N°.XXVII.Eruca Americ: pilis longiſſimis obſita, in quorum faſtigio tuberculum apparet, inſtar ovorum pediculorum; hi autem, vix apparent,niſi oculis armatis.

N°. XXVII. Een Americ: Rups met zeer langhe hayren; welkers uyteynden een zeer fyn heuveltje hebben, gelyk als neten oft eyeren van luyſen, dezelve zyn zoo kleen, datmen een vergroot glas noodigh heeft om ſe te zien.

Operculum, ut antecedentia, gaudet inter cætera quoque flore arboris Corall, ramuſculo Arbuſculæ portoricenſis lacteſcentis, foliis Quercinis, ſpinis geminis ad ſingulorum foliorum exortum, exaſperatæ, *Kiggelarii* Botanici expertiſſimi; præterea gaudet foliis & ſem: Abrus *Alpin.*ſeu Piſo fructu coccineo minore *C. B.* ut & flore Croci verni latifolii flavi *B. Pin.* ante quinquaginta annos à me

Op 't dekſel werden onder andere gevonden de bloemen van de Coral boom, en takje van de melk gevende boom van Porto riko met Eyke bladeren, hebbende twee doornen aan elkx blads tuſſekomen, van de welgeoeffende en groote kenner der gewaſſen de Hr. Francois Kiggelaar beſchreven;ook 't zaad en bladeren van de Abrus van *Alpin.* Als mede bloemen van de Baſtert Saffraan met geele bloemen dewelke voor 50 Jaaren van my geplukt en met haar volkome cou-

num carpto, & etiamnum colore vivido prædito.

couleur nog begaaft is.

Nº. XXVIII. Lacerta Afric. gutturoſa, vel bulgam gerens à me dicta, eleganter lineis & maculis nigris notata. Hæc, gutture, in magnam molem extenſo, ita præparata, ut vitam amiſiſſe non videatur.

Nº. XXVIII. Een Afr: Hagedis, van my wyd keelige hagedis geheeten zynde, deſe is fray met ſwarte vlacken en ſtrepen voorſien, en ſchynd door de toebereyding nog te leven.

Nº. XXIX. Phiala ſicca, & in illa, Avicula Amboinenſis rariſſima tricolor, in totum, ſc: cum carne, & oſſibus, ita conſervata, ut in vita adhuc ſuperſtes eſſe videatur.

Nº. XXIX. Een droog glas, en daar in een zeer raar Amboins drie couleurigh Vogeltje, in 't geheel, dat is, met vleeſch en beenen zoo toebereyd, dat het nogh ſchynd te leven.

In fundo Phialæ reperiuntur flores Tanaceti Afric: floribus decuplo minoribus. *C. Commel.* collegæ conjunctiſſimi.

Op de grond van de vles werden gevonden de bloemen van de Afr: Rynvaar met bloemen tien maal kleender als de gemeene, van myn waarde Collega de Hr. C. Commelin beſchreven.

Nº. XXX. Loligo cum ſuo Ovario & fœtibus imperfectis.

Nº. XXX. De Loligo met deſſelfs Eyerſtok en onvolmaakte jongskens.

Not: in fundo phialæ in conſpectum venit portio Ovarii cum ſuis innumeris ovulis; præterea à capillo dependet pars Ovarii, in qua conſpiciuntur innumeri embryones Loliginis, quæ eousque pervenerunt, ut illarum ocelli luculenter videri poſſint.

Aanm: dat op de grond van de vles gevonden werd een gedeelte van deſſelfs Eyerſtok met een ontelbaar getal van eyerkens: daarenboven zoo hanghter aan de zyde van de zelve een gedeelte van de Eyer-ſtok, waar in ontelbaare onvolmaakte jongskens werden gezien, dewelke alzoo verre zyn geavanceert, datmen de ooghjens al zien kan.

Operculum obſitum eſt ramulis aliquot plantarum mari-

Het dekzel en bekleetzel is verciert met eenighe zee gewaſ-

rinarum ſc: Millefolii marini fruticoſi, Spongiæ marinæ ramoſæ, Lithophyti, Fuci poroſi, Tubulariæ. Vid. Tab. II. Fig. I.

N°. XXXI. Serpens Afric: cæruleus, in dorſo linea alba notatus, hic inter ramum Erucæ Monspelienſis ſiliquâ quadrangulâ echinatâ. *Moriſ.* poſitus, ore detinet Teſticulum Gliris diſſolutum.

Inter plantulas & fructus ſuper operculum phialæ poſitos, reperiuntur quoque Caryophylli Regii. *Wormii.* Milium Indic. ſubflavum.

N°. XXXII. Eruca Americ. maxima ſpinoſa, cui oppoſita Opuntia minor ſpinoſa Americ: Huic inſidet Aranea Americ. cericeo-villoſa, rubicundiſſima; & quod notandum, ejusmodi Araneæ hisce in oris non raro quoque à nobis ſunt repertæ, multis partibus tamen minores.

N°. XXXIII. Rana Indica major colore marmoreo, quæ inhiare videtur Erucæ maximæ Americ: albæ, lineis transverſis nigris præditæ, & gaudenti in dorſo tuberculis exiguis, è quibus, minutiſſimi pili nigri, ſtellæ in modum diſpoſiti, prodeunt.

N°.

ſen, namentl: heeſteragtige ze duyzent blad, getakte zee ſponce, Zeeheeſter, &c. Ziet Tafel II. Fig. I.

N°. XXXI. Een blauw Africaanſch ſlangetje met een witte ſtreep boven op de rugh; deſe is gelegen tuſſchen een tak van de Rakette met vierkante doornighe peultjens van Monpelliers, van de Hr. *Moriſon* beſchreven: deſe Slang heeft in zyn opgeſperde bek een uytgerafelde Teſticul van een Rot.

Onder de gewaſſen en vrugten, die boven op 't dekzel ſtaan, vind men onder andere de Konings nagelen, en geelagtige Ooſt: Gierſt.

N°. XXXII. Een zeer groote Americaanſe Rups, waar nevens ook geplaaſt is de kleene Americ: gedoornde Vygh, waar op geſeten is een bloet rood fluweele Amer: Spinnekop, dewelke wy ook in deſe lande meermaals hebben gevonden, edog zeer veel kleender.

N°. XXXIII. Een groote Indiaanſche gemarmerde Kikvors, dewelke op een zeer groote Americaanſche Rups jacht ſchynt te willen maken, deſe Rups is wit van couleur met ſwarte over dwerſe banden en heeft ook veele klene heuveltjens op den rug, waar uyt ſeer klene ſwarte hayrtjens, ſterre wys, voortkomen.

N°.

N°. XXXIV. Serpens Afric. linea nigra latiſſima ſerpentino ductu per dorſi longitudinem procurrens.

Hic aggredi videtur Scarabæum Americ: à capillo dependentem.

N°. XXXV. Bufoni ſimile Americanum Animal, pedibus poſterioribus anſerinis Pipa & Pipal, incolis Zurinamenſibus, dictum, in cujus dorſo plurima viſuntur ovula, ſeparatim in ſuis cellulis, ceu utriculis recondita, è quibus tandem fœtus emergere in confeſſo eſt.

Not. In hoc objecto dorſum à me eſſe apertum, ut expiſcarer, an ova ex abdomine emergant, & in dorſo tantum appareant & propullulent; contrarium autem in hoc animali liquet: in illis enim nullam communicationem reperire potui cum partibus internis abdominis; cutis dorſi vero, plurimis cellulis ceu utriculis donata, ova continet, idque ſub operculo ſeu ſcutella duriuſcula, qua ablatâ, ova nuda apparent. Vide Tab. II. Fig. II. & III.

Sunt mihi varia ejusmodi ob-

N°. XXXIV. Een Africaanſche ſlangh met een breede ſwarte ſtreep ſlanghs-wyſe loopende, op de rugh.

Deſe ſchynt een Americaanſche Torre hangende aan een hayrtje te willen aandoen om ſe te grypen.

N°. XXXV. Een Americaanſch Pad-gelykend dier, wiens aghterſte poten met die van een gans over een koomen, 't zelve werd van de Inwoonders Pipa en Pipal geheeten, op wiens rugghe zeer veel eyerkens in kleene cellekens zitten, waar uyt eyndelyk de jongskens voortkomen.

Aanm. Dat ik deſes Diers rugghe geopent hebbe, om te onderſoeken, off deze eyerkens uyt de buyk voortkomende haar in den rugh op deede; edogh het contrarie blykt in dit voorwerp, want ik gants geen gemeenſchap dezer eyerkens heb konnen vinden, met de holte des buyks, zittende dezelve alleen in 't vel van de rugh, als in cellekens of als in kleene lyfmoerkens, en dat onder een hartaghtigh bekleetzel, welk afgenoomen zynde, zoo komen de eyerkens te voorſchyn. Ziet de II. Tafel Fig. II. en III.

Ik hebbe van deſe voorwerpen

C 2 vee-

objecta, ex utraque India allata, alia enim in dorſo ſunt cinerei, alia pulli ac nigri coloris, nonnulla, ovulis referta, varia in dorſo fœtibus onuſta, quorum omnium figuræ in publicum prodibunt, ſi Deus Ter Opt: Max. mihi vitam & vires porro dederit.

Dictum animal plures ante annos ex America transmiſſum, primò intravit Muſæum Inſtructiſſimum Ampliſſ. Conſulis NICOLAI WITSEN, rerum curioſarum inveſtigatoris indefeſſi.

N°. XXXVI. Orbis Curacaovienſis nigris punctis præditus. Hic liquori innatans, tam bene conſervatus eſt, ut adhuc vivere, ac in liquore natare videatur.

N°. XXXVII. Cochlea magna alba, ſeu Buccinum ex Oceano magno, in cujus dorſo adnatum inſectum marinum, Mamma marina, ob ſimilitudinem, à me dicta, & in fundo phialæ continentur quoque duo objecta marina pellucida quinis zonis opacis, ut & capite rotundo prædita, nec non Holothurius triangularis tranſparens.

Oper-

veelerhande zoorten, ſoo uyt Weſt, als Ooſt-Indie gekregen, waar van zommighe grau couleurig zyn op de rugh, andere ſwart als mede zommighe met eyerkens andere met de jonghe, die ik mogelyk alle zal laaten afbeelden zo God almachtig my geſontheyd en gelegentheyd daar toe gelieft te geven.

Het geſeyde dier is voor veele Jaaren uit America overgeſonden, en wel eerſt aan den Ed: Heer Burgermeeſter NICOLAAS WITSEN naukeurig Onderzoeker der curieuſe zaken, wiens uitmuntent Cabinet daarvan mede voorſien is.

N°. XXXVI. Een Curaſſouſche Vis, Orbis geheeten, met ſwarte ſtippen; dezelve in een heldere voght hangende, is zoo curieus geconſerveert, dat dezelve nogh ſchynt te leven, en in die voght te ſwemmen.

N°. XXXVII. Een groote witte hoorn uyt de groote Oceaan, op wiens rugh is vaſt gegroeit een zee gedrocht, van my naar haar gelykenis, Zee-borſt, geheeten; daarenboven zoo vindmen op de grond van de vles twee doorſightige voorwerpen uyt dezelve Oceaan, hebbende een ront hoofjen, en op de rugh vyf rontom loopende banden, die bruyn en niet doorſchynend zyn, hier nevens zietmen ook een driehoekighe en doorſigtige Holothurius.

Het

Operculum præterea ornatum Lithophyto quodam, cortice purpureo; huic inſidet piſciculus Afric. planus, corniculo longo in dorſo præditus, eſtque è genere Capriſci. *Rondeletii.*

Het bekleetzel van 't dekzel is verciert met een Zee-boomtje, wiens ſchorſſighe ſubſtantie purper verwigh van couleur is; in deſſelfs tackjens zit een Africaans plat viske, uyt wiens rugh een langh hoorntje voortkomt, en magh wel geſtelt werden onder de zoorten van de Capriſcus van *Rondeletius.*

N°. XXXVIII. Piſciculus Guinenſis argenteus planus ex genere *Mucu* braſilienſibus dictus. *Marcgr.*

N°. XXXVIII. Een Guineeſch plat ſilver Viske zynde van 't geſlaght van de Braſiliaanſe *Mucu* van *Marcgr.*

Præterea parte ſuperiore à ſeta dependet quoque piſciculus è genere bagre ut N°. XV.

Boven het zelve hangt aan een paards hayrtje een viske uyt het geſlagt van de bagre, gelyk als N°. XV.

N.XXXIX. Serpens Ind. Orient: tricolor eleganter ex rubro nigro & albo coloratus.

N°.XXXIX. Een ſchone drie couleurighe Ooſt-Indiſche ſlang, namentlyk rood, wit en ſwart gevlakt.

N°. XL. Serpens Indiæ Occid. bicolor exiguus.

N°. XL. Een kleen twee couleurigh Weſt-Indiſch ſlangetje.

N°. XLI. Elegans avicula Capitis bonæ ſpei roſtro longo adunco recurvo nigro, pectore ſanguineo, nigro, cæruleo ac viridi fulgente colore; eſtque è genere Tomieio *Marcgr*

N°. XLI. Een ſchoon Caaps Honingh vogeltje, met een lang krom en ſcherp bekje, bloed-rood ſwart, blau en groen glinſterend borſtje, en is het zelve van 't geſlaght van Tomieio van *Marcgr.*

Hæ aviculæ alimentum ſupra flores volando quæritant, uti Ouruſſiæ, idque lingua longiſſima bifida.

Deze vogeltjens voeden haar zelfs al vliegende, de honing uyt de bloemen, gelyk de Colubrietjens met haar zeer lang en twee ſpleetig tongetje lekkende.

Inter digitorum ungues continentur foliola Æſchynomenes ſpinoſæ, ſeu herbæ vivæ, quæ planta peculiare quid habet, ſc: ſi quis digitis aut bacillo folia tetigerit, complicantur non ſolum illa illicò, verum etiam ramulus nutat verſus terram, & ſic vivere videtur vita animali, hinc dicitur quoque herba viva vulgò.

Het heeft ook tuſſchen deſſelfs nageltjens der pooten de bladerkens van't gedroont levent kruyd off kruytje roert my niet, welk gewas yets byzonders heeft; namentl. zoo ymand het zelve met de vingers of ryske komt aan te raken, zoo vouwen de bladerkens haar niet alleen aanſtonds toe, maar ook de tackjens neygen haar zelfs ter aarde, en dus ſchynt het gewas een dierlyk leven te hebben, waarom het ook gemeenlyk levent kruyt geheten is.

Avicula quoque ita balſamo eſt præparata, ut adhuc vivere videatur, oſſiculis, carne, & cerebro non exemptis.

Het geſeyde vogeltje is mede zoo gebalſemt, dat het ſchynt te leven, het vleeſch, de beenderen, en herſſene geenſints daar uyt genoomen zynde.

N°. XLII. Eruca magna Amer. bicolor, à ſeta dependens, & ita præparata, ut actionem reptatricem retinuerit.

N°. XLII. Een groote twee couleurige Americaanſche Rups hangende aan een paarde hayrtje zoodanig toeberyd, dat dezelve haar kruypende actie heeft behouden.

N°. XLIII. Caput avis Afric: quæ Flamengo nominatur.

N°. XLIII. Het hoofd van een Africaanſche Vogel, Flamingo geheeten.

N°. XLIV. Rupes parva ex Conchyliis Indicis & ramuſculis marinis, confecta.

N°. XLIV. Een kleen rotsje van Indiaanſche ſchoon gemaakte zeer kleene hoorntjens, ſchulpjes, en zee tackjens toebereyd.

N°. XLV. Piſciculus Ceylanicus reticulatus, quadratus, minimus, nigriſque maculis notatus; hic magnitudine teſſeram mediocrem haud excedit, punctis nigricantibus,

N°. XLV. Een zeer kleen vierkant net-wyſe Ceylons Viske, met ſwarte vleckjens, het zelve is niet grooter dan een middel matighe dobbel ſteen, en de vleckjens als een ſwart moſtert-zaadje, welke ordentelyk op het gantſche viske ver-

bus, ſem: ſinapi nigri magnitudine, per totum corpuſculum ordine diſperſus. Vid. Tab.III. Fig.I.

N°. XLVI. Conger Americ: rufus, venenatus, minor lineis albis & maculis quaſi characteribus arabicis perpulchre inſcriptus: à ſeta in eadem phiala quoque dependet Cancellus Americanus.

N°. XLVII. Serpens exiguus Americanus maculis coloris caſtanei eleganter notatus, ut & Locuſta ex iisdem oris allata.

N°. XLVIII. Avicula Curacaovienſis, Ouruſſia dicta, lucido viridi & aureo fulgenti colore, ut & roſtro nigro, recto, acuto, prædita: hæc utpote ex florum dulcedine victum quoque quæritans, reperitur inſidere ramulo Cichorei ſpinoſi.

N°. XLIX. Eruca marina, pilis lateralibus aureis, cæruleis, viridibus, Iridis inſtar fulgentibus prædita, vocatur quoque Hiſtrix marina, *Rhed.*

N°. L. Serpens Americ: bicolor, egregie ornamentum æmulare, quod mulieres geſtare ſolent, (*Belgice*

verſpreyt zyn. Ziet de III. Tafel. Fig. I.

N°. XLVI. Een kleene bruyne Americaanſe vergiftighe Conger off Zee-aal, met witte ſtreepen en vlacken, verbeeldende eenigſints Arabiſche letteren; in 't zelve vlesje hangt ook aan een paarde hayrtje een kleen Americaanſch krabbeke.

N°. XLVII. Een kleen Americ. ſlanghetje met caſtanie verwighe vlecken cierlyk getekent, als mede een Sprinkhaan uyt die zelve geweſten.

N°. XL VIII. Een Curaſſous groen en gout blinkent Vogeltje, 't welk van de Inwoonders Colubrietje geheten is, hebbende een lang ſwart en reght beckje, deze werden ook onder de honing ſuygertjers gerekent om datſe van de honingaghtighe zoetigheyt der bloemen haar voetzel trecken, weshalven het hier zit op een takje van de doornaghtighe Cichorey.

N°. XLIX. Een zee Rups met goude-blauwe, en groen blinkende, en op zy ſtaande hayren, even als de Regenboogh, van de Hr. Rhedus werd het genaamt Zee-Yſerverken.

N°. L. Een twee couleurigh Americ. ſlanghetje 't welk zeer aardigh des voorhands verciertzel of brazelette der Vrouwen is gely-

gice Brazelette) repræſentans, hujus corpore inſidet exiguum animalculum venenatiſſimum, Gecco ab Indis dictum, idque propter ſonitum quem edunt. ſc. Gekko, Gekko.

N°. LI. Rupes minima ex variis Indicis Conchyliis & aliis rebus marinis confecta.

N°. LII. Rana Americana colore ſub nigro & lineis duabus albiſſimis à capite ad crura uſque notata; crura autem ſex maculis albiſſimis ſuperbiunt.

Huic aſſidet Lacerta Africana, colore fusco-cinereo, duabus lineis albiſſimis ſecundum longitudinem, ut & cauda flava inſtructa.

N°. LIII. Piſcis Ceylanicus lobatus, *Acaruana* dictus, quatuor lineis longitudinalibus à capite ad caudam uſque decurrentibus, inſtructus.

In eadem phiala, conſpiciendum ſeſe quoque exhibet Anguilla argentea Americana.

N°. LIV. Piſcis Afric. planus, colore fusco cinereo quatuor zonis albiſſimis ditatus. N°.

gelykende, en daarom van my braſelet-ſlang is geheten; op deſe ſyn rugge ſtaat een kleen venynige Americ. Haagdiske, van de Indianen Gecko geheten, en dat wegens haar geluyt dat ſy van haar geven.

N°. LI. Een zeer kleen rotsje van verſcheide hoorntjes, ſchulpjens, en andere zee tackjens als de voorgaande toebereyt.

N°. LII. Een Americaanſche ſwartachtige Kikvors met twee witte ſtrepen over het lyf van de kop tot de aghterſte pooten toe, en 6 witte vlacken op de dye.

Hier nevens ziet men nogh een donker grau Americaanſche haagdis, met twee witte langhe ſtrepen aan de zyde en met een geele ſtaart.

N°. LIII. Een gebaart Zeylonſch Viske, *Acaruana* geheten met vier langhe witte ſtreepe van 't hoofd tot de ſtaart toe uytgeſtrekt.

In dezelve vles vindmen ook een ſilver Aaltje uyt de Weſt-Indie.

N°. LIV. Een donker grau Africaanſche platte viſch: met vier zeer witte over dwers loopende ſtreepen.

N°.

N°. LV. Rupes exigua tertia ex Conchyliis Indicis & aliis rebus marinis, ut in præcedentibus confecta.

N°. LV. Nogh een kleen Rotsje van verſcheyde Indiaanſche hoorntjens, ſchulpen, en andere zee-zake toebereyd als in de voorgaande.

N°. LVI. Jaculatrix, ſeu ſerpens Americ. tenuiſſimus, ſupra quem dependet Eruca craſſa, ex iisdem oris.

N°. LVI. Een zeer dun Americaanſch ſchiet-ſlanghetje; boven het zelve hanght nogh een dicke Rups uyt dezelve landſtreeke.

N°. LVII. Eruca Americ. craſſiſſima & maxima, quæ ſæpe numero reperitur in frondibus Palmitarum, & Chamæriphis; quamvis autem Incolæ hanc Erucam (ob noxam, quam arboribus infert) Palm-miet Worm vocarint, tamen nil nocent ſtomacho eorum, qui Erucam illam eſitant, & in deliciis habere asſolent Incolæ.

N°. LVII. Een zeer groote en dicke Rups dewelke dikmaals gevonden word in de kruyn van de Palmiet boomen: deze brenght een groot quaad aan de gezeyde boomen, en werd daarom ook van de Inwoonders Palmiet-worm genoemt, echter zoo en doenſe der menſchen maag geen quaad, ja ſy houdenze daar voor een delicateſſe.

N°. LVIII. Rana Americ: ex caſtaneo & albo colore variegata.

N°. LVIII. Een caſtanie- en wit gevlakte Americaanſche kikvors.

N°. LIX. Serpens exiguus bipes Afric: lineis longitudinalibus albis & cinereis donatus; in eadem Phiala à capillo dependet Piſciculus varius inſtar marmoris ex iisdem oris.

N°. LIX. Een kleen Afr: twevoetigh ſlangetje met lange grauwe en witte ſtreepen; in 't zelve vleske hangt ook aan een hayrtje een kleen gemarmert viske uyt dezelve landſtreeke.

N°. LX. Orbis Afric. ſex lineis nigricantibus in dorſo: in phialæ fundo reperitur quoque ſtella marina.

N°. LX. Een Afric: *Orbis*, of Blaazer met ſes ſwarte ſtreepen op de rugh: hier nevens vindmen op de grond een zee-ſterre.

N°. LXI. Serpens Indicus ſubcæruleus, ore detinens Araneam Indic. variegatam.

N°. LXII. Phiala in cujus fundo reperitur Rana Americ: alba, duabus prominentiis circa clunes prædita: in ſuperiore phialæ parte à ſeta dependet Piſciculus Indicus marmoreus, qui, pinnis expanſis, in liquore quaſi natare videtur.

N°. LXIII. Piſciculus Indicus rotundus nummularis à me dictus, planus enim ac rotundus eſt, inſtar chalci, an autem majores reperiantur, hœreo, quandoquidem uno eodemque tempore plures ad me delati ſunt ejusdem fere magnitudinis; cum autem per corpus diſperſis gaudeat paucis tuberculis aſperis, formamque rotundam habeat, orbis generi videtur accenſendus Vid. Tab. III. Fig. VII

In Phialæ fundo reperitur quoque ſerpens Africanus cinereus.

N°. LXIV. Phiala ſicca, & in ea Avicula Indiæ Orient. ex cinereo cærulea, capitis vertice nigra, lateribus autem capitis alba: inter ungues pedum retinet ramum Pimpinellæ ſpinoſæ.

N.

N°. LXI. Een Indiaanſch blauaghtigh ſlanghetje, hebbende in deſſelfs bek een Indiaanſche Spinnekop met verſcheyde couleuren.

N°. LXII. Een vles op wiens grond een witte Americaanſche Kikvors is gezeten, hebbende twee bultjens ontrent deſſelfs billen: boven dezelve hangt aan een paarde hayrtje een Indiaanſch gemarmert viske, 't welk door de uytgeſtrekte vinnen in de voght ſchynt te ſwemmen.

N°. LXIII. Een rond, plat Indiaanſch Viske, van my een penning viske geheten, alzoo het zelve door zyn ronte en platte een penning gelyk is: off 'er nu ook grooter als deſe gevonden werden, daar aan zou ik twyfelen nadien my op die zelve tyd veel wierden gebragt, byna van dezelve groote; en nademaal men op de rugh eenighe wynige bultjens vind en dat het viske rond is, zoo dunkt my dat het onder het geſlaght van blaſers moet werden gerekent. Ziet de Fig. VII. van de III. plaat.

Op de grond van de vles vintmen ook een asgrauw Afric. ſlanghetje.

N°. LXIV. Een droog glas en daar in een Ooſt-Indiſch Vogeltje, blauaghtig van couleur, met ſwarte veeren boven op 't hoofd, en met witte veeren aan deſſelfs zyde des hoofds.

Tuſſchen de nagels der pootjens hout het een tak van de doornighe Pimpernelle.

N.

N°. LXV. Rana Americ: cinerea tribus albis lineis latis, ſecundum corporis longitudinem decurrentibus, ac pedibus marmoreis prædita.

N°. LXVI. Lacerta Indiæ Orient. pugnax, dorſo ſerrato, Chamæleontis capite, colore dilute cæruleo, lineisque ceu zonis albis donata: hæc inſidet ramo Plantæ Lactariæ Africanæ. *Joh. Commelini*. Hort. Amſt. p. 1. dum viveret Senatoris hujus civitatis, ac de ſtudio botanico bene meriti.

N°. LXVII. Chamæleon Afric: cinereo marmoreus, inſidens ramo Acaciæ ſpinoſæ Afric: hujus lingua admodum longa & proboſcidis aut lumbrici forma exſerta, in ſui extremo, ceu acetabulo, muco in vivente madido, arripit, ſplendentem Scarabæolum, ſicuti viventes facere aſſolent.

In operculi faſtigio præter cæteros flores reperitur quoque Mollugo, Erica, Amaranthus ſpica pendula, Milium Indic. rubrum, Laurus Afric. Querci folio. &c.

N°. LXVIII. Salamandra terreſtris, maculis luteis diſtricta. N°.

N°. LXV. Een as grauwe Americ. Kikvors met drie witte breede ſtreepen, na de lenghte van 't lighaam loopende daar benevens zyn de poten gemarmert.

N°. LXVI. Een Ooſt-Indiſche Hagedis, Kemphaantje geheeten, met zaagh wyſe tanden op de rugh en Chameleons hoofd, light blauw van couleur en met witte banden op 't lyf, deze zit op een tak van de Afric: Melkgevende plant, van de Hr. Joh. Commelin, in ſyn leven Raad deſer ſtede, en voornaam kenner en liefhebber der gewaſſen beſchreven in 't eerſte deel van de Amſterd. Hof beſchryving.

N°. LXVII. Een asgrau gemarmerde Afric: Chameleon, zittende op een tak van de Afr. gedoornde Acacia, wiens zeer langhe tongh een ſnuyt of worm gelykt; deze uytgeſtoken zynde, heeft aan deſſelfs uyterſte een holte in 't leeven met ſlym beſet, waar in hy komt te vatten een blinkende ſchalbytertien, gelyk ſy in 't leven ook gewoon zyn te doen.

Op 't bekleetzel is een bouquetje van gewaſſen, en onder andere vind men daar ook onder Mollugo, Amaranthus, met hangende ayrwyſe bloemen, roode Ooſt-Ind. gierſt, Afr: Laurier met eyke bladeren.

N°. LXVIII. Een ſwarte land Salamander met geele vlecken.

N°. LXIX. Piſciculus Ceylanicus cucullatus à me dictus pone caput enim è nucha cuculla prodit, pinnarum, hujus piſcis extrema, pulla ſunt.

N°. LXX. Pedamentum exiguum ex ligno Juglandis confectum, cui impoſita eſt rupes ex variis purificatis conchyliis exiguis, & ramulis marinis confecta.

N°. LXXI. Pſittaci minoris ſceleton nitidiſſimum, inter cujus pedicellos oſſeos continentur duo ſceleta vegetabilia, (ut ita dicam) quorum 1. ſceleton eſt calycis floris Hyoſcyami, cujus membranulis in totum deſtituitur, relictis tantummodo nervulis, ita ut reticulum repræſentet, alterum verò eſt ſceleton folii Alni, texturam ramulorum venoſorum humanorum perbelle repræſentans.

N°. LXXII. Phiala ſicca, & in ea, Avicula Ceylanica croceo colore, unde crocea dicta *Herm.* in Muſ: Zeylan. Khacurullo Ceylanenſibus.

Hæc balſamo ita condita, ut non ſolum caro & oſſa, verum

N°. LXIX. Een Zeylonſch gekapte visken, van my alzoo geheten, om datſe agter aan 't hoofd gekapt is, het uyterſte der vinnen is ſwart.

N°. LXX. Een kleen pedeſtalletjen van Noteboome hout, waar op een Rotsje is geplaaſt dewelke toegeſteld is van kleene ſchoon gemaakte hoorntjens, ſchulpen en Zeetackjens.

N°. LXXI. Een zeer wit geraamte van een Papegaytje, in ſyn beenighe pootjens houd het de geraamtens van twee gewaſſen (om zoo te ſpreken) waar van het eene is van de Kelk van de bloem van 't bilſen kruyd; 't welk van alle deſſelfs ſappige vlieskens ontdaan zynde, en wegens de overgeblevene zenuwkens, verbeeld het een kleen ſchepnetje, het andere voorwerp is het geraamte van een blad van de Elze boom, verbelende zeer aardigh een geweef der aderen van den menſch.

N°. LXXII. Een droogh glas en daar in een Zeylonſche ſaffraan Vogel, van de Hr. Profeſſ. Hermans alzoo geheeten om datſe ſaffraan verwigh van couleur en is van de Zeylonſche Inwoonders Khacurullo geheeten.

Deſe Vogel is zoodanig gebalzemt en toebereyt, dat 't niet alleen

rum etiam viſcera in corpore remanſerint, & ſic nativam faciem retinens, ramo Cichorei ſpinoſi fruticoſi inſidet.

N°. LXXIII. Holothurius Ceylanicus Velivolans. in *Herm* Muſ. Ceyl. deſcriptus. Zoophytum venenatiſſimum & cauſticum per ſumma maris Indici velificans, expanſam ſed vacuam veſicam referens, parte ſuperna quaſi velo, inferna multis longiſſimis filamentis quaſi remis inſtructum.

N°. LXXIV. Lacerta Afric: nitidiſſima, lineis longitudinalibus nigris & albis, pedes autem, ut & venter, albis maculis ſuperbiunt. Dicta lacerta inſidet fructui Opuntiæ ſpinoſæ majori.

N°. LXXV. Orbis Afric. cauda bicolori, eâque ſimul cum pinnis expanſa, naturalem & viventem repræſentat piſcem: Supra caudam gaudet zonis nigris, corpus autem, dorſo excepto, donatur punctis nigricantibus.

N°.

leen het vlees en de beenderen, maar ook zelfs de ingewanden in ſigh nogh is onthoudende, en alzoo zyn natuurlyke geſtalte behoudende, is geſeten op een tack van de doornighe en heeſteragtige cichory.

N°. LXXIII. Een Zeylons zeyl vliegend Holothurius, van d'Hr. Profeſſor Hermans in zyn zeylons cabinet beſchreven, en ook alſoo geheten: dit is ſeer venynigh, en invretend, 't welk als op de oppervlakte van de Zee zeylende, van gedaante een uitgeſpanne en met wintvervulde blaſe verbeeld. Het bovenſte verſtrekt als tot een zeyl, en veele ſeer lange aanhangeſelen, voor riemen.

N°. LXXIV. Een ſchoone Afric. Haaghdis, met langhe witte en ſwarte ſtrepen, de pooten en buyk daarentegen zyn voorſien met witte vlecken: deſe Haagdis zit op de vrught van de groote ſteekende Indiaanſche vygh.

N°. LXXV. Een Afric. blaazer, of blaasvis, met een twee couleurighe ſtaart, boven dewelke veele ſwartagtighe dwersloopende banden gevonden werden, verders is het lighaam verzien van zeer veel ronde ſwartaghtighe vlakken de rugh uytgeſondert zynde: de vinnen van deſe vis, als meede de ſtaart zyn zoodanig uytgeſet, gelyk in ſwemmen der viſſen te zien is.

N.

N°. LXXVI. Cochlea marina Indica cum limace, pro proportione cochleæ, admodum magna; præterea phialæ fundus Corallinâ officinarum, ut & Corallinâ capillaceis ramulis obſitus eſt.

N°. LXXVI. Een Indiaanſch Hoorntje, met deſſelfs ſlecke, dewelke na proportie van 't hoorntje byſter groot is: daar en boven is de grond van 't glas beſet met de gemeene Corallina, diemen dagelyks gebruykt, als mede die met fyn hairighe takxkens.

N°. LXXVII. Alcyon, ſeu Alcedo Afric: Avicula formoſiſſima, à cujus capite, poſteriora verſus, propendent plumæ longiſſimæ ex cæruleo & nigro eleganter variegatæ: Inter illas aviculas Africanas, reſervo quoque noſtratibus longe minores.

N°. LXXVII. Een Afric. zeer ſchoon Ys vogeltje, wiens hoofdje is met zeer langhe en ſmalle ſwart en blauwe vederkens dewelke achter het hooftje afhangen: onder dit geſlagt van vogelkens, hebbe ik 'er die zeer veel kleender zyn, als die van onze lande.

N°. LXXVIII. Pedamentum minus, ex nucis Juglandis ligno confectum, ſuper quod rupes, ex Conchyliis parvis Indicis purificatis confecta.

N°. LXXVIII. Een nooteboome pedeſtalletje, waar op geplaaſt is een Rotzke uyt Indiaanſche ſchoon gemaakte kleene hoorntjens en ſchulpen.

N°. LXXIX. Amphisbæna Americana ex albo & nigro variegata: ejuſmodi Serpentes bicipites, ſeu Amphicephalas, nominantur, ſed falſo; cum unico tantum gaudeant capite; potius itaque nominandi eſſent Serpentes cauda craſſa, vel Serpentes utrimque-gradus à reptatu, quo gaudere dicuntur.

N°. LXXIX. Een wit en ſwart gevlekte Americaanſche, alſoo genoemde, tweehoofdighe ſlang, edogh nadien ſy twee hoofdigh zyn geheeten, en maar een hoofd hebben, zoo zoudemenſe beter dikſtaartighe, of voor en aghterwaarts kruypende ſlang mogen heeten, van wegens haar kruypen, ſoo men ons bericht heeft.

N°. LXXX. Aranea Indiæ Orient. coloris caſtanei, corpus oblongo rotundum, pedi-

N°. LXXX. Een Ooſtind: langbeenighe caſtanie verwighe ſpinnekop, met een langhwerpig

diccelli anteriores longiſſimi, imo cæteris longiores, craſſiores, atque ab una parte piloſi: horum extremitates in ſpinas recurvas, ſicuti cancrorum pedes anteriores in chelas deſinunt: illarum dentes, coloris ſunt nigricantis, ſplendentes, arcuati, & in acumen deſinentes, non abſimiles illorum, quibus Phalangii gaudent. Præterea hoc habet peculiare, quod omnes juncturæ macula alba gaudeant.

pig rond lighaam, wiens voorſte pooten byſter langh, ja langer zyn, als eenighe van de andere, ook zyn ſy dicker, en aan een zyde met hayrtjens beſet; daarenboven zoo eyndigen zy in kromme doornen, gelyk die der creeften in ſchaaren: deſe hare tanden zyn krom, blinkend ſwart, en ſcherp toeloopende, niet ongelyk de tanden van de Phalangium; daarenboven ſoo hebben ſy aan alle haare junctuuren een witte vlack.

N°. LXXXI. Tatu-Apara *Piſon.* & *Marcg.* ſeu Armodillæ fœtus, digitum minorem longus, coloris albicantis, adhærens ramo Ficoidis Afric: foliolis craſſis brevibus, anguloſis ſpinoſis. Vid. Tab. I. Fig. I. hujus Theſ. I.

N°. LXXXI. Een wit Armodillitje, off ſchiltvarkentje, een kleene vinger groot 't welke gezeten is op een tak van de Afr. Ficoides, met korte dicke doornige en hoekige bladeren. Ziet de I. Plaat Fig. I.

N°. LXXXII. Salamandra aquatica magna.

N°. XXXII. Een groote water Salamander.

N°. LXXXIII. Fœtus Rajæ, in ſua cinerei coloris teſta majore (perperam Mus marinus dicta). Sunt mihi harum teſtarum diverſæ ſpecies, ſc: maximæ, ac cinerei coloris ut & nigræ, nec non minores nigræ planæ, oblongo rotundæ, ut & coloris ſubflavi, & nigri, cum annexis fibrillis aut ligulis: quales autem Rajarum ſpecies, quæ plurimæ repe-

N°. LXXXIII. Een kleen Rochje, nogh in ſyn asgrauwe ſchel of taſſjen (*teſta*) zittende, welke ſchell' t'onreght Zee muys geheeten is.

Ik heb veelerhande zoorten van dusdanighe ſchellen van rochen; nament: ſeer groote asgrauwe, en ſwarte, ook kleene lankwerpige, ronde, ſwarte, en ook geel-aghtighe met en ſonder klauwiertjens, edogh wat voor ſoorten van roghen, dewelke zeer

reperiuntur, ex iſtis omnibus producuntur, nondum mihi conſtat. Vid. Tab.III.Fig.III.

N°. LXXXIV. Teſta Rajæ cinerea major, in qua fœtus Rajæ ita adhuc hæret, quemadmodum ego illum poſt Teſtæ apertionem inveni.

N°. LXXXV. Teſta Rajæ cinerea major, ex parte aperta, ut ovum in ea contentum, cerni poſſit.

N°. LXXXVI. Teſta Rajæ cinerea major, ita præparata, ut ſuperficies ejus interior, ſericum coloris aurei, repræſentans, in conſpectum veniret.

N°. LXXXVII. Portio ovarii Rajæ in liquore conſervata; mirari ſubit videre, quanto numero in uno ovario reperiantur ovula. Hinc Doctiſſimus D. Franciſcus Boſſuetus ſequentes conſtruxit verſiculos, in ſuo libro de natura aquatilium. fol. mihi 140.

Si quis Rajarum nuſquam conſpexerit ova,
Dirigat huc oculorum ille ſuorum aciem,
Nam fœcunda parens Rajis natura creandis,
Oſtentavit opes læta ſubinde ſuas.

N°. LXXXVIII. Supra huncce Theſaurum reperitur quoque ſpongioides, ramoſiſſima, oculata, à me ita dicta, propter ramulos denſiſſime ſtipatos, foveas exiles, & ſpongiæ affinitatem. Huic adhæret can-

zeer veel zyn, uyt die alle voort komen, is my nogh niet al te wel bekent. Ziet de III. Plaat, Fig. III.

N°. LXXXIV. Een groote grauwe eyer ſchaale van een roge waar in het jongsken nogh in zit, gelyk ik het na het openen van de ſchaale gevonden hebbe.

N°. LXXXV. Een groote grauwe eyer ſchaale van een rog, ten dele geopent, om het ey te konnen zien.

N°. LXXXVI. Een groote grauwe eyer ſchale van een Rog, ſoodanig toebereyd, dat desſelffs binnenſte oppervlakte, dewelke gout geele zyde verbeeld, geſien kan werden.

N°. LXXXVII. Een gedeelte van de eyerſtok van een Rogge in een heldere voght: 't is te verwonderen hoe veele eyertjens in een eyerſtok van een Rog gevonden werden; hierom den ſeer geleerden Heer Franciſcus Boſſutus eenighe Latynſche veerſſen daar over by een geſtelt heeft gelyk hier in de Latynſche beſchryvinghe te zien is.

N°. LXXXVIII. Op dit Cabinet werd ook gevonden een ſoorte van ſponce die om de veelheyt der takken, en kleene hollighedentjens van my genoemt is, ſeer getakt en geooghde ſponcy-aghtigh gewas; aan dezelve zit een ſoorte van Crabbe die

Cancer Pagurus *Rondeletii* dictus, ſuper cujus dorſum connati ſunt Balani magni.

No. LXXXIX. Phiala in liquore continens Piſcem Ceylanicum fuſcum maculis albiſſimis, ordine ſecundum longitudinem piſcis ad caudam uſque ſitis.

In fundo phialæ conſpicitur quoque Urtica marina rariſſima, pyramidalibus acuminatis ſignaturis, caſtaneæ coloris ſtellæ in modum orbiculatim poſitis, prædita.

An *Urtica rarior*, Velella *dicta*. Fab. Columnæ?

Supra operculum poſita ſunt Conchylia Indica rupis inſtar concinnata, quæ inter ramuli marini Indici locantur, ſc: Corallii albiſſimi Amboinenſis, fragilis, Corallii albi valde ſimilis cinamomo Saccharato tenuiori, Belgicè, *Kaneel kapittelſtokjens*, dicto, etiam ramuli Sargoſſo cum fructibus, Muſci marini Amboinenſis, ſubſtantiæ corneæ.

Super hæc omnia etiam collocatus eſt Piſciculus Amboinenſis cornutus, coloris aurei. Vid. Tab. VII. Fig. I.

die van *Rondeletiu* Pagurus is geheten, op wiens rugge veele groote toorens zyn gegroeyt.

No. LXXXIX. Een vles met voght, en daar in een bruyne Ceylonſche Vis met ſeer witte vlecken, die ordentelyk na de lenghte van de vis tot de ſtaart toe geplaaſt zyn.

Op de grond van de vles, ſietmen ook een zeer raare Zee-qualle met pyramied-wyſe, en caſtanie couleurige ſtreepen, dewelke in de ronte loopen, gelyk een ſterre.

Mogelyk is deſe van Fab: Columna Velella geheten.

Op het bekleedzel zyn geſeten Indiaanſche hoorntjes en ſchulpen, rots-wyſe by een gevoegt, en tuſſchen dezelve Indiaanſche zee tackjens, te weten van zeer witte en teedere Koraal van Amboin.

Witte fyn-tackige coraal, welke groote gelykeniſſe heeft met dunne geſuykerde Caneel, diemen kaneel Capittel-ſtockjens noemt: ook tackjens van de Sargoſſo met de vrugten. Ambons Zee-moſch van hoornighe ſubſtantie.

Tuſſchen deſe alle is mede geplaaſt, een gout-geel gehoornt Amboinſch Viske. Siet de VII. Plaat. Fig. I.

N°. XC. Brachium infantis, in liquore limpidiſſimo conſervatum, naturali & vitali colore præditum, cujus manus continet, & nobis monſtrare videtur Teſtudinis marinæ ovum fœcundatum; quo ab una parte aperto, fœtus caput, ut & brachia anteriora, ex ovo emergentia, videntur.

Quamvis autem illud magnitudine conveniat cum ovo gallinaceo, cortex tamen neutiquam eſt lapideus, quemadmodum in Gallinarum, aut Crocodilorum ovis.

Operculum Phialæ quoque obſitum eſt Conchyliis rarioribus, ex Aſia & Africa allatis, inter quæ emergunt ramuli marini Indici, ſc:

Litophyti nigri Amboinenſis.

Muſci marini ex iisdem oris.

Corallii rubri tubuloſi

Sargaſſo cum fructibus, &c.

Piſciculus Amboinenſis volans, & totus fere oſſeus, iis exceptis locis, ubi pinnæ emergunt: cum autem undique ſit obſitus tuberculis oſſeis, ne palpebris quidem exceptis, à me dicitur Piſciculus Amboinenſis volans oſſeo-tuberculoſus, proboſcide ſerrato. Vid. Tab. VII. Fig. II.

N°.

N°. XC. Een kleen kinds armtje in een heldere voght geconſerveert, het welk levendig van couleur is, wiens handje een bevrugt Ey van een zee Schilpadje houd, 't welk het ons ſchynt te willen vertoonen; dit Ey van de eene zyde geopent zynde, zietmen het hoofd, en de twee voorſte pooten buyten het Ey uytſteken.

En hoewel het in groote met een hoender Ey overeenkomt, zoo bevindmen hier het ſelve met geen ſteenighe ſchorſſe omvangen te zyn, gelyk in hoender of Crocodil eyeren.

Het bekleetzel van de vles is mede beſet met raare ſchulpen en hoorntjens, en tuſſchen dezelve raare Zee-gewasjes, uit Aſia en Africa, als daar ſyn ſwarte ſteen harde coraal boomtjens van Amboin.

Zee moſch, uyt de zelve landſtreek.

Rood buyſig coraal.

Sargoſſo met haar vrughten.

Tuſſchen deſe vindmen ook een Amboinſch vliegend en byna geheel beenig viske, met veele beenighe heuveltjes, de ooghſchellen niet uytgeſondert zynde, behalven daar de vinnen geplaaſt zyn, hierom zoo heb ik 't geheten vliegend en Been-bultigh Viske uyt Amboin met een ſaaghwyſe ſnuitje. Siet de VII. Taf. II. Fig.

N°.

N°. XCI. Phiala in liquore conſervans Buccinum Gujnenſe papillatum majus, cum ſua Limace, magnitudine Buccinum ipſum ſuperante, & quaſi in duas partes diviſa. Vid. Tab. VI. Fig. I.

Operculum quoque præditum eſt conchyliis & ramulis marinis, in rupis formam concinnatis, inter quæ Piſciculus triangularis gibboſus, ab omni latere ſpinis breviſſimis præditus.

Inter marina etiam conſpici poſſunt, Lithophytum Amboinenſe nigrum,

Corallium album fragile ex iisdem oris.

Lenticula marina foliis ſerratis. *Lob.*

Conchæ anatiferæ exiguæ.

Lenticula marina. *Serap.*

Tubuli contorti, &c.

N°. XCII. Crocodili fœtus in liquore conſervatus;

Cum autem homines inſultare & devorare valeant Crocodili adultiores, hunc in finem ori indidi fœtus humani Hepar, artificioſiſſime præparatum, ſc: omnibus vaſculis ſanguineis, encheyreſi mea, repletis, ita ut rubedine ſumma,

N°. XCI. Een vles met heldere voght, en daar in een groote Guineeſche Tepelhoorn, waar in nog zit deſſelfs ſlecke, in groote den hoorn overtreffende, en van de natuur als in twe geſpouwen. Ziet de VI. Plaat. I. Fig.

Het overdekzel van 't glas is mede rots wyſe voorzien van hoorntjens, ſchulpen en zee tackjens, tuſſchen dezelve zit ook een Ooſt-Indiſch gehoornt en gebuggelt driekant beenig viske, aan alle kanten met ſeer kleene doorntjens voorſien.

Onder de Zee gewaſſen werden ook geſien

Swarte Zeeboomtjes van Amboin,

Wit ligt brekende Coraal uyt hetzelve geweſt.

Zee-lenticula met geſchaarde bladeren van *Lobel.*

Kleene Endvogel-dragende ſchulpkens.

Zee-Lenticula van *Serapio.*

Omgekromde ſteenige Zee buyskens &c.

N°. XCII. Een jongh Crocodilletje, dewelke in de vogt werd bewaart;

Nademaal de groote en oude crocodillen haar niet ontzïen zelfs de menſchen aan te doen, en te verſlinden, zoo heb ik deſe in zyn beck gegeven de Lever van een jong kind, dewelke zeer konſtigh toebereyd is, namentlyk alle de bloetvaten, door myn konſt tot het uyterſte toe vervult

ma, ad extremumuſque, ſit infectum dictum Hepar.

Supra operculum, inter flores, reperiuntur quoque herbæ & fructus, quorum nonnulla manducata non minus quoque homines interficere valent, utpote pernitioſa, quæ noſce omnibus utile, ſc: folia Aconiti flore cæruleo, cujus radicem nuper in urbe noſtra comederat bajulus quidam, eſſe exiſtimans, Apium, Selerey dictum, unde paucis poſt horis vitæ finem fecit.

Ut & fructus Daturæ cujus ſemina ſub climate noſtro quoque mortem producere valent, id quod expertus ſum, præſertim ſi ſemina in tenera ætate, plus juſto devoraverint pueri.

In vico, vulgò *de Bloemſtraat*, dicto, abhinc aliquot annis hortulanus quidam hortum cujuſdam civis purgaturus; integram plantam Daturæ, ſimul cum cæteris herbis conjecerat ante fores: duo pueri ſuſtulerant dictam plantam, ſemenque comederant, horum unus brevi poſt vitam cum morte mutabat, vocatus ad alterum, poſt remediorum uſum, convaluit.

Fructus

zynde, is de geheele Lever rood geworden.

Op het bekleetzel van de vles vindmen onder andere gewaſſen en vrugten, dewelke niet minder de menſchen konnen dooden, als vergiftig ſynde, weshalven het noodigh is dezelve te leeren kennen, namentlyk de bladeren van Aconitum, die blauwe bloemen voortbrengt, waar van onlangs in onſe ſtad een arbeydsman de wortel had gegeten, menende dat het Selery was, waar door hy 't leven weynigh uuren daar na quam af te leggen.

Als mede de vrugt van de Datura; wiens zaden onder ons climaat gelyk ik heb ondervonden ook iemant te konne doden, voornamentlyk jonge kinderen, wanneer ſy de zaden te veel komen te eeten.

In de Bloem-ſtraat hadde over eenighe jaaren een Tuynier, den hoff van een burger deſer ſteede opſchikkende, onder andere gewaſſen, ook deſe geheele plant van Datura op de ſtraat uytgeſmeten.

Twee kinderen hadde de geheele plant weggenomen, en 't zaad opgegeten, waar door een van dezelve 't leven met de dood haaſtig quam te verwiſſelen: ik wierd by de tweede geroepen, dewelke na 't gebruyk van eenighe middelen, herſtelt is geworden.

De

Fructus, ſeu ſemina Cicutariæ ſucco viroſo hominem quoque poſſe occidere exemplum mihi præbuit Chirurgus meus, cum degerem Hagæ-Comitis, qui cum Medico quodam hortum quendam intraverat, & cum neuter illorum plantarum gnarus, ambo comederant, dictæ herbæ radicem, unde & ambo cruciabantur dolore abdominis; Chirurgus autem brevi magnas paſſus convulſiones moriebatur, itaque ſatius fore exiſtimo ejuſmodi plantis hortos (Medicis exceptis) privare, quam ornare.

Cum autem hanc plantam, multos ante annos mihi demonſtraret Dominus Fr: Kigelarius, Botanophilus, ac de ſtudio Botanico optime meritus, accepi ab illo hujus plantæ ſemina, & ſic in horto noſtro Medico terræ commiſimus, & ſic planta dicta adhucdum in eo viget.

Cum autem analogiam habeant hujus plantæ folia cum Apio aquatico; dehortor ſpectatores, quando ſermonem habeo de plantis umbelliferis, ne ori admoveant ad comedendum.

FINIS.

De vrught off zaaden van de *Cicutaria ſucco viroſo*. Dat deſe de dood kan veroorſaken daar van heb ik mede ondervonden ontrent myn Chirurgyn, wanneer ik nog in s'Gravenhage woonde, welke met een doctor in de Medicyne in een hof gekomen zynde, en geen van beyde dit kruyd kennende, hadde deſſelfs wortel gegeten, waar van ſy beyde groot pyn in 't lyf kregen, en de Chirurgyn ſtierf haaſtig met ſwaare trecking der zenuwen aangedaan zynde, zoo dat het beſt is zoodanige kruyden uit den hoff (behalven der Medicyns Hoven) te weeren, als met dezelve die te vercieren.

Wanneer my dit gewas voor veele jaren getoont wierd van den Heer Francois Kiggelaar, die ons in ſtuck van de kenniſſe der gewaſſen veel light toegebraght heeft; ſoo heeft hy my van het zaad medegedeelt, 't welk wy in deſen Medicyn Hof oock hebben laten zayen, waar in het nogh tegenwoordigh vigoreuſlyk groeit:

Nadien nu de bladeren eenighe overeenkomſte hebben, met die van de vrouwmerk of ſelery, zoo waarſchouwe ik de aanſchouwers van 't gevaar dat in 't eeten van dit gewas ſteekt, wanneer ick over de kroontjes kruyden leeſe.

EYNDE.

EXPLICATIO FIGURARUM.

TAB. I. FIG. I.

Phiala ſicca, Aviculam continet Zeylanicam quadricolorem, ſedentem ſupra Carduum minimum. Proſp. Alpin.

A. Avicula.
B. Carduus dictus.
C. Faſciculus floſculorum.
D. Papilio Turcicus verſicolor alis poſterioribus longiſſimis ſtramineæ latitudinis.

FIG. II. *Oſtendit in liquore fœtum Armodillæ magnitudine digiti minimi.*

A. Armodillæ fœtus.
B. Ramulus Ficoidis Afric. foliis brevibus, craſſis anguloſis, ſpinoſis, margine ſinuoſis.
C. Faſciculus florum.

TAB. II. FIG. I.

In liquore limpido demonſtrat Loliginem, cum particula Ovarii fœtibus onuſti.

A. Portio Ovarii fœtibus onuſti.

B. Loligo.

C. M

UITLEGGING DER FIGUREN.

De I. TAFEL I. FIG.

Verbeelt ons een droogh glas, waar in een Ceylons vogeltje gevonden werd, zittende op de kleenſte diſtel van Proſp. Alpinus.

A. Het Vogeltje
B. De geſeyde diſtel.
C. Een t'ſamenſtel van bloemen.
D. Een bont Vlinderke uyt Turkye wiens onderſte of agterſte Vlekjens ſeer lang en een ſtroo breet zyn.

De II. FIG. *Wyſt ons aan een Armodilletje of Schilt Varkentje, niet groter als een pink, hangende in een heldere vogt, en daar beneven een tak van den Ficoides van de Caap de goede Hoop met korte dicke doornige bladerkens die aan haar kanten uytgeholt zyn.*

A. Armodilletje.
B. Een tak van de Afric: Ficoides met korte, dikke, hoekige en doornige bladeren.
C. Een bouquetje van bloemen.

De II. TAFEL. De I. FIG

Wyſt ons aan een Loligo met een gedeelte van de Eyerſtok die met jongskens vervult is, hangende in een heldere vogt.

A. Een ſtuk des eyerſtoks met de jongskens.
B. Loligo.

C. Een

C. Minima portio Ovarii ovulis referti.
D. Faſciculus ramulorum marinorum
E. Piſciculus, Abacatuaia braſilienſis dictus.

C. Een ſeer kleen ſtukjen des Eyerſtokx met de Eyerkens
D. Een t'ſamenſtel van zee tackjens.
E. Een braſiliaanſch viske, Abacatuaia geheten.

FIG. II. *Acus marina Amboinenſis undique ſpinoſa.*

De II. FIG. *Vertoont een Amboinſche Zee Geepe, alſints met doornen bezet.*

FIG. III. *Phiala in liquore continens Percam Amboinenſem volantem pinnis longiſſimis.*

De III. FIG. *Wyſt aan een Amboinſche vliegende Baars met zeer lange vinnen.*

A. Perca Amboinenſis.
B. Piscis militaris.
C. Fasciculus ramulorum marinorum.

A. De Baars van Amboin.
B. Soldate, of Klip vis.
C. Een t'ſamenſtel van zee takjens.

TAB. III. FIG. I.

De III. TAFEL. De I. FIG.

A. Pisciculus Zeylanicus reticulatus, quadratus, minimus, nigriſque maculis notatus.

A. Een ſeer kleen vierkant Zeylons viske, wiens huyt zigh net-wys met ſwarte vlekken vertoont.

FIG II.

De II. FIG.

AA. Fœtus Rajæ extra teſtam, parte ſupina viſus.

BB. Complicationes laterales, uti in teſta, viſui occurrunt.

AA. Een jongh Roghje, uyt ſyn taſke of beursje, zoo als het ons rugwaarts voorkomt

BB. Deſſelfs zydelyke omſlagen, zoo die haar vertoonen als ſy in de taſſiens zitten.

FIG. III.

De III. FIG.

A. Fœtus Rajæ prona parte viſus, & in teſta ſua maxima parte adhuc contentus.
B. Fœtus Rajæ.
C. Teſta.

A. Het Tasje daar het jongske nog in zit, zo als men het van onderen of buyks wys komt te zien.
B. Het jongske.
C. Het Tasje.

FIG. IV.

De IV. FIG.

A. Teſta.
B. Apertura.
C. Ovum fœcundatum.

D. Su-

A. Het tasje.
B. Deſſelfs opening.
C. Het bevrugte Ey.

D. De

D. Superficies teſtæ exterior circumflexa, ut fibræ ſericeæ videri poſſint.
E Fibræ Sericeæ.

FIG. V. *Portio exigua Ovarii Rajæ, in qua ovula adhuc exigua & non fœcundata conſpicere licet.*

FIG. VI.

A. A. Ovum Rajæ fœcundatum è teſta deſumptum.
B. B. Ovi membranæ circumflexæ.

FIG. VII. *Piſciculus Indicus rotundus ſpinoſus & planus, Nummularis à me dictus.*

TAB. IV. FIG. I.

Congeries conchylyorum & ramulorum marinorum. &c.

FIG. II. *Bufoni ſimile animal Americanum, Pipa & Pipal Indigenis dictum, pedibus poſterioribus anſerinis.*

A. Pipa.
B. B. Fœtus è dorſo emergentes.

C. C. Cavitates, ſeu utriculi è quibus exierunt fœtus.

D. D. Calyces adhuc coöperti ſuo operculo, ſub quo fœtus occultantur.

FIG. III. *Philia in liquore continens aliam Pipam, cujus dorſo à me aperto, conſpici poteſt ſc: neque ovula, neque fœtus commercium habere cum abdominis cavo.*

A. Pipa.

B. Fœ-

D. De buytenſte omgeſlage oppervlakte van het tasje om de (E) ſy-agtige draden te konnen zien.

De V. FIG. *Een kleen ſtukje van 't Eyerſtokje van een Rogh, waar in zeer kleene onbevrugte Eyerkens van de Rogh gezien werden.*

De VI. FIG.

A. A. Een bevrugt Ey van een Rogh uyt zyn tasje genomen.
B. B. De omgeſlagene vlieſen van 't Ey.

De VII. FIG. *Een kleen doornagtig rond en plat Ooſt-Indiſch Visje, van my Penning visje geheten.*

De IV. TAFEL. De I. FIG.

Een t'ſamenſtel van Hoorntjes Schulpen, en Zee Takjens. &c.

De II. FIG. *Een Padagtig Americaans dier, by de Inwoonders Pipa en Pipal geheeten, wiens agterſte pooten die van de Ganzen gelyk zyn.*

A. Pipa.
B. B. de jonghskens, die uyt de rugh komen te kruypen.
C. C. De holligheden, als Lyfmoederkens waar uit deſelve al gekropen zyn.
D. D. De Kelkjens, die nog met haar dekſeltjens bedekt zyn, waar onder de jongskens nog zitten.

De III. FIG. *Een vles met vogt, waar in een andere Pipa is geſeten wiens rugh van my geopent zynde, geſien kan werden dat nog deſe Eyerkens, nogh holligheden nog ook de diertjens, gemeenſchap hebben met de holte van de Buyk.*

A. Pipa.

B. De

B. Fœtus ſub calycibus, ſeu utriculis adhuc occluſi, ita ut nondum in conſpectum veniant.

C. Calyces, ſeu utriculi, è quibus exiêre fœtus.
D. Dorſi vertebræ.
E. Subſtantia muſculoſa.
F. Portio cutis circumflexa.
G. Congeries conchyliorum & ramulorum marinorum, per quæ repunt fœtus Pipæ.

B. De jongskens, die nog onder de kelkjens of moertjens beſloten leggen, zo dat zy nog niet geſien konnen werden.
C. De kelkjens of lyfmoertjens waar uyt de jongskens zyn uytgekomen.
D. Des rugs wervelbeenderen.
E. Het vleesagtig weeſen.
F. Een gedeelte van 't omgeſlage vel.
G. Een t'ſamenſtel van hoorntjens-ſchulpen, en zeetakjes, door dewelke kleine pipaltjens ſchynen te kruipen.

TAB. V. FIG. I.

Spongioides ramoſiſſima marina oculata ſuper rupem poſita.

FIG. II. *Denotat Cancrum marinum, Pagurum* Rondeletio *dictum, hujus dorſo connati ſunt*

FIG. III. *Balani albi, nucis moſchatæ magnitudine.*

FIG. IV. *Rupes, cui inſident ſupradicta.*

De V. TAFEL. De I. FIG.

Een zeetackig en ſponciaghtig zeegewas, met kleene oogjens, gezet zynde op een rotsje.

De II. FIG. *Een Zee Krabbe van* Rondeletius *Pagurus geheeten.*

III. FIG. *Eenige Noote Moſchaat-groote* Balani *of Toorens, dewelke op de Crabbe zyn gegroeyt.*

IV. FIG. *Het rotsje, waar op het geſeyde geſet is.*

TAB. VI. FIG. I

Indigitat Buccinum Guienenſe papillatum majus cum ſua Limace.
A. Papilla.
B. Limax.
C. Limacis apertura.

D. Piſciculus Amboinenſis triangularis gibboſus, oſſeus & lateribus undique ſpinoſus.

De VI. TAFEL. I. FIG.

Een groote Guineeſche Tepelhoorn met deſſelfs Slecke
A. De Tepel.
B. De Slecke.
C. De opening of geſpouwentheid van dezelve.
D. Een gebuggeld, beenig en van alle kanten gedoornt Ambonſch driekantig Viske.

FIG. II.

A. Ovum Crocodili fœcundatum, ab una parte apertum, ut fœtus ex parte videri poſſit.
B. Caput fœtus.
C. Membranæ ovi.
D. Quercus Marina, cujus ope Ovum loco ſuo continetur in phiala.

E. Echi-

De II. FIG.

A. Een bevrugt Ey van een Crocodil aan eene ſyde geopent, om 't jongske ten deele te konnen zien.
B. Het hoofdje.
C. De vliezen van 't Ey.
D. Een tack van de Zee Eyke door wiens toedoen het Ey vaſt zit in het Glas.

F E. Een

E. Echinus marinus Cap. Bonæ ſpei ſpinulis miniatis præditus.

TAB. VII. FIG. I.

A. Piſcis Zeylanicus fuſcus maculatus.
B. Urtica marina.
C. Signaturæ pyramidales acuminatæ.
D. Filamenta, ſeu Remi, quibus expanſis natare valent.

E. Piſciculus Amboinenſis cornutus.
F. Sinus anguſtus, in quo cornu ſeſe inſinuat.

FIG. II. *Denotat Brachium Infantis in liquore conſervatum, in cujus manu continetur ovum fœcundatum Teſtudinis marinæ.*

A. Brachium Infantis.
B. Ovum.
C. Caput & pedes anteriores teſtudinis marinæ.
D. Piſciculus Amboinenſis volans oſſeo-tuberculoſus proboſcide ſerrata.

E. Een Africaanſche Zee appel, met roode doornen.

De VII. TAFEL.

A. Een gevlakte bruyne Zeylonſe Vis.
B. Een Zee Netel.
C. Pyramidwyſe ſcherpe toelopende ſtreepen.
D. Zazelingen, dewelke als tot riemen verſtrekken, met deſe, uytgeſpreit zynde, weten zy te ſwemmen.
E. Een gehoornt Ambonſch Viſke.
F. Een enghe groeve, waar in zigh dat hoorntje weet te verbergen.

De II. FIG. *Wyſt ons aan het Armtje van een kindje, in wiens handje ontbouden werd het Ey van een bevrugt Zee ſchiltpaddeken.*

A. Het Armtje.
B. Het Ey.
C. Het hooft en voorſte poten van een zee ſchiltpaddeken.
D. Ambons vliegend, beenig en bultig visken, met een ſaaghwys ſnuytjen.

In dedicatione in Fine.

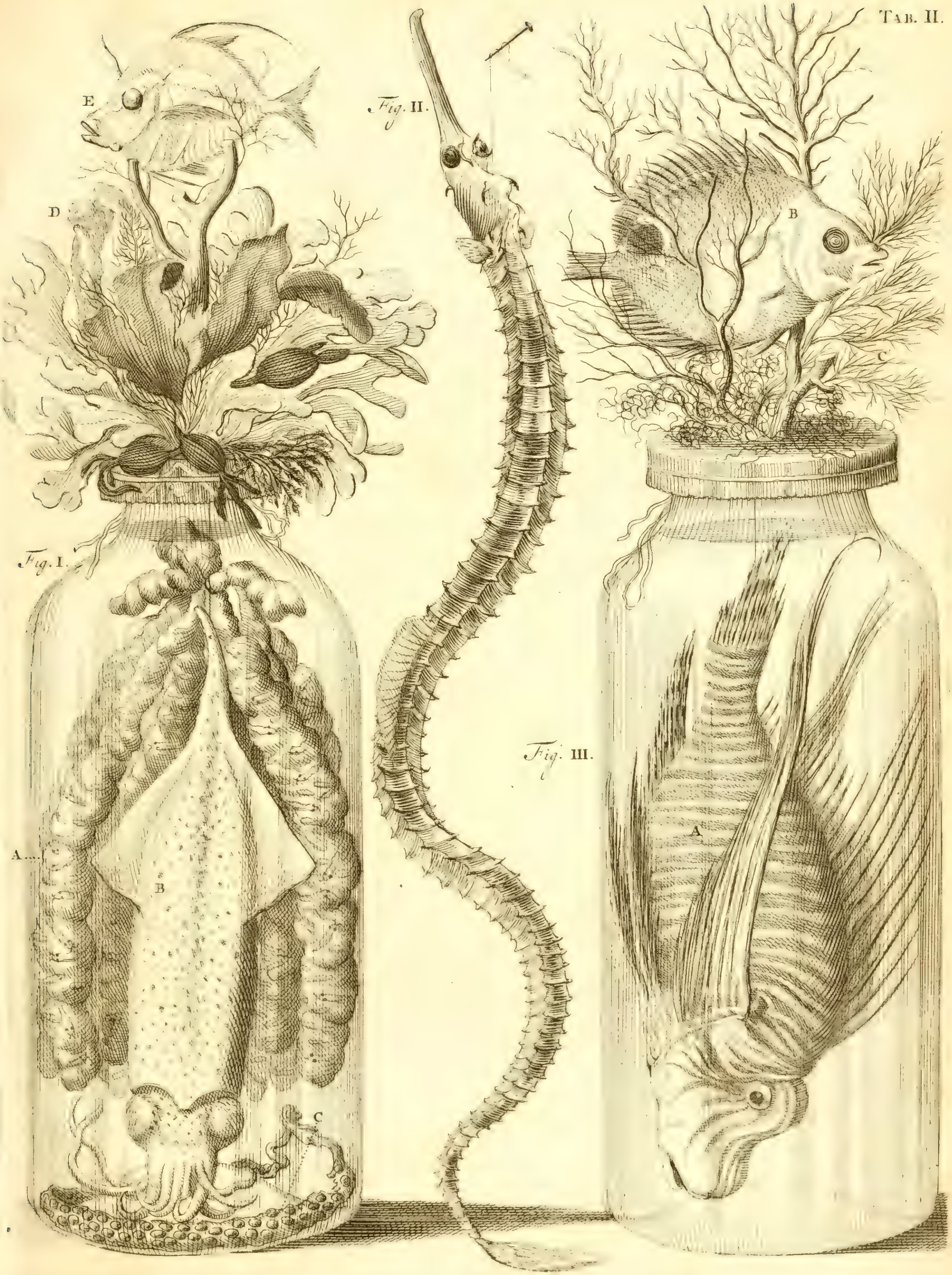
Serta tecta, *Lege Sarta tecta.*

In Theſauro. Pag. 3. lin. 2. longiſſimus lege longiſſimis. Pag. 9. lin. 16 leg. ejuſque. Pag. 13. lin. 14. amiſiſſe, l. amiſiſſe. —lin. 21. Spinoſa dele. Pag. 19. linea penult. Tab. II. l. Tab. IV. Pag. 40. lin. 13. Conchylyorum, lege Conchyliorum. —lin. 24. Philia, l. Phiala.

F I N I S.

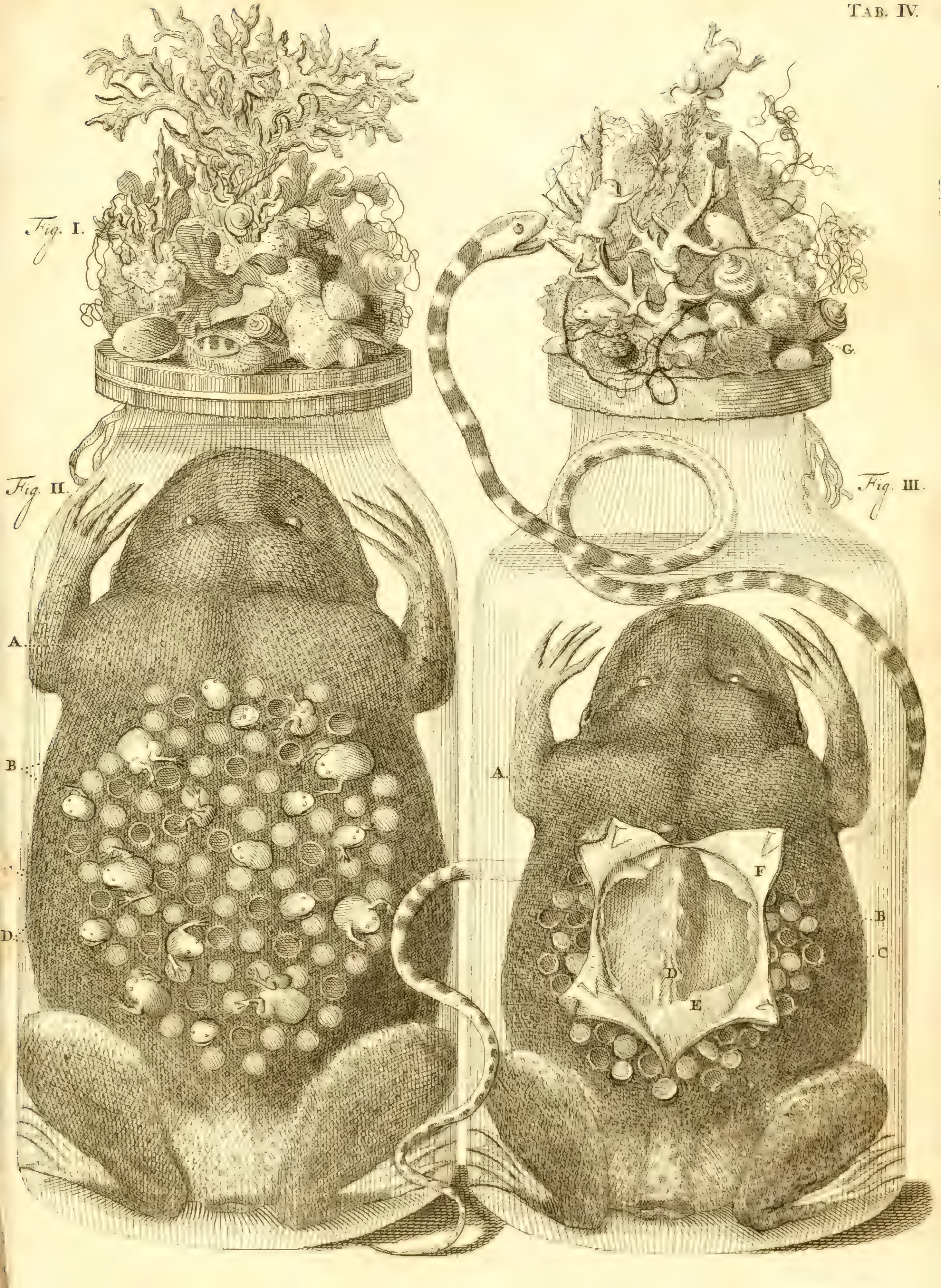

Fig. II
D
Fig. I.
C
C
A
A
B.
B

E
D
Fig. I.
A
B
C
Fig. II.
Fig. III.
B
C
A

Tab. III.

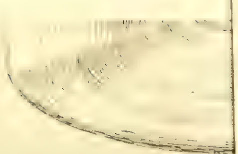

Fig. I.
Fig. II.
Fig. III.
A.
B.
D.
G.
A.
B
C
D
E
F

TAB. V.

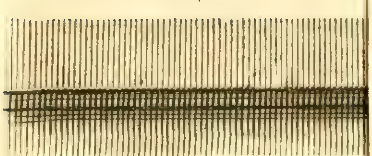

Fig. II.
Fig. I.
E
D
A
B
C
D
A
B
C
A
B
C

TAB. VII.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES
3 9088 01348 8150